

ŽURNALISTIKA

2014 (II)

Konkurso
„LIETUVOS SPAUDOS FOTOGRAFIJA 2014“
nuotrauka nugalėtoja

Tema „Naujienos“

Iš Vilniaus rajono ūkininko Algio Kaušakio atimami badaujantys, neprižiūrimi arkliai.

Jie žiemą ganėsi ant sniego, turėjo mažai pašaro ir beveik negavo vandens.

Gyvūnų globėjai ir veterinarai bando gelbėti merdinčius gyvulius.

**Manoma, kad dalis arklių krito, kai jiems, ilgą laiką badavusiems,
buvo atvežta daug šieno.**

Vidmanto Balkūno („Lietuvos rytas“) nuotr.

Almanachas
ŽURNALISTIKA
2014 (II)

Almanachas ŽURNALISTIKA 2014 (II)

Autoriai

Jolanta Beniušytė
Dana Kurmilavičiūtė
Angelina Liaudanskienė
Palmira Martinkienė
Giedrė Milkevičiūtė
Dainius Radzevičius
Gerimantas Statinis
Tomas Taškauskas
Viktoras Trofimišinas
Vytautas Žeimantas

Leidinio redaktorė

Aistė Žilinskienė

Kalbos redaktorė

Angelė Pletkuvienė

Dizaineriai

Rima Jonytė-Jackova
Simonas Barščiauskas

Leidinį prenumeruoti galima internetu arba pašto skyriuose. Vieno numerio kaina 3 Eur, indeksas 5329.

ISSN 0135-1346

© Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija, Lietuvos žurnalistų sąjunga, 2014

Spaudos radijo ir televizijos rėmimo fondas remia projektą
„Žiniasklaidos tendencijas ir pokyčius analizuojantis leidinys „Žurnalistika“

(Fondas yra išpareigojęs 2014 m. projektui vykdyti suteikti 30 000 Lt finansinę paramą)

(„Diagnozė Lietuvos žiniasklaidai: makdonaldizacija“, „16 metų – kitoje barikadų pusėje, arba Žvilgsnis į žurnalistų profesiją per atstovo spaudai „langą“, „Audronė Pitrenienė: „Palinkėčiau, kad žiniasklaidos straipsnių pavadinimai atitiktų tų straipsnių turinį“, „Kokie įgūdžiai svarbiausi ateities žurnalistui?“, „Žurnalistas ir socialiniuose tinkluose lieka žurnalistu“, „Žurnalistai, ginkime savo teises, nes mes juk irgi esame žmonės! Pamokanti atleidimo iš „Vakarų ekspreso“ istorija“, „Dainius Radzevičius: „Kiekviena mano darbo diena – vis kitokia“, „Žurnalistas Vytautas Barauskas duoklę atidavė ir poezijai, ir dainoms“, „Dailininkas Alfonsas Čepauskas pusę gyvenimo atidavė spaudai“, „Plunksnos besigriebiantis advokatas Jonas Nekrašius: apie gyvenimą, netelpantį į teismines bylas“, „Pirmajam lietuvių dienraščiui „Vilniaus žinios“ – 110 metų“, „Periodinė spauda Kuršių nerijoje“, „Jonas Arvasevičius (1936 12 10 – 2014 12 07)“, „Bronius Slavinskas (1940 03 02 – 2014 09 19)“).

Viršelyje – Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius. *Fotografės Ingos Juodytės nuotr.*

ALMANACHAS „ŽURNALISTIKA 2014 (II)“

Formatas 17x24 cm. 7 sp. l.

Leidėjai: Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija, Lietuvos žurnalistų sąjunga

Adresas: Jogailos g. 11, Vilnius

Spaudai parengė leidybos įmonė „Kriventa“, V. Pietario g. 5-3, LT-03122 Vilnius

Tel. / faks. (8 5) 265 06 29, el. p. kriventa@takas.lt, www.kriventa.lt

Tiražas 750 egz.

Spausdino BĮ UAB „Baltijos kopija“, Kareivių g. 13B, LT-09109 Vilnius, www.kopija.lt

Turinys

Redaktorės žodis 4

Žvilgsnis iš šalies

- Diagnozė Lietuvos žiniasklaidai: makdonaldizacija 6
16 metų – kitoje barikadų pusėje, arba
Žvilgsnis į žurnalisto profesiją per atstovo spaudai „langą“ 13
Audronė Pitrienienė: „Palinkėčiau, kad žiniasklaidos
straipsnių pavadinimai atitiktų tų straipsnių turinį“ 20

Etika ir profesionalumas

- Kokie įgūdžiai svarbiausi ateities žurnalistui? 26
Žurnalistas ir socialiniuose tinkluose lieka žurnalistu 32

Žurnalistų teisės

- Žurnalistai, ginkime savo teises, nes mes juk irgi esame žmonės!
Pamokanti atleidimo iš „Vakarų ekspreso“ istorija 36

Lietuvos žurnalistų sąjungos XVI suvažiavimas

- Dainius Radzevičius: „Kiekviena mano darbo diena – vis kitokia“ 48
Viktoras Trofimišinas. Paprastoji žurnalistinė baimė 54
Gerimantas Statinis. Svarbiausia – eiti į žmones, ieškant naujų galimybių 58
LŽS Rezoliucija dėl žurnalistikos etikos 62
LŽS Rezoliucija dėl valdžios įtakos nepriklausomai žiniasklaidai 63
LŽS Rezoliucija dėl visuomenės informavimo savitvarkos stiprinimo 64
LŽS Rezoliucija dėl lietuvių kalbos vartojimo žiniasklaidoje 65
LŽS XVI suvažiavimo akimirkos 66

Veidai iš arti

- Žurnalistas Vytautas Barauskas duoklę atidavė ir poezijai, ir dainoms 70
Dailininkas Alfonsas Čepauskas pusę gyvenimo atidavė spaudai 75
Plunksnos besigriebiantis advokatas Jonas Nekrašius: apie gyvenimą,
netelpantį į teismines bylas 80

Spaudos istorija

- Pirmajam lietuvių dienraščiui „Vilniaus žinios“ – 110 metų 87
Periodinė spauda Kuršių nerijoje 103

In memoriam

- Jonas Arvasevičius (1936 12 10 – 2014 12 07) 108
Bronius Slavinskas (1940 03 02 – 2014 09 19) 110

D. Radzevičiaus nuotr.

Redaktorės žodis

Sveiki, mielieji skaitytojai!

Žurnalistų profesija tampa ypač svarbi, kai mus užgriūna rezonansiniai įvykiai, netiesiogiai paliečiantys kiekvienus namus, ar kai kaimyninėje valstybėje prasideda kariniai veiksmai. Tai profesija, kuri mums suteikia vertingos informacijos su daugybe detalių apie tai, kas vyksta greta. Tai leidžia mums priimti kokybiškesnius sprendimus, kaip gyventi toliau. Tai didina mūsų supratimą, kad mūsų namų ir darbo aplinka – dar ne visas pasaulis.

„Tikras žurnalistas dirba tiek, kiek reikia, neskaičiuodamas valandų. Tačiau jis dirbs kur kas produktyviau, jei gerai jausis darbe: bus pastebėtas, pagirtas, įvertintas, paskatintas ir galės didžiuotis savo redakcija, o ne gėdytis dėl savo darbo. Šiuos principus seniai suprato daugelis Vakarų leidėjų. Pavyzdžiui, britų „The Guardian“. Tuo metu, kai daugybė leidinių bankrutuoja ir sparčiai traukiasi net tokie milžinai kaip „The Times“, „The Guardian“ tiražas auga.

Pagrindinė sėkmės priežastis – skaitytojas žino, kad šis laikraštis neblefuoja“, – mintimis apie Vakarų Europos šalių praktiką dalijasi 15 metų laikraštįje „Laikinoji sostinė“ redaktoriumi dirbęs žurnalistas Edmundas Mališauskas.

Šiame almanacho „Žurnalistika“ numeryje pabandysime pasižiūrėti iš šalies ir iš vidaus, kaip jaučiasi žurnalistai Lietuvos redakcijose. Ir čia iki širdies gelmių piktins ir džiugins klaipeidietės Jolantos Beniušytės istorija apie jos ilgametę darbo patirtį „Vakarų ekspreso“ redakcijoje.

Žurnalistas Viktoras Trofimišinas, remdamasis Rytų Europos šalyse neseniai atliktu tyrimu, apžvelgs pagrindinius šiandienos žurnalistams kylančius iššūkius. Jo nagrinėjamas tyrimas rodo, jog apie 30 proc. žurnalistų skundžiasi mobingu (ilgalaikis sisteminis kolegų elgesys, siekiant pažeminti, apjuokti), dar 40 proc. plunksnos kolegų mano, kad jų situacija blogesnė negu kitų profesijų atstovų. Ir tik maža dalis žurnalistų nurodo, kad baimę jiems kelia profesinių užduočių, susijusių su galimu pavojumi, vykdydamas.

Gal dėl to ir kitų profesijų atstovai pripažįsta, kad ypač kokioje nors srityje besispecializuojantys žurnalistai dažnai atrodo labai profesionaliai, išmano specifinius terminus ir kalbą. Daugiau nei 15 metų Klaipėdos apygardos prokuratūroje atstove spaudai dirbusi Palmira Martinkienė šiame almanacho numeryje detalai papasakos, kokių kuriozinių atvejų jai teko patirti, dirbant su žurnalistais, ir su kokiais

iššūkiais susidūrė pati perėjusi iš žurnalistikos į viešųjų ryšių sritį.

Niekur nesiblaško Lietuvos žurnalistų sąjunga. Jos nariai, XVI suvažiavimo delegatai, 4-ai ketverių metų kadencijai pirmininku perrinko Dainių Radzevičių. Almanache jo taip pat teirausimės apie žurnalistų situaciją Lietuvoje bei pribrendusius pokyčius Lietuvos žurnalistų sąjungoje.

Įkvėpimo ir susižavėjimo kiekvienam suteiks kūrybingi kitų profesijų atstovai: dailininkas Alfonsas Čepauskas ir advokatas Jonas Nekrašius. „Gindamas ir atstovaudamas nukentėjusiesiems ar kaltinamiesiems neretai susiduriu su teismo klaidomis, neteisingomis, skubotomis ir nepagrįstomis teisėjų ir prokurorų išvadomis, prieštariniais vertinimais, kaltinimais. Dėl to ir tenka griebtis plunksnos, su skaitytojais pasidalyti savo mintimis, samprotavimais ir išgyvenimais“, – žurnalistikos profesijos prasmę almanacho skaitytojams gražiai atskleidžia Advokatų garbės ženkle šiemet apdovanotas Jonas Nekrašius.

O žurnalistas Vytautas Barauskas savo darbais įrodo, kiek daug gali kūrybingas žurnalistas. Jo kolekcijoje – poezijos knygos ir daugiau kaip 600 dainų žodžių tekstai.

Neabejingumas savo darbui, pastabumas žmogui ir aplinkai kiekvieną iš mūsų gena į priekį. Taip pat ir žurnalistą. Turbūt čia ir slypi nuolatinio profesijos reikalingumo paslaptis.

Malonaus skaitymo,
Aistė Žilinskienė

R. Buroko nuotr.

Diagnozė Lietuvos žiniasklaidai: makdonaldizacija

Tomas Taškauskas

32 vieta. Joje pagal „Reporterių be sienų“ parengtą naujausią žiniasklaidos laisvės indeksą atsidūrė Lietuva. Šiek tiek lenkiame kaimynus latvius (37 vieta) ir strateginę partnerę JAV (46 vieta). Eilinį kartą gerokai atsilikame nuo Estijos (11 vieta), ne taip stipriai – nuo Lenkijos (19 vieta). Tačiau ką šis skaičius iš tiesų sako apie Lietuvos žurnalistikos mokyklą ir žurnalistinio darbo kultūrą?

Klausantis ne vienerius metus šiai profesijai atidavusių buvusių žurnalistų Rychio Juozapavičiaus, Edmundo Mališausko ir Aušros Maldeikienės susidaro įspūdis, kad Lietuvos žiniasklaida pasuko ne tuo keliu. Dauguma žiniasklaidos priemonių šiandien renkasi skleisti ne patikrintas žinias ir neiškraipytas nuomones, o pigią propagandą. Kalbant sociologiniais terminais, mūsų šalies žiniasklaida makdonaldizavosi, t. y. naujienų kūrimas ir sklaida perėmė greitojo maisto restoranų principus. Efektyvumas čia sulyginamas su greitumu, kiekybė – su kokybe ir visos žiniasklaidos priemonės supanašėja gamindamos naujienas pagal tuos pačius, dažnai gana žemo lygio, standartus.

Perspektyvi profesija, netekusi geros reputacijos

Ilgą laiką LRT žurnalistu dirbęs R. Juozapavičius pripažįsta, kad jam, kaip buvusiam žurnalistui, nesmagu, jog žurnalistų profesija neteko gero vardo. „Kai dirbau žurnalistu ir eidavau imti interviu, pašnekovai visados pasiūlydavo kavos ir sausainių. Ir tu jausdavai, kad žurnalistika yra ypatinga profesija. 9-ojo dešimtmečio pradžioje pasitikėjimas žiniasklaida net viršijo pasitikėjimą Bažnyčia. Dabartinis pasitikėjimo šia profesija kritimas yra skausmingas, nes svarbi mano gyvenimo dalis praėjo dirbant žurnalistu“, – teigia R. Juozapavičius.

Vis dėlto, pašnekovo nuomone, žurnalistų profesija yra perspektyvi, tik ji turėtų keistis. Koks turėtų būti profesionalus žurnalistas? Pasak R. Juozapavičiaus, visų pirma žurnalistas privalo turėti nuostatą

rinkti ir skleisti informaciją, kuri padeda jo bendruomenei, jo auditorijai priimti informuotą sprendimą. Taigi svarbu vadovautis savo bendruomenės, auditorijos interesais, stengtis informuoti, o ne daryti įtaką. Taip pat žurnalistas turi norėti taisyti savo klaidas, būti skaidrus, linkęs atskleisti, kaip dirba, paaiškinti savo veiksmus, aktyviai siekti grįžtamojo ryšio su auditorija.

R. Juozapavičiui antrina ir Kauno rajono savivaldybės mero patarėju dabar dirbantis E. Mališauskas, 1995–2010 m. dirbęs „Lietuvos ryto“ bendrovėje, iš pradžių „Laikinosios sostinės“ redaktoriaus pavaduotoju, o paskutiniuosius 11 metų – redaktoriumi.

„Žurnalistika turi būti patikima ir įtikinama, o tam irgi reikia investicijų į darbą, kurį dirba žurnalistai. Tikras žurnalistas dirba tiek, kiek reikia, neskaičiuodamas valandų. Tačiau jis dirbs kur kas produktyviau, jei gerai jausis darbe: bus pastebėtas, pagirtas, įvertintas, paskatintas ir galės didžiuotis savo redakcija, o ne gėdytis dėl savo darbo. Šiuos principus seniai suprato daugelis Vakarų leidėjų. Pavyzdžiui, britų „The Guardian“. Tuo metu, kai daugybė leidinių bankrutuoja ir sparčiai traukiasi net tokie milžinai kaip „The Times“, „The Guardian“ tiražas auga. Pagrindinė sėkmės priežastis – skaitytojas žino, kad šis laikraštis neblefuoja“, – mintimis dalijasi E. Mališauskas.

Anot buvusio „Laikinosios sostinės“ redaktoriaus, paėmę į rankas lietuvišką dienraštį arba įsijungę kokį nors „nepriklausomą“ TV kanalą dažnai svarstome: kas, kodėl ir už kiek? Štai kodėl pasitikėjimo žiniasklaida

reitingai kartu su tiražais ritasi žemyn. Dar daugiau – akį režiantis šališkumas, flirtavimas su interesų grupėmis, manipuliavimas ir kitoks nesąžiningas elgesys gali turėti pragaištingų pasekmių apskritai visam žiniasklaidos verslui.

Neteisingai pasirinktas kelias

Pašnekovai įžvelgia istorines Lietuvos žiniasklaidos makdonaldizacijos priežastis. 12 metų žurnalistikai atidavusi A. Maldeikienė tvirtina kokybišką darbą dirbusi tik savo karjeros pradžioje. „Kokius metus ar pusantrų tai buvo tikra, normali, kokybiška žurnalistika. Mes iš tiesų rašėme tai, ką matėme, ir tai, kaip suprantame. Rašiau tik-tai apie ekonomiką, kurią iki tol mokiausi 15 metų ir jau tada buvau mokslų daktarė. Jau antrų metų pabaigoje supratau, kad yra daromas politinis spaudimas. Laikraštis nebe laikraščiu dirba, kalbu konkrečiai apie „Lietuvos rytą“, o tampa šantažo priemone. Gavusi griežtą nurodymą parašyti neigiamą straipsnį, aš tiesiog išėjau iš darbo“, – prisiminimais pasidalija ekonomistė.

A. Maldeikienės požiūriu, Lietuvos žurnalistika apskritai buvo kokybiškesnė ir laisvesnė nepriklausomybės pradžioje. „Mes ir toliau galėjome turėti labai kokybišką žurnalistiką, jeigu įtaką turėję žmonės, Tomkus ir Vainauskas, būtų buvę moralūs asmenys. Jie iš tiesų yra amoralūs, aš tą galiu viešai pasakyti, jau esu sakiusi, tiesiog kartoju. Juos iš tiesų domino kiti dalykai. Tomkų domino pinigai, o Vainauską – ir pinigai, bet dar labiau – įtaka ir galia“, – sako pašnekovė.

Kaip teigia R. Juozapavičius, pasidavimas kelių įtakingų redaktorių primetamai ne-garbingos žurnalistikos madai yra profesinės bendruomenės padaryta klaida. „Istoriškai susiklostė, kad nepriklausomos Lietuvos žiniasklaidą pradėjo grupė žmonių, kurie atėjo iš sovietinių laikų ir žinojo, kaip reikia formuoti nuomonę, kaip reikia aiškinti vieną tiesą, o ne jos ieškoti. Pono Vainausko ir pono Tomkaus vadovaujami nacionaliniai dienraščiai, „Lietuvos rytas“ ir „Respublika“, darė įtaką visai Lietuvos žurnalistikai – tiesa buvo pateikiama kaip viena ir nebuvo linkstama ieškoti alternatyvios, kitokios nuomonės“, – teigia pašnekovas.

„Vienatinės tiesos“ mada

Pasak R. Juozapavičiaus, dėl „Lietuvos ryto“ ir „Respublikos“ redaktorių įtakos žurnalistikos darbo stiliui įsigalėjo mada būti teisiu žurnalistu. Atsirado „žurnalistovo“ savivoka – šios profesijos atstovai linkę kalbėti taip, lyg viską žinotų, būtų ekspertai ir tvirtintų vienatinę, neginčijamą tiesą, nors daugeliu atvejų tokios net nėra. Šią tendenciją pašnekovas iliustravo anekdotišku pavyzdžiu. „Viena finansininkė, dirbusi nacionalinio dienraščio redakcijoje, kartą nusistebėjo, kad žurnalistai, kai kažkas įvyksta pasaulyje, užuot eję pasižiūrėti, kas įvyko, sėdi redakcijoje ir galvoja, kaip čia geriau viską pateikus, kad būtų įdomiau. 10 žmonių sėdi tvankiame kambarėlyje Vilniuje, ir jie, įsivaizduok, žino, kas vyksta pasaulyje“, – pasakoja R. Juozapavičius.

Pašnekovo nuomone, svarbiausia dabartinės Lietuvos žiniasklaidos problema – noras

neklysti. „Santykis su klaidomis yra ryškus Lietuvos žurnalistų skiriamasis bruožas, lyginant su Vakarų kolegomis, linkstančiais taisyti savo klaidas. Amerikiečiai daug metų vykdo tokį tyrimą, pvz., paskutinį kartą buvo paimta 4 500 naujienų pranešimų ir leista su jais susipažinti šaltiniams. Tie šaltiniai 61 proc. pranešimų rado klaidų. Paprastai šnekant, du trečdaliai naujienų srauto Amerikoje yra su faktinėmis klaidomis. Lietuvos žiniasklaidoje iškraipymų irgi labai daug. Todėl klaidų taisyimas būtų tikras požymis, kad mūsų žiniasklaidos padėtis gerėja“, – tvirtina R. Juozapavičius.

„Nelabai įsivaizduoju, kaip įmanoma gyventi šitame sudėtingame pasaulyje be naujienų. Bet šiandien kartais net ryšių su visuomene specialistai pateikia objektyvesnę tekstą ir būna labiau linkę taisyti savo klaidas negu žurnalistai. Dabar žurnalistų profesinėje bendruomenėje yra tik keletas individų, kurie kelia pasitikėjimą, vadovaujasi vakarietiškos žurnalistikos principais. O žurnalistų profesinės bendruomenės daugumą, mano akimis, sudaro žmonės, nelinkę pripažinti ir taisyti savo klaidų, – pastebi buvęs ilgametis LRT žurnalistas. – Vienintelis akivaizdus veiksnys, kuris daro įtaką žiniasklaidos priemonių turiniui, yra jų perkamumas, reitingai. Kai žmonės nusigręš nuo nekokybiškos žiniasklaidos, kai ją bus vis sunkiau parduoti, tada kažkas ir keisis.“

Žiniasklaidos bokso ringas

E. Mališausko nuomone, ankšta Lietuvos žiniasklaidos rinka – kaip bokso ringas.

Sublogusios ir piktos žiniasklaidos priemonės čia grumiasi dėl kiekvieno reklamos trupinio, tampa konjunktūriškos, agresyvios, pataikūniškos. Daugelis jų minta sprangiomis istorijomis arba tiesiog smegenų plovimu.

„Nepaisant iškabų, nepriklausomos žiniasklaidos Lietuvoje beveik neliko. Užtat yra nemažai įdomių temų, apie kurias niekas nerašo. Kodėl? Nes niekam nenaudinga. Tuo pat metu matome augantį DELFI naujienų portalą, kurio sėkmę lemia profesionalus darbas ir didesnis nešališkumas. Komplimentų vertos ir „Verslo žinios“, „Žinių radijas“, „Laisvoji banga“. Nuosirdžiai žaviuosi jaunų žmonių kuriamu elektroninės žiniasklaidos projektu „Kas vyksta“. Vis dėlto nemažai Lietuvos žiniasklaidos savininkų linkę į medijas žvelgti kaip į vėzdą pinigams „išmušinėti“. Vieni tai daro iš įpročio, kitus šantažuoti išmokė ekonominė situacija“, – įsitikinęs E. Mališauskas.

Anot pašnekovo, diktofonais ir filmavimo kameromis apsiginklavę reketininkai tapo rimtu visuomenės galvosopiu. Žurnalistai nepaprastai reiklūs valdžiai, verslininkams, teisėsaugai – visiems, tik ne sau.

„Korupcija ir konformizmas žiniasklaidą žlugdo ne tik kaip demokratijos sargą, bet ir kaip verslą. Planuodami žiniasklaidos verslą, pirmiausia privalome atsakyti į klausimą: kokiomis vertybėmis ir kokiais principais grįšime savo veiklą? Tai esminis klausimas. Žiniasklaidos, ypač tradicinės, šiandien sunki situacija, todėl būtina visas

Informacinis karas. *A. Babachino nuotr.*

intelekto pajėgas kreipti į naujoves, išminčius projektus ir pažangias strategijas. Reikia žmonių, kurie ne pyktų ant besikeičiančio pasaulio, o gebėtų jį prisijaukinti ir suteiktų jam kryptį. Pavyzdžiui, laikraštis. Ko reikia, kad jis būtų patrauklus, įdomus ir, žinoma, pelningas? Pirmiausia leidinys turi saugoti gerą vardą. Turėti savo pasaulio viziją ir ja dalytis su skaitytojais“, – mano E. Mališauskas.

Informacinio karo fronte

Kalbėdamas apie Lietuvos žiniasklaidos trūkumus, R. Juozapavičius pasitelkia visuomenėje plačiai nuskambėjusį „Pervyj Baltijskij kanal“ (PBK) propagandos pavyzdį. Pašnekovas pastebi, kad beįsibėgėjantis

informacinis karas su Rusija taip pat gali tapti akstinu pakalbėti apie mūsų žiniasklaidos kokybę ir ją gerinti.

„Visai neseniai mano kolegos iš „Transparency Lietuva“ atsisakė komentuoti savo požiūrį PBK atstovams. Grįsdami savo poziciją tiems žurnalistams, pradėjome diskusiją – kuo PBK skiriasi nuo Lietuvos žiniasklaidos? Sunku pasakyti. PBK yra propagandinis kanalas, tvirtinantis vieną tiesą, nesilaikantis iš romėnų teisės atkeliaavusio „audietur et altera pars“ (lot. *išklausyk ir antrą pusę*) principo. Labai daug Lietuvos žiniasklaidos priemonių elgiasi panašiai. PBK savininkai – Rusijos valstybė. Mūsų žiniasklaidos savininkai – lyg ir aišku, kas jie tokie, bet ar skaitytojai gali padaryti kokią

nors įtaką jų redakcinei politikai? – klausia R. Juozapavičius. – Panašiai ir PBK – turi savo tiesą ir skleidžia propagandą. Vienintelis LRT yra toks, kurį jautiesi bent truputėlį galįs suvaldyti, nes tapęs reikšmingu visuomenės veikėju galbūt Seimo arba Prezidentės pasiūlytas į LRT tarybą ir galbūt ten galėsi kažką nuspręsti.“

A. Maldeikienė nacionalinio transliuotojo atžvilgiu nebuvo taip optimistiškai nusiteikusi. „Pažiūriu du vakarus „Panoramą“, jeigu išlaiko nervai. Verkti norisi – nei ten žinios, nei ten ką. Įspūdis, kad visos žinios – tiek LNK, tiek BTV, tiek TV3, tiek „Panorama“ – gaminamos toje pačioje vietoje. Žinau jų mechaniką. Iš ryto pasižiūri, ką rašo BNS, *delfi.lt* pasakaito, kažką nusirašo, apibėga tris tuos pačius etatinius plepėtojus, įskaitant mane, ir paklausia kokio standartinio klausimo. Čia ne žurnalistika. Čia laikotarpio nuo 18:30 iki 19:00 aptarnavimas“, – piktinasi pašnekovė. Pasak A. Maldeikienės, vietoj kokybiškos žiniasklaidos žmonėms pateikiamas greitmaistis ir kol kas nėra leidinio, kuris atitiktų kokius nors standartus, orientuotųsi į kokybišką žurnalistiką, o ne į reklamas ir kyšius.

Ekonomistės nuomone, prastą Lietuvos žiniasklaidos situaciją iliustruoja iškreiptas konflikto Ukrainoje atspindėjimas. „Iš tiesų lietuviai labai didžiuojasi savimi, bet jie rašo lygiai taip pat, kaip ir rusai. Lygiai tos pačios klišės, tik iš kitos barikadų pusės. Rašo žmonės, kurie nebuvo toje zonoje, kurie nešnekėjo nei su viena, nei su kita puse, tačiau rašo taip, kaip patys nori matyti. Vieni

šaukia, kad ukrainiečiai žmogžudžiai, kiti – kad rusai. Akivaizdžiai rašoma tai, ko pats žurnalistas nematė ir kas nėra asmeninė patirtis. Tiesiog yra toks politinis užsakymas, mes tyčiojamės iš rusų, iš Putino. Kam įdomu, ką tu galvoji apie Putiną? Geriau rašyk, ką žmonės mano, – sako A. Maldeikienė. – Galbūt vienintelis palinkėjimas – turint vieną įdomiausių žmonijos profesijų, gebėti būti žurnalistu, o ne pigiu propagandistu. Žurnalistikoje įdomu žurnalistika, o ne propaganda.“

E. Mališausko požiūriu, šiandien informacijos kanalai dauginasi kaip mikrobai, bet tokiais pat tempais daugėja ir *feikų* – klaidinančių, šališkų žinių, gandų, kėkėjiškos dezinformacijos, informacijos šiukšlių, pilkųjų technologijų. Taigi kuo toliau, tuo žmonėms bus aktualiau susigaudyti šioje informacijos jūroje, tačiau būtent šioje audringoje stichijoje, pašnekovo nuomone, slepiasi didieji naujosios žiniasklaidos verslo laimikiai. „Prieš dvidešimtmetį jautėme stiprų informacijos alkį, todėl tiko bet koks laikraštपालाकिस. Dabar žmonių protus užgulė informacijos kalnai. Naudingos žinios mums padeda, tačiau sparčiai daugėja informacijos, kuri trukdo, klaidina, bukina, erzina, sekina. Pagaliau turime įvardyti ir globalią problemą – iš esmės pasikeitė geopolitika, o karas anksčiausiai atsėlino į mentalinę sritį. Melaginga, iškraipyta informacija apnuodija milijonų žmonių sąmonę, ir tas užkratas plinta kaip pavojingiausia infekcija. Puolimas vyksta plačiu frontu, o pasipriešinimas jam labai menkas“, – dalijosi mintimis pašnekovas.

Buvusio „Laikinosios sostinės“ redaktoriaus nuomone, žiniasklaidos priemonių uždavinys yra padėti atsirinkti tai, ko reikia. „Esminė sėkmingo žiniasklaidos verslo gyvavimo sąlyga – supratimas, kokios ir kaip pateiktos informacijos žmonėms reikia. Rinkoje įsitvirtins tie žaidėjai, kurie geriausiai gebės megzti partnerystės saitus su vartotojų bendruomenėmis. Paprasčiau tariant – stengsis nuolat gyventi skaitytojų problemomis ir padės jas spręsti. Valdyti auditorijas, vadinasi, valdyti žmonių emocijas, reaguoti į jų poreikius. Negatyvios informacijos srautai, besaikis emocijų dirginimas, užvaldęs medijas, jau kelia visuomenei šleikštulį. Todėl turime

galvoti, ko žmonėms reikia iš tiesų“, – sakė E. Mališauskas.

Lėtosios žurnalistikos link

Kaip atsakomoji reakcija į kultūros ir visuomenės makdonaldizaciją, susiformavo „Lėtojo maisto“ judėjimas. Perfrazuojant šio judėjimo manifestą ir pritaikant jį žiniasklaidos kontekstui galima teigti, kad jei mes ir vėl norime būti verti žurnalistų vardo, turime atsikratyti vartotoju manipuliuojančių greitojo maisto principų, kol pastarieji nespėjo privesti mūsų profesijos iki išnykimo ribos. Ateitis priklauso lėtajai žurnalistikai.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Asmeninio archyvo nuotr.

16 metų – kitoje barikadų pusėje, arba Žvilgsnis į žurnalistų profesiją per atstovo spaudai „langą“

Palmira Martinkienė

Iš pradžių – keli žodžiai apie save. Esu ilgametė Lietuvos žurnalistų sąjungos narė, klaipėdietė. Taip susiklostė, kad, 1980 m. baigusi žurnalistikos mokslus Vilniaus universitete, sovietmečiu pagal specialybę dirbau vos dvejus metus, kiti mano darbai buvo „šalia“ žurnalistikos: darbauvai ir tuo metu visoje SSRS labai gerai vertintoje Lietuvos kino mėgėjų draugijoje, ir Klaipėdos ekskursijų biure.

Į žurnalistiką grįžau paskelbus Nepriklausomybę ir 1,5 metų buvau tuometinio Palangos miesto laikraščio „Palanga“ vyriausiosios redaktorės pavaduotoja, o ji uždarius šešerius metus praleidau tuo metu didžiausiam Klaipėdos regiono dienraštyje „Vakarų ekspresas“. Žurnalistine prasme tai buvo be galo intensyvus, kūrybingas ir įdomus laikas.

1999 m. pradžioje vėl atsiradau „šalia“ žurnalistikos – tapau Klaipėdos apygardos prokuratūros atstove spaudai ir čia darbaučiau iki 2014 m. spalio pabaigos, t. y. iš viso (be 2 mėnesių) 16 metų.

Šiame rašinyje noriu pasidalyti praktiniais pastebėjimais, per atstovo spaudai „langą“ pažvelgti į kolegų žurnalistų darbo užkulisius bei atstovo spaudai ir žurnalistų tarpusavio santykius.

Kai atstovas spaudai – žurnalistų „šnipas“

Reikia pasakyti, jog supratimas, kas yra institucijos atstovas spaudai, 1999 m. ir mūsų dienomis – tikrai ne vienas ir tas pats, na, bent jau ne Klaipėdos apygardos prokuratūroje.

99 proc. prokurorų tuo metu mane laikė ir net vadino žurnaliste (!), dirbančia prokuratūroje. Jų supratimu, turėjau būti asmeninė prokuratūros žurnalistė, privalanti rašyti teigiamus straipsnius (būtent – straipsnius, o ne pranešimus spaudai) į tą laikraštį, kurį nurodo vyriausiasis prokuroras. Ir dar būti ta žurnaliste, nuo kurios reikia slėpti

oficialią informaciją, kad ji jos nenutekintų kitiems „blogiukams“ savo draugams žurnalistams. Vienas šiuo metu jau miręs prokuroras, pamatęs mane koridoriuje, imdavo iš tolo šaukti: „Slėpkite bylas, žurnalistų šnipė ateina.“ (Tai, beje, buvo sakoma be mažiausios humoro gaidelės.)

Prisipažinsiu, įveikti šį požiūrį tikrai nebuvo lengva, tačiau per kelerius metus didelėmis asmeninėmis pastangomis tą pavyko padaryti ir galiausiai net patys kategoriškiausi prokurorai suprato, jog atstovas spaudai yra prokuratūros darbuotojas, kurio pagrindinė funkcija – pasinaudojant jų, prokurorų, pagalba teikti visuomenei patikimą, nepagražintą, t. y. objektyvią, informaciją apie instituciją, geranoriškai bendraujant su visomis be išimties žiniasklaidos priemonėmis, joms visoms tuo pačiu metu perduodant tą pačią žinią.

Jaunimui ne pro šalį būtų priminti, kad 1999–2000 m. jau dirbome kompiuteriais, tačiau daugelis institucijų bei žiniasklaidos priemonių dar neturėjo savo elektroninio pašto adresų, todėl iš pradžių pranešimus spaudai tekdavo siųsti faksu. Turint galvoje, kad institucijoje buvo tik vienas bendras fakso aparatas, tas procesas neretai užtrukdavo iki kelių valandų per dieną.

O didžiausiu savo pastangų įvertinimu laikau buvusio ilgamečio Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pasakytus žodžius, kuriais jis, palikdamas tarnybą, viešai prisipažino, kad mano dėka suprato, kam institucijai reikalingas atstovas spaudai ir kas per daiktas yra tie viešieji ryšiai.

Žurnalistas turi mirti

Manau, kiekvienas žurnalistas, atėjęs iš „grynosios“ žurnalistikos į oficialią instituciją dirbti atstovu spaudai, susiduria su dilema: kiek jis save ir toliau laiko žurnalistu ir kiek – tos institucijos, kuriai tarnauja, darbuotoju. Užbėgdama įvykiams už akių pasakysiu, kad jei nori sąžiningai ir tinkamai atlikti savo pareigas, žurnalistą savyje privalai numarinti. Tie kolegos, kuriems tai padaryti per sunku, paprastai ilgai neužsisėdi atstovo spaudai kėdėje ir galiausiai arba grįžta į žurnalistiką, arba pasuka visai kitu, pavyzdžiui, nuosavo verslo keliu. Tokių pavyzdžių Lietuvoje rastume ne vieną.

Komunikacijos specialistai neretai ginčijasi, koks atstovas spaudai – buvęs žurnalistas ar baigęs specialius komunikacijos (viešųjų ryšių) mokslus yra geresnis variantas institucijai. Manychiau, kad viena-reikšmio atsakymo į šį klausimą nėra, juoba kad su tuo sutinka ir teoretikai, viešųjų ryšių agentūrų specialistai, kurių ne vieną paskaitą per tuos šešiolika darbo metų yra tekę išklaudyti. Kaip ir daugelyje gyvenimo sričių, viskas galiausiai priklauso nuo konkretaus žmogaus, jo gebėjimų ir noro dirbti.

Tačiau žinau viena: buvęs žurnalistas kurkas geriau supranta kolegų žurnalistų poreikį informaciją gauti čia ir dabar, t. y. informacijos, išeinančios iš institucijos, operatyvumo svarbą. Todėl pasitelkęs visus savo diplomatinis gebėjimus jis yra pajėgesnis įtikinti savo vadovą, pirma,

informacijos neslėpti (ypač tuo atveju, jei besidomintis žurnalistas jau ją, tegul ir netiksliai, žino) ir, antra, – įrodyti, jog vadovo pasakymas „informaciją pateiksime rytoj, ko tie žurnalistai taip skuba?!“ yra ne tik kad neprofesionalus, bet ir daugeliu atvejų net žalingas institucijos komunikacijai bei jos įvaizdžiui.

Kita vertus, atstovo spaudai, atėjusio į instituciją iš žurnalistikos, laukia nemažai iššūkių. Pagrindinis iš jų susijęs su tuo, kad jis už durų paliko daugybę pažįstamų kolegų, buvusių bičiulių ir draugų. Neabejotina, kad tarp jų visada atsiras toks, kuris, priminęs „senus gerus“ laikus, stengsis pirmasis „iškaulyti“ informaciją tik sau.

Atstovas spaudai, sąžiningai įveikęs šią kliūtį, manychiau, yra geriausias pasirinkimas institucijai iš visų įmanomų viešųjų ryšių specialistų.

O darbo patirties neturintis „žalias“ komunikatorius, ko gero, turėtų patikti vadovui tokios institucijos, kuri nelabai rūpinasi savo reputacija viešojoje erdvėje arba, teisingiau pasakius, kuri stengiasi nelabai kokią savo reputaciją paslėpti, flirtuodama su visuomene, pateikdama jai sukramtytas, negyvas, gerokai „papudruotas“ žinias tada, kai jai pačiai tai yra paranku.

Šiandien, beje, matau ne vieną būtent tokio grynai *piarinio* tipo komunikavimo su visuomene pavyzdį, ypač tai būdinga daugeliui ministerijų bei kai kurioms kitoms oficialioms įstaigoms. Asmeniškai mane ši tendencija labai liūdina.

Kaip atrodo kolegos, dirbantys kitoje barikadų pusėje?

Trumpai atsakydama į šį pačios iškeltą klausimą, galėčiau teigti, jog didžiąja dalimi kolegos žurnalistai atrodo gana profesionaliai, o kai kuriais atvejais – netgi labai profesionaliai. Nors, žinoma, būna ir išimčių. Apie jas – kiek vėliau.

Regionuose dirbantys didžiųjų dienraščių, TV ir radijo stočių žurnalistai privalo būti visų galų meistrai, t. y. jie nesispecializuoja kurioje nors vienoje srityje, o rašo (kuria reportažus) „apie viską“. Todėl, savaime suprantama, centre dirbantys jų kolegos, kurie specializuojasi (kriminalinių laidų vedėjai, TV kriminalinių naujienų ar tokių rubrikų laikraščiuose rengėjai, laikraščio „Akistata“ žurnalistai) yra pasirengę geriau ir jie iš tiesų pasižymi aukštu profesionalumu, teisinių dalykų bei specifinės teisinės kalbos išmanymu.

Dirbau tokioje vietoje, kurios informacija beveik visada yra aktuali (apie nusikaltimus, teisėsaugos pareigūnų piktnaudžiavimus ir pan. rašo ir rodo beveik visos žiniasklaidos priemonės), tai per ilgus darbo metus vietos žurnalistai, savaime suprantama, irgi nori nenori turi tapti (ir tampa) nė kiek ne mažesniais teisinių dalykų žinovais, nei vien tomis temomis rašantys ar laidas rengiantys jų kolegos.

Kita kalba būtų apie naujienų agentūrų, interneto portalų, vietos kabelinių televizijų, kai kurių rajoninių laikraščių

(ypač – nedidelių) ir pan. žurnalistus. Jie, mano žiniomis, irgi (bent jau šiuo metu) bando specializuotis, tačiau ar dėl užimtumo, ar dėl kitų priežasčių būtent šių medijų atstovams teisiniai dalykai yra (o gal teisingiau būtų sakyti – buvo) kur kas sunkiau įkandami.

Ne kartą yra tekę susidurti su panašaus pobūdžio visuomenės informavimo priemonių kolegomis, kurie ne tik kad nesugebėdavo normaliai suformuluoti klausimo, bet ir painiodavo institucijas, neskirdami teismo nuo prokuratūros, maišydami, mano akimis, tokias elementarias (bent jau žurnalistui) sąvokas, kaip sulaikymas ir suėmimas, apeliacinis ir kasacinis skundai ir pan.

Apie akis

Šia proga norėčiau paminėti vieną tikrai kuriozinį atvejį. Konkretaus įvykio nebepamenu, bet situacija buvo tokia: teismas skyrė suėmimą brutaliu nužudymu kaltinamam nuo teismo pasislėpusiam įtariamajam. Sprendimas buvo priimtas vėlai, pačioje darbo pabaigoje. Važiuojant autobusu namo, suskambo mano telefonas – skambina labai jaunas žurnalistas, ko gero, dar studentas (sprendžiant pagal balso tembrą), iš vienos naujienų agentūros, teiraujasi, kokios naujienos dėl pagrindinio dienos įvykio. (Dienos metu tuo įvykiu domėjosi kita jo kolegė, su kuria bendravome dalykiškai.) Aš ramiai telefonu paaiškinu, kad teismas trims mėnesiams įtariamajam skyrė suėmimą už akių. Ragelyje – tylą. Aš pakartoju. Vėl gana ilga pauzė, o po to keistai nustebusiu balsu klausia: „Ką jūs čia dabar

Palmira Martinkienė. *Asmeninio archyvo nuotr.*

man sakote?“ Aš dar kartą pakartojau. Tada jaunuolis, beveik nebesivaldydamas, ima į ragelį šaukti: „Ką jūs čia man pasakojate, ar jūs bent pati suprantate, ką sakote, apie kokias jūs čia akis dabar man kalbate?“ Dabar jau pasimetu aš, bet staiga suvokiu, jog žurnalistas nesupranta teisinio termino „suėmimas už akių“. Bandau jam aiškinti, ką jis reiškia – kad paties įtariamojo teisme nebuvo, nes jis pasislėpė, todėl teismas skyrė suėmimą, įtariamajam nedalyvaujant. Tačiau žurnalistui toks paaiškinimas, matyt, atrodo labai nelogiškas, nes jis toliau nesiklausydamas, ką aš kalbu, greitakalbe beria į ragelį, kad aš kalbu nesąmones ir kad jis dėl to skųsis mano vadovui.

Grįžusi namo sėdu prie kompiuterio norėdama peržiūrėti, kas, kur ir kaip rašoma apie mūsų šios dienos įvykį. Viename interneto portale, kuris pateikė minėtos naujienų

agentūros pranešimą, skaitau savo citatą ir negaliu patikėti: pakomentuota taip, kad nieko neįmanoma suprasti. Ir visa informacija pateikta „aukštyrų kojoms“. Bandau telefonu ieškoti jaunojo žurnalisto, bet niekas ragelio nekelia, skambinu į naujienų agentūrą – ir ten tyla. Tada skubiai rašau el. laišką jau interneto portalo redakcijai, kad pataisytų mano citatą, nes ji klaidina visuomenę. Parašau tiksliai, kokias ta citata turi būti. Citatą, ačiū Dievui, pataiso, bet... betaisydami citatą, kitoje vietoje padaro kitą teisinę klaidą!

Bet ir tai dar ne istorijos pabaiga. Jau vakare skambina tos naujienų agentūros redaktorė ir kad ims mane auklėti, kaip aš neva nesugebu jos žurnalistui pateikti informacijos! Kaip ir jos auklėtinis, nelabai leidžia man įsiterpti, o pokalbį baigia tais pačiais žodžiais, kad mane paskųs vyriausiajam prokurorui.

Supratau, kad jaunasis žurnalistas, surašęs nerišlų tekstą jam svetima tema, ko gero, gavo nuo redaktorės pylos, o visą kaltę dėl to suvertė mano „nekompetencijai“.

Tiesa, mano vadovas kitą dieną jokių nusiskundimų iš naujienų agentūros žurnalistų taip ir nesulaukė...

Kai žurnalistas iš anksto žino, kokio atsakymo jam reikia

Kita kalba būtų apie tendenciją, neobjektyvią žurnalistiką, kurios, deja, mūsų žiniasklaidoje dar yra ganėtinai daug. Šį kart kalbu apie vadinamąsias publicistine (dažniausiai – kriminalines) laidas, kurių neobjektyvumą, šališkumą bei kryptingą ir tendencingą žiūrovo nuomonės formavimą ypač akivaizdžiai jutome vadinamojo Garliavos skandalo metu.

Noriu paminėti du labai tendencingus reportažus, kurių autoriai iš anksto jau žinojo, ką ir kaip jie pateiks žiūrovui, o prokuratūros atstovas jiems buvo reikalingas ne tiesiai sužinoti, o jų neginčijamai nuomonei patvirtinti, pateikiant jį kaip neišmanėlį.

Pirmuoju atveju vadinamoji publicistinė TV laida, nežymiai pakeitusi savo pavadinimą, gyvuoja iki šiol ir bent jau iki mano minimo atsitikimo jos vedėją laikiau žurnalistinės etikos besilaikančia kolege.

Kaip įprastai, ji norėjo išgirsti ne mano, atstovės spaudai, o prokuroro komentarą apie tai, kodėl jau ne pirmą kartą nutraukiamas ikiteisminis tyrimas dėl vieno seniai

Klaipėdoje įvykusio susišaudymo, per kurį žuvo žmogus. (Esant svarbiam įvykiui žurnalistas visada nori tos srities specialisto, šiuo atveju – prokuroro – komentaro ir tai, be jokios abejonės, yra teisinga.)

Minimu atveju nepavykus dėl komentaro susitarti su prokuroru, laidos vedėja sutiko, kad pakomentuotų atstovė spaudai. Iš anksto aptarėme, kas konkrečiai ją domina, o kadangi ir pačią situaciją, ir bylą žinojau pakankamai gerai, tai prieš filmavimą buvau visiškai rami.

Pirmasis įtarimas kilo, kai operatorius filmavimui pasirinko siaurą tamsų prokuratūros koridorių, o ne mano kabinetą – neva jam reikia perspektyvos, o kabinetas esąs tam per mažas. Pradėjęs filmuoti operatorius įjungė labai ryškią vadinamąją dienos šviesą, kuria ėmė man spiginti tiesiai į akis.

Kaip ir tarėmės, pirmasis klausimas – kodėl buvo nutrauktas ikiteisminis tyrimas? Tačiau man net neįpusėjus atsakymo, žurnalistė staiga mane nutraukia ir ima klausinėti itin smulkių bylos detalių, kurios, ko gero, vargiai prisimintų pats prokuroras. Teisingiau pasakius, tai buvo ne klausinėjimas, o konstatavimas, ko byloje neva nepadarė prokuroras. Savo pačios garbei, turiu pasakyti, kad žurnalistei nepavyko manęs išprovokuoti ir pokalbį baigiau garbingai.

Tačiau, pamačiusi laidą, sužavėta nelikau: buvau nufilmuota iš apačios, mano veidas, iš arti apšviestas ryškia melsva spalva, švelniai tariant, atrodė kaip mėgėjos dažnokai pakilnoti stikliuką, o ir prokuratūros aplinka labiau priminė ne solidžią instituciją,

bet... morgą. Kitaip sakant, nepavykus sukirsti „per turinį“, smogta „per formą“.

Tačiau man tas negarbingas žurnalistinis poelgis išėjo į naują – nuo tada visada pati parinkdavau filmavimo vietą ir stebėdavau, ar neįjungtas mėlynai baltas apšvietimas. (Deja, bet gana ilgą laiką prokuratūroje neturėjome specialios spaudos konferencijoms skirtos vietos.)

Antrasis atvejis susijęs su jau nebeegzistuojančia laida, kurios reporterė buvo „žymi“ tuo, kad koridoriais mėgdavo lakstyti pasikui įvairaus rango valdininkus, uždavinėdama jiems keistus klausimus, t. y. savo norimų atsakymų „paruoštukus“.

Manęs koridoriu ji nesivaikė, nes buvęs ilgametis Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras griežtai įpareigojo mane atsakingai atstovauti prokuratūrai, o, laidos operatoriaus garbei, reikia pasakyti, kad, skirtingai nei pirmuoju atveju, jis nesisten-gė pateikti žiūrovą gąsdinančio vaizdo.

Kadangi laidos tema iš esmės lietė mano buvusio vadovo žmonos veiklą, tai daugelis mano atsakymų į žurnalistės klausimus buvo lakoniški: „Tai ne prokuratūros kompetencijos klausimas.“ Matyt, supykusi dėl tokių atsakymų arba siekdama mane išprovokuoti, vieną ir tą patį klausimą žurnalistė ėmė kartoti kelis kartus iš eilės. Aš vis kartojau tą patį

atsakymą, kol galiausiai neištvėrusi atsakiau: „Jūs jau to paties klausiate manęs dešimtą kartą“ ir... nusijuokiau. Žinoma, jai tik to ir reikėjo – tas mano juokas tapo gana vykusiu beviltiškai tendencingos laidos anonsu.

Vietoj apibendrinimo

Savaime suprantama, per 16 darbo kitoje barikadų pusėje metų buvo pačių įvairiausių situacijų ir pačių įvairiausių nesupratimų, bendraujant su kolegomis žurnalistais: pasitaikydavo ir mano klaidelių, ir ne vienas žurnalistų netikslumas ar net sąmoningas kai kurių dalykų pagražinimas. Tačiau, kolegų klaipėdiečių (ir ne tik klaipėdiečių) garbei, turiu pasakyti, jog beveik visus nesusipratimus stengdavomės išsiaiškinti geruoju, talkindami vienas kitam mūsų bendro tikslo vardan – operatyviai ir tinkamai informuoti visuomenę, pateikiant jai kuo objektyvesnes žinias.

O tas faktas, jog per tokį ilgą laiką mano atminty išliko tik šie trys paminėti atvejai, ne itin teigiamai apibūdinantys visuomenės sarginiais šunimis kažkada pramintus plunksnos brolius, tik patvirtina, kad didžioji dauguma žurnalistų bendruomenės narių yra sąžiningi, profesionalūs, darbštūs ir atsidavę žmonės, kantriai nešantys jiems užkrautą nelengvą ir atsakingą visuomenės informavimo našta, įpareigojančią neprarasti jos pasitikėjimo.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

O. Posaskovos nuotr.

Audronė Pitrenienė: „Palinkėčiau, kad žiniasklaidos straipsnių pavadinimai atitiktų tų straipsnių turinį“

Angelina Liaudanskienė

Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkės Audronės Pitrenienės gyvenimas paskirtas Žemaitijos ir visos Lietuvos švietimui: Skuodo rajono Ylakių vidurinės mokyklos abiturientė, 1984 m. tuometiniame Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute baigusi biologijos ir žemės ūkio pagrindų mokytojos studijas, jau po dvejų metų tapo gimtojo rajono Trumplaukės, vėliau Gėsalų pagrindinių mokyklų direktore. 1998 m. jai patikėta vadovauti Mosėdžio vidurinei, o po metų jau ir Skuodo Pranciškaus Žadeikio gimnazijai, kur, skatindama kolegas mokytis pažangių ugdymo metodikų, mokėsi ir pati – 2004 m. Klaipėdos universitete įgijo edukologijos magistrės diplomą.

Žurnalistė Angelina Orenderaitytė-Liaudanskienė, ne kartą rašiusi apie šios iniciatyvos pedagogės ir ekspertės projektus „Lyderių mokykla“, „Tėvų vaidmuo mokykloje – teorija ir faktai“, „Mainų programos“ ir kt., telkusius mokinius savivaldai, o jų tėvus – nuolat veikiančiam forumui, šiandien pristato A. Pitrienienės valstybinę veiklą ir įžvalgas.

Nuo Gėsalų kaimo (Latvijos pasienyje) mokyklos direktorės iki LR Seimo komiteto pirmininkės – tokia Jūsų prasmingo gyvenimo trajektorija. Kas apsprendė ir paskatino Jus, mokytoją, pasirinkti partinę veiklą ir kiek pedagoginė patirtis padeda veikti viešojoje erdvėje?

Mano apsisprendimą pasukti į politiką 2003 m. lėmė keletas veiksnių: pirma, aš priklausau vienai iš aktyviausių visuomenės dalių – mokytojų, vadovų bendruomenei. Antra, genuose užprogramuota informacija. Man genai lėmė idealizmą, teisingumo ieškojimą, norą keistis pačiai ir keisti aplinką ar prisidėti prie pokyčių. Trečia, įgytos kompetencijos – vadybinė, lektorės patirtis lėmė apsisprendimą dirbti tik Švietimo, mokslo ir kultūros komitete, o viso gyvenimo sukaupta patirtis ir įgūdžiai padeda veikti viešojoje erdvėje. Pedagogo išsilavinimas – tai dalyko išmanymas, psichologijos studijos, mokytojo patirtis – pirmiausia kasdienė kūryba, prievolė nuolat analizuoti įvairias situacijas ir greitai priimti sprendimus, gebėti atpažinti žmogaus vidinę būseną. Visa tai nepaprastai naudinga ir reikalinga veikti ne tik politikoje, tačiau ir bet kurioje kitoje socialinėje erdvėje.

Savo politinėje karjeroje Jūs antrą kartą ryžotės vadovauti Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui. Kaip kito Jūsų ir kolegų kontaktai su žurnalistų korpusu, kas džiugina ir kas taisytina?

Labai gerai suvokiu abipusę politikų ir žurnalistų bendradarbiavimo svarbą ir žinau, kad tikrai neišnaudoju visų bendradarbiavimo galimybių. Nelendu žurnalistams į akis, dirbtinai nesistengiu atkreipti jų dėmesį, tiesiog atsakingai dirbu komiteto pirmininko, LR Seimo nario darbą, stengiuosi nuoširdžiai bendrauti su žurnalistais.

Kam Jūs teikiate pirmenybę: švietimo politikai ar politikų švietimui?

Pirmenybę teikiu tik švietimo politikai, nes tik čia matau gyvenimo, darbo prasmę, esmę ir svarbą. Kažkada esu pasakiusi, kad mano gyvenimo partija yra švietimas, ir manau, jog tai yra tiesa. Ko gero, dėl to kartais būnu „nepatogi“, nemėgstama, nes esu reikli sau ir kitiems. Kadangi esu išrinkta vienmandatėje apygardoje, tai nemažą dėmesio dalį skiriu darbu savo apygardoje – Skuodui, Mažeikiams, taip pat ir regioninei politikai. O dėl „politikų švietimo“ galiu pasakyti tai, kad moderniam pasaulyje švietis, kitaip sakant, mokytis turime visi: ir politikai, ir mokytojai, ir žemdirbiai, ir t. t.

Kokias pamokas teko išmokti Lietuvos pirmininkavimo ES laikotarpiu ir kokius namų darbus reikėjo atlikti?

2013 m. antrąjį pusmetį Lietuvai pirmą kartą teko garbė ir atsakomybė pirmininkauti

Europos Sąjungos Tarybai. Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros bei Informacinės visuomenės plėtros komitetų inicijuotas ES parlamentų atitinkamų komitetų pirmininkų susitikimas tema „Suvienijusi įvairovę: Europos Sąjungos kalbų ir kultūrų raidos politiniai ir socialiniai aspektai“ vyko 2013 m. rugsėjo 26–27 d. Vilniuje, Lietuvos Respublikos Seime. Susitikimo metu diskutavome dviem temomis: „Europos kalbų automatinis vertimas: problemos, iššūkiai, perspektyvos“ ir „Kalbos kaip kultūros paveldo skaitmeninimas“. Daugiausia dėmesio skyrėme daugiakalbystės plėtros skaitmeniniame amžiuje iššūkiams, automatinio vertimo ir kalbos, kaip kultūros paveldo, išsaugojimo naudojant informacines technologijas klausimams.

Seimas, kaip pirmininkaujantis parlamentas, laikėsi ambicingo požiūrio į pirmininkavimo parlamentinio matmens darbotvarkę. Vienas iš svarbiausių principų pirmininkavimo metu buvo viešumas, atvirumas ir skaidrumas. Siekdami tinkamai pasirengti pirmininkavimui, darbotvarkės bei kitų svarbių dokumentų rengimo klausimais glaudžiai bendradarbiauome su kitų pirmininkaujančio trejeto valstybių – Airijos ir Graikijos – parlamentais. Rengdamiesi vykome pasiruošiamųjų vizitų į ES institucijas. 2013 m. kovo 17–19 d. Švietimo, mokslo ir kultūros bei Informacinės visuomenės plėtros komitetų pirmininkai vyko į Briuselį, kur susitiko su Europos Komisijos, Europos Parlamento, kitų institucijų atstovais ir aptarė Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai parlamentinio matmens renginių temas.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad, viena vertus, pirmininkavimo parlamentinis matmuo suteikė galimybę svarbiausius ES darbotvarkės klausimus perkelti į nacionalinių lygmenį ir tokiu būdu ES darbotvarkės klausimus priartinti ne tik prie Seimo, bet ir prie Lietuvos visuomenės. Todėl lygiai greičiai su minėtu parlamentinių komitetų pirmininkų susitikimu 2013 m. rugsėjo 25–26 d. Seime vyko papildomas, su pirmininkavimu susijęs renginys – tarptautinė mokslinė konferencija „Vienijanti įvairovė: kalbų reikšmė mobilumui, darbui ir aktyviam pilietiškumui“. Jos dalyviai komitetų pirmininkų susitikime pristatė šios konferencijos rezultatus.

Kita vertus, Lietuvos pirmininkavimo parlamentinio matmens renginiai suteikė galimybę aktualiausius Lietuvai klausimus perkelti į ES lygmenį. Tai buvo ypač aktualu organizuojant Švietimo, mokslo ir kultūros bei Informacinės visuomenės plėtros komitetų pirmininkų susitikimą daugiakalbystės tema. Švietimo, mokslo ir kultūros bei Informacinės visuomenės plėtros komitetų pirmininkų susitikimo pabaigoje priimtos susitikimo išvados, kuriomis siekiama ES institucijose paskatinti diskusijas apie daugiakalbystę ir jos užtikrinimą skaitmeniniame amžiuje, atkreipti ES valstybių narių dėmesį į daugiakalbystės ir kalbos politikos problemas bei jų sprendimo galimybes panaudojant informacines technologijas.

Pabrėžtina, kad pirmininkavimo parlamentinio matmens renginiais Seimas nuosekliai stengėsi stiprinti ES nacionalinių

Audronė Pitrėnienė. *O. Posaškovo nuotr.*

parlamentų įsitraukimą į ES teisėkūros ir sprendimų priėmimo procesą, todėl visus pirmininkavimo renginius Seimas siekė baigti politiniu dokumentu – išvadomis. Siekimą išplėsti išvadų priėmimo procedūrą ir ją taikyti ir komitetų pirmininkų susitikimams lėmė Lisabonos sutarties nuostatos, susijusios su nacionalinių parlamentų vaidmeniu ES bei Seimo, kaip pirmininkaujancio parlamento, įsitikinimas, kad nacionaliniai parlamentai turėtų aktyviai dalyvauti formuluojant bendrą poziciją svarbiausiais politiniais ES klausimais.

Lietuva pirmą kartą pirmininkavo Europos Sąjungos Tarybai. Patyrimo buvo labai įvairaus – ir emocinio, ir dalykinio, ir akademinio. Lietuva labai gerai įvertinta, todėl

atrodo, turime kuo pasididžiuoti. Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto kuruotas renginys vyko sklandžiai. Parlamentinio renginio metu priimtos išvados cituojamos Europos Sąjungos renginiuose. Tai irgi stropiai atliktų namų darbų padarinys. Vis dėlto kai kitą kartą teks pirmininkauti, manau, galėsime dar geriau viską atlikti. Čia buvo panašiai kaip mokytojui: kai labai gerai pasiruošia pamokai namuose, tai per pamoką nedaug belieka darbo, o mokiniai viską gerai išmoksta.

Ar mūsų valstybėje atpažįstamas švietimo bendruomenės elitai ir kaip jis tarnauja šviečiant pilietinę visuomenę?

Kas yra švietimo elitai jaunoje valstybėje – subtilus klausimas. Na, kas buvo tam tikros

dvasinės rezistencijos elitas anuo laiku, tas toks išliko iki pat šių laikų. Naujasis elitas gal jau ir kyla, randasi, bręsta. Bet nedirščiau sakyti, kad bendrame švietimo kraštovaizdyje jis labai ryškiai matomas. O pilietinės visuomenės ugdymui labiausiai tarnauja visa švietimo bendruomenė. Žinoma, yra kažkiek, deja, išimčių, bet juk iš esmės ta pilietinė visuomenė ne kur kitur ugdoma, o mūsų mokykloje. Taigi ją ugdo švietimo bendruomenė.

Kas yra pagrindinė Lietuvos švietimo bendruomenės jėga ir ar tvarios jos sąsajos su akademiniais sluoksniais?

Man atrodo, čia vienareikšmiško atsakymo nėra. Švietimo bendruomenė yra labai didelė, vienijama gana artimų tikslų, turinti aukštąjį išsilavinimą. Turbūt švietimo bendruomenės išsilavinimo vidurkis yra pats aukščiausias mūsų visuomenėje. Tai daro šią bendruomenę įtakingą. Be to, švietimo bendruomenė yra neprastai organizuota, mobili, susiformavęs ir tam tikras švietimo bendruomenių tinklas. Mančiau, tai yra jos pagrindinė jėga. O sąsajos su akademiniais sluoksniais, mano manymu, dar nėra idealios, šie ryšiai galėtų būti tvaresni ir glaudesni. Viena iš švietimo aktualijų – ugdymo turinio kaita, kurią sutelktai turėtų įgyvendinti švietimo praktikai ir akademiniai sluoksniai.

Ar reikalingos Švietimo įstatymo ir poįstatyminių dokumentų korekcijos, kad pagaliau būtų susivokta, jog mokykla vaiką turi parengti ne egzaminams, o gyvenimui šiame greitai besikeičiančiame pasaulyje?

Joks teisės aktas nenustato, kad vaikus reikia ruošti tik egzaminams. Egzaminas yra sudėtinė ugdymo turinio dalis. Bet daugelyje šalių taip atsitinka, kad ima vyrėti egzaminų baubas. Na, iš dalies egzamino baimę galima suprasti – juk mūsų brandos egzaminai kartu yra stojamieji į aukštąsias mokyklas. Kad mūsų ugdymo programos padėtų rengtis gyvenimui, Komitetas nuolat tai primena Švietimo ir mokslo ministerijai. Ir, kiek matau, ugdymo programų kaita jau pradėta. Mokykla negali parengti beprotiškai besikeičiančiam pasauliui. Mokykla turi ugdyti, be kita ko, ir vertybines nuostatas. Jaunam žmogui, turinčiam aiškią vertybių sistemą, nebus labai sunku susiorientuoti į vartotojiškumą kryptančioje visuomenėje. Tik turime suprasti, kad viena mokykla išugdyti vertybių sistemos negali ir neturi. Tam reikalinga sinergija: tai turi būti mokyklos, tėvų ir, beje, žiniasklaidos sutartinė veikla, darbas ir pareiga.

Jūsų kadencija Seime jau finišo tiesiojyje – kokių įstatymų projektai laukia posėdžių salės tribūnos ir kiek tam reikalui būtų naudinga žurnalistų talka?

Negalėčiau visiškai pažodžiui sutikti su metafora „finišo tiesioji“ – LR Seimas yra teisinės valstybės požymis. Valstybė gyvena nesižvalgydama į finišo tiesiąją ar kokius posūkius. Veikiančiai valstybei reikia nuolat tobulinamų teisės aktų, kad jie netrukdytų valstybės raidai. Todėl galima sakyti, kad visą laiką bus teisės aktų projektų, kuriuos būtina priimti.

Šiuo laikotarpiu Seimas svarsto kelis su dabartine lietuvių kalbos vartoseną susijusius teisės aktus. Aptariami Švietimo įstatymo tobulinimo projektai. Visais atvejais žurnalistų talka reikalinga, kad ir skaitytojai, ir patys žurnalistai apie projektus skelbtų tikslią informaciją, nesivadovautų tik apie tai „girdėjusių“ asmenų atpasakojimais.

Jūsų linkėjimai žurnalistams ir medijų valdytojams.

Palinkėjimą pasiskolinsiu iš lietuvių kalbos mokytojų, kurie neretai mokinių esė parašėse parašo: „Rašinio turinys neatitinka pavadinimo.“ Taigi palinkėčiau, kad žiniasklaidos straipsnių pavadinimai atitiktų tų straipsnių turinį.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Nuotrauka iš www.matton.lt

Kokie įgūdžiai svarbiausi ateities žurnalistui?

Tomas Taškauskas

Nėra vienos nekintančios formulės, kaip tapti geru žurnalistu. Nors tam tikri pamatiniai įgūdžiai, pvz., smalsumas, išlieka svarbūs visada, žurnalistinio darbo sėkmė ir pripažinimas neišvengiamai priklauso ir nuo įvairių išorinių veiksnių – visuomenės pokyčių, technologijų raidos ir t. t. Kokie ateities žurnalistų įgūdžiai yra esminiai?

Būtent tokį klausimą sau kėlė Pointerio instituto (JAV) atstovai, neseniai atlikę tyrimą „Svarbiausi įgūdžiai ateities žurnalistikai“ (angl. *Core Skills for the Future of Journalism*). Anot tyrimo iniciatorių, norint, kad žurnalistika kaip profesija adaptuotųsi ir išliktų gyvybinga, svarbu tinkamai įsivardyti, kokie įgūdžiai yra reikalingiausi žurnalistui šiandien.

Vertinant iš ekonominės perspektyvos, žiniasklaidos priemonių vadovams ir vyr. redaktoriams taip pat svarbu žinoti, kad jų samdomi darbuotojai turi tinkamus įgūdžius varžytis iššūkių ir konkurentų nestokojančioje naujienų ir informacijos srautų rinkoje. Lietuvoje neseniai „mirę“ keli dienraščiai puikiai parodo, kas laukia tų, kurie

nespėja paskui laiko diktuojamus pokyčius. Universiteto dėstytojams irgi reikalinga nuo realybės neatitrūkusi žurnalistikos vizija, nes kaip antraip išmokysi studentus tapti profesionalais?

Galiausiai juk tik žurnalistai, turintys tinkamus įgūdžius, gali užtikrinti aukštą žurnalistinio darbo kultūrą ir teigiamą įtaką visuomenei. Antraip visuomenė rizikuoja negauti etiška ir profesionaliai surinktų faktų, nuomonių ir idėjų, pateiktų tikrovę atitinkančiame kontekste. Profesionalios žurnalistikos nuosmukis yra puiki terpė manipuliuoti viešąja nuomone siekiančioms interesų grupėms.

Atitrūkę nuo pokyčių

Pointerio instituto atliktas tyrimas parodė, kad žiniasklaidos darbuotojų ir akademinų tyrėjų supratimas, kokie įgūdžiai svarbiausi ateities žurnalistams, gerokai skiriasi. Tyrimo metu paaiškėjo, kad profesionalūs žurnalistai ir žiniasklaidos priemonių savininkai daug mažiau dėmesio teikia su įvairiomis technologijomis susijusiems profesiniams įgūdžiams, kurie yra esminiai norint taikyti naujus informacijos rinkimo ir pateikimo būdus. Žinoma, kyla klausimas, ar universitetų akademikai nepervertina šių įgūdžių. Kita vertus, dėstytojų vertinimai sutampa su laisvai samdomų žurnalistų vertinimu, o tai rodo, kad orientacija į įvairias naujienų pateikimo platformas yra konkurencingas pasirinkimas.

Atsižvelgiant į tai, kaip sparčiai tobulėja naujos žurnalistikos platformos – internetas,

Pointerio instituto tyrimas paremtas 2013 m. pabaigoje ir 2014 m. pradžioje atlikta apklausa, kurioje dalyvavo daugiau nei 2 900 asmenų: 1 124 žiniasklaidos darbuotojai (39 proc.), iš jų 425 – žiniasklaidos priemonių vadovai arba vyr. redaktoriai; 996 dėstytojai (34 proc.), 356 nepriklausomi žurnalistai (12 proc.) ir 426 žurnalistikos studentai arba neseniai baigę studijas (15 proc.). Tyrimo dalyviams pateiktas 37 profesinių įgūdžių sąrašas, apimantis asmenines savybes, naujienų rinkimo ir kūrimo gebėjimus bei įgūdžius naudotis technologijomis. Kiekvienas respondentas galėjo įvertinti įgūdžio svarbą pagal 5 atsakymų skalę nuo „visiškai nesvarbu“ iki „labai svarbu“.

37 žurnalisto įgūdžiai

1. Smalsumas;
2. Tikslumas;
3. Atsparumas stresui ir geras laiko planavimas;
4. Adekvati reakcija į kritiką;
5. Plačios bendrosios žinios;
6. Geri socialiniai įgūdžiai;
7. Komandinis darbas;
8. Geras žurnalistinės etikos išmanymas;
9. Kitų kultūrų pažinimas;
10. Politinių procesų pažinimas;
11. Bendro žiniasklaidos lauko supratimas;
12. Autorinių teisių išmanymas;
13. Žiniasklaidos teisinio reglamentavimo išmanymas;
14. Žiniasklaidos verslo išmanymas;
15. Gebėjimas įvertinti naujienų aktualumą;
16. Aktualijų išmanymas;
17. Gebėjimas pasirinkti patikimą informaciją;
18. Gebėjimas vadovauti komandai (lyderystė);
19. Imlumas pokyčiams ir naujovėms;
20. Gebėjimas analizuoti ir apibendrinti didelius duomenų kiekius;
21. Pažinčių tinklo kūrimas ir palaikymas, šaltinių paieška;
22. Gebėjimas tikslingai ieškoti informacijos internete;
23. Gebėjimas įvaldyti įvairius interviu metodus;
24. Gebėjimas ieškoti naujienų ir tikrinti šaltinius nesinaudojant internetu;
25. Gebėjimas vertinti naujienas iš istorinės perspektyvos;
26. Gebėjimas interpretuoti statistinius duomenis ir grafikus;
27. Pasakojimo kūrimo įgūdžiai;
28. Sklandus stilius;
29. Gebėjimas rašyti be gramatinių klaidų;
30. Įvairių žurnalistikos žanrų įvaldymas rašant;
31. Auditorijos lūkesčių ir poreikių supratimas;
32. Kalbėjimo įgūdžiai;
33. Gebėjimas programuoti (HTML ir kt. programavimo kalbos);
34. Gebėjimas nufilmuoti ir parengti vaizdo įrašą;
35. Gebėjimas fotografuoti ir redaguoti fotografijas;
36. Gebėjimas įrašyti ir parengti garso įrašą;
37. Įgūdis pasakoti istorijas pasinaudojant dizainu ir vaizdinėmis priemonėmis.

išmanieji telefonai, planšetės, į šį požiūrį skirtumą verta atkreipti dėmesį. Šiandieninėje žiniasklaidoje žurnalistai turi būti vis universalesni, gebėti pateikti naujienas tiek tekstu, tiek vaizdo ar garso įrašu.

Pastaraisiais metais specializaciją viename žanre lenkia universalizavimosi tendencija, pirmiausia prasidėjusi televizinėje žurnalistikoje, kai reporteris tarytum „žmogus-orkestras“ privalo ne tik aprašyti įvyki, bet ir jį

nufilmuoti, būti garso režisieriumi. Pamažu ši tendencija ima veikti ir spaudos žurnalistiką, nes vykstant laikraščių ir žurnalų skaitmenizacijai reikia vaizdų ir garsų, kurie darytų turinį interaktyvesnį ir tinkamesnį skaitmeninėms platformoms.

Tyrimo rezultatai rodo, kad dirbantys žurnalistai ir žiniasklaidos priemonių savininkai vis dar nesuvokia, kokie svarbūs ateities žurnalistikai yra su technologijomis susiję profesiniai įgūdžiai, pvz., gebėjimas filmuoti, kurti garso įrašus, fotografuoti ir pasakoti istorijas pasitelkiant vaizdus. Akivaizdu, kad ši tendencija aktuali ne tik JAV, kur ir buvo atliktas Pointerio instituto inicijuotas tyrimas. Lietuvoje skaitmenizacijos iššūkiai irgi ne iki galo suprantami.

Naujus iššūkius žurnalistikai galima iliustruoti JAV statistika – 2014 m. paskelbti *Pew* tyrimų centro duomenys rodo, kad per pastarąjį dešimtmetį darbo neteko beveik 16 tūkst. žurnalistų, t. y. apie 30 proc. visų amerikiečių žiniasklaidos sektoriaus darbuotojų. O internetinėse žiniasklaidos priemonėse sukurta 5 tūkst. naujų darbo vietų. Tai rodo, kad ateities žurnalistai privalo pratintis prie su virtualiomis terpėmis susijusios darbo specifikos.

Įdomu atkreipti dėmesį į tai, kad tyrime dalyvavę dėstytojai taip pat daug aukščiau įvertino žiniasklaidos verslo ir bendro žiniasklaidos lauko išmanymo svarbą nei žiniasklaidos priemonių savininkai ir redakcijose dirbantys žurnalistai. Tai galima vertinti kaip tam tikrą gerai žinomo posakio „batsiuovys be batų“ variaciją. Kita ryški

tendencija – praktikuojantys žurnalistai per daug atsainiai vertina darbo su informacija įgūdžius, kurie skaitmeninimo epochoje tampa vis reikalingesni, – gebėjimą analizuoti ir apibendrinti didelius kiekius įvairių duomenų.

Tačiau esama ir bendrų požiūrio elementų, ypač kalbant apie asmenines savybes ir nuostatas. Tiek akademinėje srityje, tiek žiniasklaidos priemonėse besidarbuojantys žurnalistai sutinka, kad žurnalistui svarbiausi du dalykai – tikslumas ir smalsumas. 96 proc. žurnalistų ir 99 proc. dėstytojų tikslumą laiko esminiu įgūdžiu, o smalsumą šitaip įvertino atitinkamai 93 proc. žurnalistų ir 98 proc. dėstytojų.

Skirtingų medijų įvaldymas

Tyrimas atskleidė, kad atotrūkis tarp žiniasklaidos darbuotojų ir akademikų šioje srityje yra didžiausias. Gebėjimą nufilmuoti ir suredaguoti vaizdo įrašą svarbiu laiko tik 46 proc. žurnalistų (50 proc. žiniasklaidos priemonių savininkų). Šį įgūdį labai svarbiu nurodė net 76 proc. dėstytojų. Gebėjimą pasakoti istorijas vaizdais svarbiu laiko 80 proc. dėstytojų ir tik 52 proc. dirbančių žurnalistų. Darbą su fotografijomis, kaip svarbų įgūdį, nurodė 53 proc. žurnalistų ir 79 proc. dėstytojų. Panašią svarbą jam suteikia žiniasklaidos priemonių savininkai (61 proc.) ir laisvai samdomi žurnalistai (66 proc.). Darbas su garso įrašais nuvertinamas labiausiai – jį svarbiu įgūdžiu pripažino tik 38 proc. apklaustų žurnalistų, palyginti su 72 proc. dėstytojų ir 60 proc. laisvai samdomų žurnalistų.

Nepaisant to, kad jau keliolika metų kalbama apie žurnalistikos skaitmenizaciją, apklausos rezultatai rodo, jog žiniasklaidoje dirbantys žmonės iš tiesų suteikia tam nepakankamai reikšmės ir nėra linkę lavinti virtualiai terpei reikalingų įgūdžių. Kartu tai prasilenkia su rinkos akivaizdžiai diktuojamu poreikiu – publikuoti informaciją įvairiomis formomis ir įvairiose platformose.

Naujiųjų rinkimas

Žiniasklaidos esmė yra ne tik surinkti informaciją, bet ir pristatyti ją auditorijai kaip prasmingą visumą. Todėl stebina tyrimo atskleista tendencija, kad redakcijose dirbantys žurnalistai nuvertina gebėjimą analizuoti ir apibendrinti didelius kiekius duomenų bei interpretuoti statistinę informaciją. Interneto epochoje informacijos prieinamumas yra pasiekęs neregėtas aukštumas, bet pristatyti duomenis įdomiai ir informatyviai geba tikrai ne visi. Profesionalus žurnalistas turėtų būti vienas iš tų, kurie geba tai padaryti. Tačiau ar nori?

Gebėjimą analizuoti ir apibendrinti didelius kiekius duomenų, kaip labai svarbų, įvardijo tik kiek daugiau nei 55 proc. redakcijose dirbančių žurnalistų ir 73 proc. dėstytojų. Kalbant apie įgūdį suprasti grafikus ir statistinę informaciją – atotrūkis dar didesnis. 80 proc. dėstytojų įvardijo tai kaip esminį įgūdį, šitaip teigė 59 proc. žurnalistų.

Dabartinė žurnalistų karta išaugo su „google“ paieška. „Nežinai? Pasigooglink!“ – tai posakis, puikiai iliustruojantis ne tik studentams būdingą mąstymą. Bet internete

ne viską galima rasti, ne visa ten pateikiama informacija yra tiksli ir išsami. Apmaudu, bet tyrimas parodė, kad redakcijose dirbantys žurnalistai nepakankamai vertina gebėjimą ieškoti naujienų ir tikrinti šaltinius nesinaudojant internetu.

Naujienų kūrimas

Tyrimas parodė, kad esama ir bendrų praktikuojančių žurnalistų ir akademinį darbą dirbančių dėstytojų požiūrio taškų – panašią svarbą tiek vieni, tiek kiti suteikė tokiems esminiams įgūdžiams, kaip gebėjimas kurti pasakojimus, sklandus stilius, auditorijos lūkesčių ir poreikių supratimas. Atotrūkis egzistuoja tik kalbant apie žurnalistinio darbo universalumą – gebėjimą įvaldyti įvairius rašytinės žurnalistikos žanrus. Svarbiu dalyku šį įgūdį laiko 68 proc. žurnalistų ir 84 proc. dėstytojų.

Įvairias naujienų pateikimo platformas jungiančioje šiandienos žurnalistikoje šis įgūdis yra vienas kertinių. Nieko nebestebina, kai laikraščio žurnalistui tenka rašyti arba adaptuoti tekstus internetui, kartais kuriant ir palydinčius vaizdo įrašus, o televizijos žurnalistai irgi privalo parengti tekstines savo reportažų versijas. Darbas vienoje terpeje tampa išimtimi iš taisyklės.

Naujovių potencialas

Šiandienos žurnalistikai itin svarbu neatsilikti nuo naujovių ritmo, kadangi būtent naujas požiūris padeda praplėsti auditoriją ir išnaudoti technologijų atveriamas galimybes. Nekuriant naujovių abejotina, ar

tradicinėms žiniasklaidos priemonėms pavyks kurti naujus žurnalistinius kūrinius, kurie atneštų pajamų. Vis dėlto praktikuojantys žurnalistai nemano, kad svarbu gerai išmanyti žiniasklaidos verslą. Šį įgūdį svarbiu laiko tik 38 proc. redakcijose dirbančių žurnalistų, tačiau jo svarbą pripažįsta net 61 proc. dėstytojų, 64 proc. laisvai dirbančių žurnalistų ir 71 proc. studentų.

Su naujovėmis tiesiogiai susijęs ir kitas įgūdis – bendro žiniasklaidos lauko supratimas, kuris leidžia atpažinti naujai besiformuojančias žiniasklaidos platformas, tokias kaip „Facebook“, ir gebėti iš anksto pasinaudoti jų teikiamu potencialu. 57 proc. žiniasklaidos priemonėse nuolat dirbančių žurnalistų laiko šį įgūdį svarbiu, šitaip mano 78 proc. dėstytojų ir studentų bei 75 proc. laisvai dirbančių žurnalistų.

Vietoj užsklandos

Žurnalistika išliks perspektyvi profesija, jei patys žurnalistai nenustos tobulėti, ieškoti naujų išraiškos formų, reaguos į laiko iššūkius. Pointerio instituto atliktas tyrimas rodo, kad žiniasklaidos priemonių savininkams ir į kasdienio darbo rutiną pasiūrusiems žurnalistams dažnai būdingas atsainus požiūris į besikeičiančio konteksto diktuojamus profesijos pokyčius.

Universalumas, gebėjimas kurti įvairaus žanro tekstus įvairioms platformoms panaudojant skirtingas išraiškos priemones – garsą, vaizdą, vizualizuotą informaciją – ir nuolatinis atvirumas pokyčiams. Štai tokią žurnalistų profesijos ateitį mums siūlo tyrimo autoriai. O kokias žurnalistikos perspektyvas matote jūs?

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Žurnalistas ir socialiniuose tinkluose lieka žurnalistu

Dainius Radzevičius

Žurnalisto, Baltarusijos žurnalistų asociacijos (nepriklausomos nuo valdžios) Etikos komisijos pirmininko Anatolijaus Guliajevo knygos „PROFESIONALI ŽURNALISTO ETIKA. Nuo komunizmo statytojo kodekso iki žiniasklaidos etikos kodeksų“ (ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ЭТИКА ЖУРНАЛИСТА. От Кодекса строителя коммунизма к этическим Кодексам СМИ) pasirodymas 2014 m. pavasarį gali atrodyti lyg pavėluotas pavasarinis gandrų grįžimas. Žurnalistų etikos klausimai aktualizuoti į knygos pristatymą ir aptarimą Žurnalistų namuose Vilniuje pasikvietus Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos pirmininką, profesionalų psichiatrą Liną Slušnį.

Šios knygos pasirodymas nėra atsitiktinis. Daug metų žurnalistikos etikos problema besidomintis A. Guliajevas yra gimęs Lietuvoje, todėl jo knygoje ne tik nagrinėjama Baltarusijos situacija, bet ir lyginami žurnalistų etikos standartai ir praktika įvairiose šalyse.

A. Guliajevą galima pristatyti ir kaip Lietuvos žiniasklaidos užsienio ekspertą. Ne vienierius metus dėstantis būsimiems žurnalistams Europos humanitariniame universitete Vilniuje, A. Guliajevas atidžiai stebi ir Lietuvos žiniasklaidą. Na, o profesionalios žurnalistikos standartus jis iš esmės vadina universaliais.

Anot A. Guliajevo, XXI a. žiniasklaidos realybė yra tokia, jog vadinamosios naujos medijos iš esmės pakeitė žurnalistų darbo sąlygas, aplinką ir net auditoriją. Todėl su A. Guliajevu kalbamės apie sąlyginai naują žurnalistų etikos aspektą – naująją etiką naujose medijose.

Jau šešerius metus A. Guliajevas vadovauja Baltarusijos žurnalistų asociacijos Etikos komisijai. Vienas naujausių nagrinėtų atvejų – Baltarusijos televizija pakomentavo šių metų „Eurovizijos“ koncerto nugalėtojo / nugalėtojos pasirodymą. Komentaras buvo baisus, kaip pasitaiko Baltarusijos televizijoje. Kalbėta, kaip apskritai gali būti toks nugalėtojas ir pan. Kvailai ir nekorektiškai pakomentavo valstybinis transliuotojas. Bet komisija vis vien greičiausiai turės pasakyti, kas buvo pažeista.

Tokie ir panašūs atvejai yra gana įprastas dalykas. Vis dėlto šiandien greta žurnalistų etikos normų vis dažniau atsiranda

ir nauji terminai. Štai pats Anatolijus dažnai vartoja terminą „Netika“. Tai lyg ir santrumpa, kurią galima šifruoti skirtingai – ir kaip naujoji etika, ir kaip interneto, arba „net'o“ (angliškas *net* reiškia žodį tinklas), etika. Toks naujadaras dar neįprastas Lietuvoje, o jo atsiradimo aplinkybės A. Guliajevas aiškina labai paprastai. Visų pirma didelis darbo tempas ir noras konkuruoti skelbiant kuo skubiau ir kuo daugiau žinių lėmė esminį iššūkį žurnalistų pareigai tikrinti informaciją, pasverti šaltinių patikimumą ir nedelsiant taisyti klaidas. Deja, realiame gyvenime skubėjimas ir kiekybinis rašymas kai kuriems žurnalistams ir redaktoriams trukdo laikytis esminių profesionalumo, o tuo pačiu ir etikos principų. Todėl šie klasikiniai žurnalistikos bruožai, skiriančys profesiją nuo paprastų gandonešių, šiandien, deja, dalį žurnalistų nubloškė toli už profesijos ribų.

A. Guliajevas nelinkęs smerkti kolegų. Jis supranta realijas, kai interneto žiniasklaidos pajamas generuoja vadinamieji „klikai“, tenka dirbti labai sunkiomis sąlygomis ir kasdien reikia kovoti ne tik už reklamos rinkos dalį, bet ir už savo profesinį prestižą. Subalansuoti šiuos du dalykus labai sunku. Vis dėlto, anot Anatolijaus, kalbant apie interneto žurnalistikos ir žiniasklaidos ypatumus naujoji etika įpareigoja ir pačius žurnalistus kovoti su interneto troliais arba trolintojais. Tai žmonės, kurie žurnalistikoje paleidžia vadinamąsias antis. Ši problema tampa vis aktualesnė, nes, vykstant intensyviems informaciniam karams ar

net paprasčiausiai konkurencinei kovai, trolintojai potencialiai gali sulaukti daugybės žmonių dėmesio. Tegul ir dirbtinai sukeldami skandalą, pasėdami paniką ar tiesiog skelbdami išgalvotas istorijas. Jau daugelyje šalių yra ne kartą viešai numarinti garsūs žmonės, sukurti interviu, kurių nebuvo, arba sukurpiamos istorijos, kurias tik fantastikos mėgėjai galėtų išgalvoti. Neretai tokios istorijos skelbiamos naujienų portaluose greta rimtų ir patikrintų žinių. Todėl profesionali etika reikalauja aiškiai atskirti šiuos dalykus.

Kita vertus, tam tikras gudravimas tampa gana madingas ir tarp dalies žurnalistų. Štai Baltarusijos žurnalistų asociacijos Etikos komisijai teko spręsti rebusą dėl žurnalistų kūrinių, kurie skelbiami vadinamuosiuose *bloguose* arba kitaip dar vadinamuose asmeniniuose interneto dienoraščiuose. Dalis žurnalistų savo viešai prieinamuose tinklaraščiuose skelbia tokius tekstus, kurie tikrai net nekvepia profesionalumu. Kai gaunamas skundas dėl tokių tekstų ar kitų kūrinių, patys žurnalistai bando gintis, jog tai – ne žurnalistika ir jie negali būti vertinami kaip žurnalistai, nors nuorodos į tokius tinklaraščius ar patys tekstai neretai skelbiami ir rimtuose naujienų portaluose ar laikraščių interneto svetainėse. Todėl Baltarusijos žurnalistų etikos sargai nusprendė, kad žurnalistika, nepriklausomai nuo skelbimo vietos, turi būti vertinama pagal tuos pačius standartus. Ir žurnalistas, nepriklausomai nuo to, kur jis viešai skelbiasi, visada turi išlikti žurnalistu. O bandymai gudrauti ir kratytis atsakomybės už savo profesinę veiklą – tai nesąžiningas elgesys.

Šiame kontekste Anatolijus akcentavo dar vieną, jo nuomone, labai rimtą iššūkį šių dienų žurnalistikai – faktų tikrinimą, komentarą ir fakto atskyrimą. Deja, ši opi problema ir net tam tikras ligos sindromas kamuoja labai daug Baltarusijos žiniasklaidos priemonių. Ir valstybinių, ir opozicinių. Kaip tipinį pavyzdį, Anatolijus pateikė žinutes po vieno eilinio protesto mitingo, į kurį susirinko 50 žmonių. Valstybinė žiniasklaida tuoj pat paskubėjo pranešti, kad susirinko saujelė žmonių, gal tik koks dešimt. Opozicinė žiniasklaida dalyvių skaičių įvardino minia ir šimtais protestuotojų. Tačiau didžiausia problema ta, kad niekas nepadarė paprasto dalyko – nepaskelbė žinutės apie lygiai 50 dalyvių. Stipri politinė poliarizacija, subjektyvizmas ir netgi asmeninės ambicijos neretai kai kuriems žurnalistams trukdo atlikti pagrindinę misiją – skelbti faktus. Interneto, kur labai dažnai informacija dalijamasi labai greitai, tokie dalykai padaro milžinišką žalą profesionaliai žurnalistikai. Paskelbtas subjektyvus vertinimas ir netikslus faktas akimirksniu nukopijuojamas dešimtyse ar net šimtuose portalų. Tokiu atveju ištaisyti pirminę klaidą labai sudėtinga. O galų gale nukenčia visų žurnalistų reputacija.

A. Guliajevas įsitikinęs, jog *netika*, arba naujoji tinklinės žurnalistikos etika, iš esmės remiasi tais pačiais klasikiniiais žurnalistikos principais ir vertybėmis. Tai daro šią profesiją vis dar profesija. O pasitikėjimo užsitarnavimas ir reputacija padeda žurnalistams ilgam išlikti rinkoje, o ne kurti vienadienius projektus. Tačiau būtent naujos technologijos ir socialinių medijų

specifika keičia kai kurias žaidimo taisykles ir elgesio principus. Šiandien žurnalistas turi ir privalo būti žurnalistas ne tik savo žiniasklaidos priemonėje, kur jis tiesiogiai gauna atlyginimą, bet ir kitoje viešojoje erdvėje, kurioje žmonės jį identifikuoja kaip žurnalistą. Anot A. Guliajevo, negalime

reikalauti iš politikų, verslo atstovų ar valdininkų skaidrumo ir sąžiningumo visur ir visada, jei patys taip nesielgiame. Standartus nustatydami kitiems, turime jais ir patys vadovautis. O technologiniai pokyčiai suteikia žurnalistams dar daugiau erdvės ir galimybių veikti savo profesiniame lauke.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Žurnalistai, ginkime savo teises, nes mes juk irgi esame žmonės!

Pamokanti atleidimo iš „Vakarų ekspreso“ istorija

Jolanta Beniušytė

„Jolanta, Tu esi ryški gėlėlė Gargždų platumose. Tau tenka atstovauti mūsų dienraščiui visoje Vakarų Lietuvoje. Gerbiu Tave už Tavo lojalumą. Tu esi viena iš mūsų bendrovės senbuvių. Dirbi mūsų kolektyve vos ne nuo įsikūrimo dienos. Tu paperki visus savo nuoširdumu, paprastumu. Ir kitais metais būk tokia pat darbinga ir kūrybinga. Džiugink aplinkinius savo energija ir gera nuotaika. Kuo daugiau šypsokis ir Pasaulis nuolat šypsosis Tau. Tavo bendradarbis.“

Štai tokį laišką radau vartydama savo dokumentų, spausdintų publikacijų archyvą, susijusį su dienraščiu „Vakarų ekspresas“, kuriame dirbau 22 metus. Prisiminiau, kad tas kalėdinis laiškas buvo rašytas visai neseniai, vos prieš kelerius metus. Tuomet aš, dirbdama korespondente Vakarų Lietuvoje, dar vadovavau ir dienraščio Gargždų padalinii, kuriame buvo teikiamos spaudos platinimo paslaugos, priimami skelbimai ir reklama. Redakcijoje buvo tradicija žiemos švenčių proga keistis dovanėlėmis traukiant burtus. O tais metais personalo vadovė pasiūlė bendradarbiams dar parašyti ir po laiškėlį su palinkėjimais. Dovanėlėmis buvo keičiamasi nenurodant pavardės to, kas jas įteikia, tad ir laiškeliai buvo nepasirašyti. Tačiau kas man dovanojo dailią žvakidę ir suraitė šį padėkos laišką, išdavė šefo sekretorė. Ji man pasakė: „Tai – „šefas“. Šefu redakcijoje vadinamas vyriausiasis redaktorius ir bendrovės direktorius. Kas jis, galite sužinoti panaršę dienraščio interneto svetainėje. Nenoriu skelbti jo pavardės, nes, mano nuomone, jis mėgsta būti nematomas ir „nematyti“ problemų. Be to, gal tuomet sekretorė apsiriko, ir tą laišką parašė ne jis. Bet nepamenu, kad ta sekretorė būtų kada nors dėl ko nors suklydusi.

Nedaug laiko prabėgo nuo anų kalėdinių švenčių. Tačiau jau seniai ir tos personalo vadovės, ir šefo sekretorės, ir jų pareigų nebeliko. Seniai nebėra ir „Vakarų ekspreso“ Gargždų padalinio. 2014 m. su redakcija, mano žiniomis, atsisveikino net aštuoni darbuotojai – trys žurnalistai, maketuotojas, kalbos redaktorė, buhalterė ir kt. Kas savo valia, o kas buvo priverstas išeiti.

Tarp pastarųjų ir aš, ta „lojalioji darbinga ir kūrybinga bendrovės senbuvė“, kaip savo padėkos laiške rašė man šefas. O gal ir ne šefas... Beje, į išėjusių kūrybinių darbuotojų vietas buvo priimti du nauji kolegos. Kodėl 2014 m. pabaigoje – 2015 m. pradžioje šio laikraščio redakcijoje vyko tokia darbuotojų migracija? Gal dėl to, jog, anot to paties laikraščio redaktorių, dirbame „š... sektoriuje“, t. y. laikraštiniėje spaudoje, kuri, vertinant gautas pajamas, išgyvena ne pačius geriausius laikus. O gal dėl to, kad darbuotojai nesijaučia saugūs nei ekonomiškai, nei psichologiškai, kai darbe tvyro slogi atmosfera? To slogučio jau nebeišblaško kone kiekvieną penktadienį (bent anksčiau taip buvo) paties šefo į termosus supilstomi alkoholiniai kokteiliai, patiekiami kūrybiniams darbuotojams pasivaišinti ar „nuleisti garą“. Pernai dažnai tų termosų turinys nugarmėdavo į virtuvės kriauklę, nes šefo kokteiliai kolegoms darėsi kažkodėl nebeskanūs...

Mano atleidimo iš „Vakarų ekspreso“ istorija yra ištis pamokanti, ir ją pasakojau vien dėl to, jog taip gali nutikti ir kitam kolegai žurnalistui. Pasakojau tam, kad nė vienas nebijotume ginti savo teisių: žmogaus ir žurnalistų. Žurnalistas irgi yra žmogus, juokaujame su kolegomis. Nebe tie laikai, kad kęstume darbdavio ar jo atstovų taikomą psichologinį smurtą, finansinį spaudimą bei išnaudojimą vien dėl baimės prarasti darbą. Reikia gerai pagalvoti, ar darbas tokioje redakcijoje yra ta vertybė, dėl kurios gadiname sveikatą tyliai kentėdami. Patikėkite, darbštiems ir kūrybingiems žmonėms darbo tikrai netrūksta ir už redakcijos durų, kurias varstei 10 ar 20 metų. Tad, kaip

sakė persų poetas Omaras Chajamas (*Omar Khayyam*), „nebijokite prarasti tų, kurie nepabijoję prarasti jūsų, nes kuo ryškiau dega tiltai už jūsų nugaros, tuo šviesesnis kelias į priekį“.

Dažnai sergi, užduodi nepatogius klausimus? Lauk iš redakcijos!

2013 m. turėjau gana rimtų sveikatos problemų, metų pabaigoje teko iškęsti ir operaciją. Po kelių savaikių nedarbingumo laikotarpio 2013 m. gruodžio 3 d. grįžau į darbą. Po rytinio pasitarimo redaktorius Martynas Vainorius man pasakė, jog nuspręsta mane atleisti pagal etatų mažinimą, nes aš esą daug sergu. Atsakingai jam, kad pagal tokius motyvus atleisti darbuotojų negalima. Teisės aktai byloja, kad mažinant etatus pirmiausia galima atleisti tuos, kas vėliausiai priimti į darbą. Susiskaičiavau, kad per 2013 m. dėl ligos nedarbingumo pažymėjimą turėjau maždaug 40 darbo dienų per du kartus. Atleisti vien už tai? Tikrai keistai atrodo... Tikrąją priežastį aš nujaučiau – kaip profesinės sąjungos vadovė, nebijodavau užduoti nepatogių klausimų per redakcijos darbuotojų susirinkimus ar pasiginčyti su „visagaliu“ reklamos skyriumi. Bet čia tik mano nuomonė. Nors kolegų, netyčia nugirdę vadovybės pokalbį, esą ta „Beniušytė tapo per daug mandra ir reikia ją pamokyti“, mane įspėjo, kad galiu turėti nemalonumų. Ir jie buvo teisūs...

Apie tai, kodėl esu atleidžiama, nors nėra jokios rimtos priežasties, nuėjau pasikalbėti su šefu. Jis pasakė nesikišiąs į savo

sąsądomų administracijos vadovų sprendimus, nes mes, darbuotojai, kaip krepšinio pasaulyje esame komanda, o vadovai yra kaip treneriai. Jiems esą patikėta formuoti komandą, ir jis negalįs koreguoti jų sumanymų. Supratau, kad laikas kelti bures ir palikti šį svetimu tapusį uostą. Maniau, kad viskas vyks greitai, šalių susitarimu. Redakcijos komercijos direktorei Rasai Aleksandrienei pasakiau, kad norėčiau išieitinės kompensacijos už visus „Vakarų eksprese“ dirbtus metus. Man buvo atsakyta: „Mes ne „Philip Morris“, kad tiek mokėtume.“ Kolegos kamantinėjo, na, kiek tu tos išieitinės paprašei. Atsakingai, kad prašiau šefo mėnesio algos. Kolegos nebežinojo, ar juoktis, ar verksti.

Vėliau man, profesionaliai žurnalistei, buvo siūlyta dirbti už pusę minimalaus atlyginimo... Prieš pat Kalėdas M. Vainorius per gamybinį pasitarimą kolegas žurnalistus informavo, kad aš atleidžiama dėl to, kad neva dažnai sergu, kad būsiu atleista tada, kada įvyks derybos dėl mano atleidimo sąlygų. O iki tol man bus mokamas tik minimalus atlyginimas be mano darbo sutartyje nurodyto papildomo darbo užmokesčio priedo – honoraro, kurį iki šiol gaudavau, kaip ir visi redakcijos žurnalistai. Per tą gamybinį aš pakartojau, kad visa tai neteisėta ir man daromas psichologinis spaudimas išeiti iš darbo savo noru ir be jokios kompensacijos.

Aš vis dar maniau, kad sveikas protas nugulės, įvyks tos derybos, man bus sumokėta išieitinė kompensacija, o už dirbtą laiką – honoraras, nes darbo krūvis nepasikeitė. Juk

Jolanta Beniušytė. *Asmeninio archyvo nuotr.*

nebuvo gavusi jokio darbdavio raštiško įspėjimo, kad keičiama mano darbo sutartis ir man nebebus mokamas darbo užmokesčio priedas – honoraras. Todėl 2014 m. sausio mėnesį, kaip nuo seno įprasta, redaktoriui M. Vainoriui pasiunčiau atliktų darbų – parašytų straipsnių – ataskaitą, kad suskaičiuotų, kiek man už tą mėnesį priklauso honoraro. Redaktorius pagal mūsų anksčiau sutartus tarifus tvarkingai viską suskaičiavo ir man parašė atsakymą, kad „gautūsi... litų ir būtų galima dar paskatiniui pridėti už iniciatyvą... atžvilgiu, tačiau aš nebeturiu įgaliojimų tau skirti honoraro“. Laikas bėgo, man nebuvo mokamas honoraras nei gruodį, nei sausį, vasarį ir kovą – taip pat ne... Dirbau už „minimumą“ ir vis laukiau tų derybų. Balandį redaktorius M. Vainorius paprašė pavaduoti atostogauti išeinančią kolegę, leidžiančią priedą kultūros temomis. Už tai pažadėjo... honorarą.

Pusę balandžio aš rašiau ir sudarinėjau du priedus: kaip įprasta, man priskirtą sveikatos priedą ir papildomai – kultūros priedą, taip pat atlikau kitas redakcijoje įprastas užduotis – rašiau straipsnius į numerį, dirbau budinčiąja redaktore parengiant laikraštį spausdinti. Viršvalandžiai redakcijose – ne naujiena. Gegužę gavau redaktoriaus laiškėlį: „Jolanta, kaip ir žadėjau, už I. Ž. pavadavimą parašysiu buhalterijai, kad tau pervestų honorarą.“ Nurodo sumą ir dar skiria net premiją, nors ir simbolinę, už parodytą iniciatyvą sveikatos – mano srities – temomis.

Taigi honoraras stebuklingai atgijo, bet tik už tą vieną mėnesį. Už gegužę vėl – tik minimumas. Su kolegomis ėmėme juokauti, kad turbūt iki pensijos man už tą „minimumą“ teks dirbti, nes šefas parsivarė naują mašiną – juk iš kažko turi lizingo

išmokas mokėti... Manęs tokia perspektyva visai neviliojo, tad apie susidariusią situaciją informavau Dainių Radzevičių, Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininką. Paprasčiau jo pagalbos atstovauti mano interesams derybose su darbdavio atstovais, nes su manimi jie dėl atleidimo sąlygų nebesikalbėjo. D. Radzevičius sutiko būti derybininku. Ir iškart pajutau, ką reiškia būti mūsų, žurnalistų, profesinės sąjungos nariu – sulaukiau stipraus gerbiamo Dainiaus ir žurnalistų bendruomenės palaikymo, o vėliau iš LŽS gavau ir reikiamą teisinę pagalbą.

LŽS pirmininkas D. Radzevičius vieną gražią liepos dieną atvyko į redakciją ir su darbdavio atstovais sėdo prie derybų stalo. Į derybų detales nesigilinsiu – derybos ir yra derybos. Jos vyko palankia kryptimi, darbdavio atstovai suprato, kad be išieitinės kompensacijos reikalai nepajudės. Tačiau aš jaučiau didelę skriaudą, kad pusmetį jau dirbu tik už minimalų atlyginimą, nors darbo krūvis nesumažėjo ir, kaip kiti kolegos, gaunantys honorarus, dirbau visą darbo savaitę, taigi ir savaitgaliais, kai tekdavo vykti į renginius. Tad aš dar kartą pareikalavau, kad darbdavys sumokėtų ne tik išieitinę kompensaciją, bet ir man pagal darbo sutartį numatytą, bet 7 mėnesius be raštiško įspėjimo ar darbo sutarties pakeitimo nemokėtą atlyginimo priedą – honorarą. Derybos nutrūko... Mano atžvilgiu prasidėjo įvairios „represijos“ už tai, kad drįsau skųstis savo profesinės organizacijos vadovui ir pareikalavau iš darbdavio minėtų išmokų. Nebesinori gilintis į tai, ką teko iškęsti, telieka tai kai kurių žmonių sąžinės reikalas. Kas yra patyręs panašią konfliktinę situaciją

su darbdaviu, puikiai supras, kokias „represijas“ aš turiu omenyje. Bet į vieną jų tiesiog būtina atkreipti dėmesį ir panagrinti smulkiau.

Drausminė nuobauda už pavėlavimą... 20 minučių atsisėsti prie kompiuterio

Pernai rugpjūčio 19-osios rytą ateidama į darbą šiek tiek užtrukau redakcijos Spaudos platinimo tarnyboje. Žurnalistams redakcijoje darbo diena prasideda 9 val. ryto, baigiasi 18 val. Spaudos platinimo tarnyboje buvau darbo reikalais – išanalizuoti skyriaus platinamą savaitraštį „Lietuvos sveikata“. Man buvo būtina sekti sveikatos apsaugos aktualijas šalyje – rašiau straipsnius sveikatos temomis, buvau savaitinio „Vakarų ekspreso“ sveikatos priedo sudarytoja. Į šį skyrių aš dažnai užeidavau analizuoti būtent šio leidinio, kol jis dar neatiduotas prenumeratoriams, nes specializuotas savaitraštis redakcijoje nebuvo užsakomas, kaip kiti žurnalistų darbui reikalingi leidiniai. Tas keliolika minučių būdama Spaudos platinimo tarnyboje bendravau su tarnybos vadovu, mane matė parūkyti į lauką einantys du bendradarbiai, su kuriais pasisveikinome. Po to užlipau į trečią aukštą, kur dirba žurnalistai, ir prie savo darbo stalo atėjau 9.20 val. – taip užfiksavo redaktorius M. Vainorius, sėdintis toje pačioje patalpoje. Kaip jis mato, ar kolegos, sėdintys už kampo toje pačioje patalpoje, laiku ateina į darbą, man iki šiol paslaptis... Jokių registracijos kortelių, kurias reikėtų pažymėti ateinant ar išeinant iš darbo, tuomet redakcijoje mes neturėjome. Gal dėl to iki manęs niekas ir nebuvo nubaustas

už vėlavimą ar ankstesnį išėjimą iš darbo. Mes juk žurnalistai... Nesuskaičiuojami darbo viršvalandžiai, darbas savaitgaliais. Nėra tekę girdėti, kad kas kur baustų žurnalistus drausminėmis nuobaudomis už tai, kad vaikščiojo po redakciją darbo reikalais ir nespėjo laiku atbėgti prie savo kompiuterio, pavėlavo keliolika minučių! „Vakarų ekspreso“ darbo tvarkos taisyklėse nėra nurodyta, kad reporterio darbo vieta yra būtent prie jo kompiuterio stalo, žurnalistai juk dirba ir už redakcijos sienų. Mes, žurnalistai, nebuvome pasirašę ir jokių pareigybių aprašų ar instrukcijų.

Redakcijoje buvo reikalaujama nevėluoti į gamybinį pasitarimą, kas rytą vykstantį 9.30 val., nes jame aptariamos aktualijos ir skirstomi darbai. Jei vėluoji – turi būtinai pranešti redaktoriui. Ir tikrai nereikėjo pranešti, kur ir kokiam redakcijos skyriuje esi.

Bet mano atveju buvo kitaip. Tai rodo net tarnybinio pranešimo numeracija – numeris pirmas... Taigi tęsiu „detektyvą“. Po gamybinio pasitarimo prie mano stalo priėjo M. Vainorius ir padėjo du išspausdintus lapus. Viename jų buvo pranešimas apie tarnybinį nusižengimą Nr. 1. Jame buvo rašoma: „Pranešame, kad yra duomenų, jog esate įtariama padariusi tarnybinį nusižengimą – 2014-08-19 d. pavėlavote į darbą – savo darbo vietoje pasirodėte tik 9.20 val., nors turėjote tai padaryti 9 val. ...“ Kitame lape mano vardu buvo išspausdintas pasiaiškinimo tekstas, kuriame paties redaktoriaus buvo parašyta: „2014-08-19 vėlavau į darbą, nes...“ Priėjęs prie mano darbo stalo M. Vainorius primygtinai tuoj pat liepė

rašyti pasiaiškinimą, darė man spaudimą kolegų akivaizdoje, nors pagal redakcijos darbo taisyklės (prieš tai nupūtus nuo jų dulkes, nes retai iš stalčiaus buvo ištraukiamos), kuriomis buvo remiamasi mane baudžiant, parašyti tą pasiaiškinimą galėjau ir kitą dieną. Taip netikėtai ir neteisingai užpulta, pasimečiau ir atsisakiau rašyti pasiaiškinimą. Juk į darbą nevėlavau! Paaiškinau M. Vainoriui žodžiu, kad iš pat ryto buvau Spaudos platinimo tarnyboje ir redaktoriui tereikėjo paskambinti tarnybos vadovui ir patikslinti šį faktą. Tačiau M. Vainorius to nepadarė, o pasikvietęs savo pavaduotoją prie mano stalo tuoj pat užregistravo mano atsisakymą rašyti pasiaiškinimą. Aš redaktorių perspėjau, kad suprantu tokią įvykių eigą kaip bandymą su manimi susidoroti, pažeisti mano, kaip žurnalisto ir žmogaus, teises ir apie tai informuosiu LŽS vadovą. Iš redaktoriaus išgirdau atsakymą: „Skųskis kur tu nori!“

Pamoka Nr. 1. Jeigu jums nori „įpaišyti“ tarnybinį nusižengimą, visada rašykite pasiaiškinimą.

Labai greitai, po poros dienelių, rugpjūčio 21 d., man jau buvo įteiktas šefo pasirašytas įsakymas dėl skiriamos drausminės nuobaudos – pastabos už vėlavimą į darbą 20 minučių be išankstinio perspėjimo. Šefas nerado bent minutės pasikalbėti su taip neva „šiurkščiai“ darbo drausmę pažeidžiančiu darbuotoju. Išklaudyta tik viena pusė... Beje, įdomus sutapimas – tą dieną kaip tik sukako lygiai 22 metai, kaip aš dirbau „Vakarų eksprese“. Gerdama kavą su kolegomis liūdnai pajuokavau: „Štai kokį

J. Beniušytė, Z. Naujokas. *Asmeninio archyvo nuotr.*

„garbės raštą“ gavau iš šefo už beveik ketvirčio amžiaus sąžiningą darbą...“ Pažymėtina tai, kad per visus tuos ilgus 22-ejus metus šiame dienraštyje nė karto nebuvau gavusi jokios drausminės nuobaudos. Nei dėl darbo kokybės, nei dėl vėlavimų, nei dėl kitų darbo drausmės pažeidimų.

Teko praverti Darbo inspekcijos duris

Kadangi prasidėjo tokie įvykiai, kuriuos aš vertinau kaip psichologinio spaudimo priemones, taikomas man asmeniškai, teko gintis ir kitaip. LŽS pirmininkas D. Radevičius tarpininkavo, kad būčiau skubiai išleista atostogų, kad nesikartotų panašūs „drausminių nuobaudų“ scenarijai. Turėjau prikaupusi atostogų net daugiau kaip

50 dienų. Išėjau mėnesio atostogų. Nusprendžiau kreiptis į Valstybinę darbo inspekciją ir ginti savo teises įstatymų nustatyta tvarka. LŽS advokatas Audrius Bitinas suteikė man visą teisinę pagalbą rengiant dokumentus būsimai darbo ginčų bylai. Taigi rugpjūčio pabaigoje pravėriau Darbo inspekcijos Klaipėdos skyriaus duris ir pateikiau prašymą Darbo ginčų komisijai dėl neišmokėtos man priklausančio darbo užmokesčio dalies, su tuo susijusių išmokų ir kitų darbo teisės pažeidimų darbuotojo atžvilgiu. Darbo ginčų komisijos prašiau sugrąžinti man priklausančią ir neišmokėtą darbo užmokesčio dalį (honorarą), priskaičiuoti man neišmokėtos atlyginimo dalies delspinigius, priteisti vidutinį darbo užmokesį už uždelstą atsiskaityti laiką, taip pat įvertinti ir priteisti nematerialinę žalą

mano sveikatai bei žmogiškajam orumui. Ir, be jokios abejonės, prašiau panaikinti man darbdavio skirtą drausminę nuobaudą – pastabą už esą pavėlavimą į darbą 20 minučių. Šefo pasirašytame atsiųstame „Vakarų ekspreso“ atsiliepime į mano prašymą buvo pažymėta: „Atsakovas su Ieškovės reikalavimais nesutinka, laiko juos nepagrįstais ir neteisėtais.“

Kolegas žurnalistus, manau, sudomins, kaip redakcija traktuoja vadinamojo honoraro nemokėjimą. Ištrauka iš „Vakarų ekspreso“ atsiliepimo: „Iš su ieškove sudarytos darbo sutarties sąlygos dėl darbo užmokesčio dydžio ir jo mokėjimo tvarkos akivaizdu, kad šalys susitarė, jog su Ieškove bus atsiskaitoma taip: kiekvieną mėnesį besąlygiškai Ieškovei bus sumokamas darbo užmokestis lygus minimaliai mėnesinei algai bei uždirbtas honoraras. Šalių susitarimu, darbo užmokesčio dalis, lygi minimaliai mėnesinei algai bus mokama už įprastų darbo funkcijų (profesionalų reagavimą į žinomus ir praneštus įvykius, spaudos agentūrų, viešųjų ryšių agentūrų, valstybės ir valstybės valdžios institucijų bei kitos informacinės medžiagos fiksavimą, informacinės medžiagos teksto surinkimą, redagavimą ir pateikimą ir kt.) vykdymą bei Atsakovo redaktoriaus ar redaktoriaus pavaduotojo užduočių įvykdymą, o uždirbtas honoraras – už Ieškovės kūrybinių idėjų realizavimą, leidžiant Atsakovui panaudoti Ieškovės sukurtus straipsnius. Taip pat pažymėtina, kad Atsakovas neprivalėjo sudaryti rašytinės sutarties dėl Ieškovės parašytų straipsnių skelbimo periodiniame leidinyje, nes įstatymas nenumato privalomos rašytinės

tokio susitarimo formos (Autorių ir gretutinių teisių įstatymo 42 str. 1 d.)... Atsakovas pažymi, kad Ieškovei 2014 m. balandžio mėnesį buvo priskaičiuotas ... Lt honoraras už Ieškovės kūrybinių idėjų, nesusijusių su eilinių darbo funkcijų vykdymu, realizavimą, t. y. už Ieškovės iniciatyva parašytus ir Atsakovui perduotus straipsnius... Daugiau kūrybinių idėjų per ginčijamą laikotarpį (nuo 2013 m. gruodžio 13 d. iki 2014 m. liepos mėn.) Ieškovė nerealizavo, tad atsakovas neturėjo jokio teisinio pagrindo mokėti honorarą“ (citatos patrupintos, kalba netaisyta. – Aut. past.).

Mano komentarai

1. Jokio šalių susitarimo dėl to, kad mėnesinė minimali alga bus mokama už atliekamas įprastas darbo funkcijas, nebuvo. Mano atveju buvo skaičiuojami visi parašyti straipsniai tam tikru tarifu, iš bendros sumos atimama minimali mėnesio alga, kuri sumokama mėnesio pradžioje, o atlyginimo priedas – honoraras – mėnesio pabaigoje. Kaip minėjau, kiekvieną mėnesį siunčiau redaktoriui ataskaitas, kiek ir kokių straipsnių parašiau, o jis rašydavo prie kiekvieno straipsnio atitinkamą sumą labai skrupulingai, kartais net centų tikslumu.

2. Labiau negu keistas argumentas, kad per 7 mėnesius nesukūriau nė vieno straipsnio, nerealizavau nė vienos kūrybinės idėjos pati būdama savaitinio „Sveikatos“ priedo sudarytoja. Pasirodo, „kūrybinis proveržis“ man pačiai nė nenutuokiant įvyko tik tuomet, kai redaktorius paprašė pakeisti atostogauti norinčią kolegę ir aš vienu metu turėjau

rengti du priedus – sveikatos ir kultūros temomis. Turbūt žurnalistikos istorijoje nerastume nė vieno žurnalisto, nei prieš 100 metų, o juolab dabar, kuris pusę metų dirbtų redakcijoje ir nesukurtų savo iniciatyva nė vieno straipsnio.

3. Apie tai, kas yra honoraras ir ar teisūs darbdaviai, nemokėdami žurnalistui minimalaus atlyginimo priedo honoraro, siūlau paskaityti teisininko prof. A. Bitino komentarus LŽS interneto svetainėje *www.lzs.lt*.

Į tolesnius Atsakovo argumentus nebesigilinsiu, nes Darbo inspekcijos Darbo ginčų komisijos posėdyje buvo nagrinėjamas tik mano prašymas dėl drausminės nuobaudos panaikinimo. Mat pagal LR darbo kodekso 290 str. Darbo ginčų komisija atsisako nagrinėti prašymą, jeigu reikalavimo nagrinėjimas nepriskiriamas Darbo ginčų komisijos kompetencijai. Komisija konstatavo, kad šioje byloje tarp kitų klausimų, tokių kaip delspinigių, vidutinio darbo užmokesčio išieškojimas, iškelti kiti reikalavimai (autoriinio atlyginimo – honoraro, neturtinės žalos išieškojimas), kurių sprendimas nepriskirtinas komisijos kompetencijai. Civilinio proceso kodekso 24 str. 1 d. numato, kad jei byloje sujungiami keli tarpusavyje susiję reikalavimai, iš kurių nors vienas reikalavimas yra priskirtas teismui, visi reikalavimai turi būti nagrinėjami teisme. Tad Darbo ginčų komisija rugsėjo 25 d. įvykusiame posėdyje atsisakė nagrinėti mano prašymą dėl išmokų išieškojimo iš atsakovo – bendrovės „Vakarų ekspreso“. Šiame posėdyje dalyvavome kartu su man atstovavusiu LŽS advokatu profesoriumi A. Bitinu.

Drausminės nuobaudos neliko

Dėl drausminės nuobaudos panaikinimo Darbo ginčų komisijos posėdis buvo, švelniai tariant, įtemptas. „Vakarų ekspresui“ atstovavo M. Vainorius, R. Aleksandrienė ir vienos Klaipėdos advokatų kontoros advokato padėjėja. „Vakarų ekspreso“ atstovai teigė, kad drausminės nuobaudos skyrimo tvarkos nepažeidė. Tačiau savo atsiliepime nenurodė, kur yra mano, kaip reporterės, darbo vieta, ir ar yra pavėlavimas į darbą, jei aš vaikštau po redakciją, o ne sėdžiu prie kompiuterio. Jų teigimu, pavėlavau į darbą tas 20 minučių, ir taškas. Ir man už tai teisėtai buvusi skirta „švelniausia drausminė nuobauda – pastaba“.

Kad aš tuo metu buvau Spaudos platini- mo tarnyboje ir analizavau mano darbui reikalingą informaciją, deja, nepaliudijo mano bendradarbis – Spaudos platini- mo tarnybos vadovas. Jis tiesiog pabijojo liudyti prieš savo darbdavį, kad irgi nesulauktų „represijų“. O Darbo ginčų komi- sija liudininkų privalomai nekviečia, rei- kia juos pasikviesti patiems. Regis, šįkart Darbo ginčų komisijos pirmininkė norė- jo išties išgirsti, ką gali papasakoti liudi- ninkai, trys bendradarbiai, matę mane tą rytą redakcijos patalpose, kaip ir dera, nuo 9 val. ryto. Iš atsakovo atstovų pirminin- kė ištraukė pažadą, kad nebaus ir suteiks galimybę minėtiems liudininkams atvykti į kitą Darbo ginčų komisijos posėdį ir pa- liudyti, ar tikrai tą rytą 9 val. mane matė redakcijos patalpose. Tuomet Darbo gin- čų komisijos pirmininkė staiga paklausė

manęs, ar aš nenorėčiau taikiai išspręsti šio konflikto. Mes su advokatu sutikome. O kodėl ne, juk ne aš tą košę užviriau... Taikiai išspręsti bylą sutiko ir darbdavio atstovai. Posėdžio metu buvo pasirašyta taikos sutartis, pagal kurią atsakovas įsipareigojo panaikinti man skirtą drausminę nuobaudą – pastabą ir iki spalio 3 d. šį įsakymą dėl panaikinimo atsiųsti į mano elektroninį paštą. Abi pusės pasirašėme, kad ateityje nebeturėsime pretenzijų viena kitai dėl drausminės nuobaudos skyrimo, bylą nutraukėme šalims susitarus taikiai. Darbo ginčų komisijos pirmininkė palinkėjo ir kitus nesutarimus išspręsti taikiai. Po kelių dienų į mano elektroninio pašto dėžutę atskriėjo paskutinis mano dabar jau buvusio šefo laiškas – jo pasirašytas įsakymas, panaikinantį man skirtą vienintelę drausminę nuobaudą – pastabą... O aš dar vis pagalvoju, ar tai jis, šefas, rašė tą pirmąjį laišką, vadindamas mane ryškia gėlele, lojalia, darbščia ir kūrybinga. Tiek to, nebesvarstysiu, nes tai jau praeitis.

Pamoka Nr. 2. Bylinėjantis su darbdaviu išskyla gana skausminga kliūtis – kolegų liudijimai. Jie bijo darbdavio, kad su jais nebūtų susidorota, moka palaikyti moraliai, tavimi žavisi, gerbia, bet dreba, kad tik nepakviestum liudyti. Juos lydi baimė užsitraukti darbdavio rūstybę ir būti išmestiems iš darbo, nes iš tikrųjų „nematantis“ šefas, kai jam reikia, viską pamato...

Pamoka Nr. 3. Visiems žurnalistams be išimties patariu tapti Lietuvos žurnalistų sąjungos nariais, nes, ištikus bėdai, niekas kitas neapgins nuo galimos darbdavių savivalės.

Stenkimės kurti redakcijose pirmines organizacijas, siekime, kad būtų pasirašytos kolektyvinės sutartys, ir nebijokime ginti savo teisių. Labai ačiū LŽS pirmininkui D. Radevičiui ir LŽS advokatui prof. A. Bitinui už nuoširdžią pagalbą mano darbo byloje.

Pabaiga

O kaip baigėsi mano istorija su „Vakarų ekspresu“? Civilizuotai. Nutariau į teismą nebesikreipti, nes ne piniguose esmė. Sveikata brangiau. Pagaliau iš komercijos direktorės sulaukiau ir ilgai lauktų derybų – tvarkingai surašyto man asmeniškai skirtą pasiūlymo dėl darbo sutarties nutraukimo šalių susitarimu. Pasiūlyme pasižadėta išmokėti kompensaciją už nepanaudotas atostogas, taip pat atitinkamo dydžio išeitinę kompensaciją. Tačiau su viena sąlyga – sutikusi su šiuo pasiūlymu, privalėjau sutikti ir su sąlyga perleisti UAB „Vakarų ekspresas“ visas autorines teises į savo straipsnius ir nuotraukas, publikuotas dienraštyje bei interneto svetainėje per pastaruosius 17 metų, bei ateityje nekelti jokių pretenzijų dėl šių straipsnių ir nuotraukų autorinių teisių bei išmokėtos kompensacijos, darbo užmokesčio ir autorinio atlyginimo (honoraro) dydžio. Sutikau su visomis sąlygomis. Po to abi šalys pasirašėme susitarimą dėl darbo sutarties nutraukimo.

Norėjosi greičiau užverti buvusios darbo vietės duris, o straipsniai telieka, kad taip jie jų nori. Iš laikraščių jų nebeiškirpsiu ir nebeišsinešiu, o internete tegul skaito žmonės, negi gaila. Šioje vietoje kalbu šiek

tiek su ironija, nes apie autorines žurnalistų teises, manau, reikėtų padiskutuoti plačiau, bet jau ne šiame straipsnyje. Daugelis net nežinome, ką mums duoda tos autorinės teisės ir kodėl darbdavys taip nori jas iš mūsų atimti.

Pasibaigus šiai istorijai ir praėjusio spalio pabaigoje užvėrus vieno uostamiesčio dienraščio duris buvo gaila dviejų dalykų: mėgstamo darbo ir šaunių kolegų. Pasiilgstu jų, nors kolektyvas gerokai nubyrėjo. Mėgstamą darbą jau radau, ir gerus kolegas taip pat. Jie vis paklausinėja: na,

pasakyk pagaliau, kiek tos išėtinės kompensacijos gavai. Aš juos vis paerzinu, kad, atspėję, kokia buvo mano buvusio šefo mėnesio alga, ir dar nuo jos gerokai nugnybę, ir sužinosite, kokia ta mano kompensacija už 22 darbo metus. Vienas kitas kolega dar kumšteli man į petį: gal vis dėlto reikėjo eiti į teismą ir gerai papurtyti tą savo darbdavį? O aš jam atsakau populiariu žemaičių (esu grynakraujė žemaitė) posakiu, kurį čia užrašysiu ne žemaitiškai, o literatūrine kalba, nes kitaip nesuprasite: „Narsa gimdo nugalėtojus, o susitarimas – nenugalimuosius.“

Vizitinė kortelė

Jolanta Beniušytė, LŽS Tarybos ir Valdybos narė, Klaipėdos apskrities skyriaus pirmininkė

Žurnalistinio darbo patirtis – 27 metai, 20 metų LŽS narė.

LŽS Klaipėdos apskrities skyriui J. Beniušytė vadovauja nuo 2008 metų. 2014 m. pabaigoje visuotiniame skyriaus susirinkime vienbalsiai išrinkta pirmininke jau trečiajai kadencijai. J. Beniušytės vadovavimo laikotarpiu Klaipėdos skyrius išaugo ir sustiprėjo – pagal narių skaičių daugiau kaip dvigubai, kasmet į skyrių įstoja jaunų žmonių, kuriuos vilioja aktyvi, kūrybiška skyriaus veikla ir stipri žurnalistų bendruomenė.

Pirmininkės J. Beniušytės iniciatyva įgyvendinta daug įvairių priemonių, stiprinančių

žurnalistų bendruomenę (renginiai, akcijos, pažintinės kelionės ir kt.), kurios vykdomos pritraukiant rėmėjų ir pačios bendruomenės lėšomis. Klaipėdos skyrius bendradarbiauja su Klaipėdos pramoninkų asociacija, jūrinėmis organizacijomis, Klaipėdos miesto savivaldybe, skyriaus atstovai dirba savivaldybės Bendruomenės sveikatos, Meno ir kultūros, Jūrinės kultūros tarybose ir kt.

Kolegė Jolanta – principinga profesinės organizacijos, vienijančios 60 žurnalistų, vadovė, gebanti apginti ne tik savo, bet ir kolegų profesinius interesus, savo pavyzdžiu mokanti kolegas už savo teises viešai kovoti įstatymų numatyta tvarka.

Gimusi 1967 m. Gargžduose.

Išsilavinimas. 1986–1992 m. studijavo Vilniaus universitete (žurnalistikos studijos).

Jolanta Beniušytė. *Asmeninio archyvo nuotr.*

Karjera. Dirbo Klaipėdos r. laikraštyje „Banga“, laikraščiuose „Ūkininko patarėjas“, „Respublika“, „Vakarų ekspresas“, bendradarbiavo kituose leidiniuose. Šiuo metu bendradarbiauja Klaipėdos rajono laikraštyje „Banga“, rengia straipsnius įvairiomis temomis 7 Žemaitijos rajoninių laikraščių savaitiniam priedui „Vakarų Lietuva“.

Apdovanojimai. Pelnė Klaipėdos žurnalistų bendruomenės apdovanojimą „Metų skrydis“ už staigiausią kilimą žurnalistinės karjeros laiptais (2009 m.), Klaipėdos

pramonininkų asociacijos apdovanojimą „Gintarinė plunksna“ (2009 m.), Klaipėdos r. savivaldybės apdovanojimą „Plieninė plunksna“ (2010 m.), respublikinio konkurso „Žmogus ir aplinka“ I vietos laureatė (2010 m.), Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro skelbiamų respublikinių konkursų žurnalistams laureatė (2012, 2013 m.). 2014 m. už svarų indėlį stiprinant ir puoselėjant žurnalistų bendruomenę bei žurnalistų solidarumą, už pastangas stiprinant LŽS veiklą apdovanota medaliu „Už nuopelnus žurnalistikai“.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

I. Juodytės nuotr.

Dainius Radzevičius: „Kiekviena mano darbo diena – vis kitokia“

Palmira Martinkienė

2014 m. lapkričio 22 d. Vilniaus Rotušėje vykusiam Lietuvos žurnalistų sąjungos XVI suvažiavime didele balsų persvara ketvirtai kadencijai Sąjungos pirmininku perrinktas Dainius Radzevičius. Už jį balsavo 123 suvažiavimo delegatai, o už antrąjį kandidatą, LŽS vicepirmininką Tautvydą Vencevičių, pasisakė 28 balsavusieji.

LŽS vadovaujate nuo 2003 m. gruodžio, t. y. jau įžengėte į antrąjį vadovavimo organizacijai dešimtmetį. Teko girdėti suvažiavimo užkulisiuose juokaujant, jog esate kaip koks buvęs ilgametis Sovietų Sąjungos komunistų partijos sekretorius Leonidas Iljičius Brežnevas. Ar nesijaučiate per ilgai užsisėdėjęs vienoje vietoje, ar nebuvo kilusi mintis be kovos savo vietą užleisti antrajam kandidatui?

Pirmiausia noriu pasakyti, kad Žurnalistų sąjunga nėra politinė organizacija ir jos viduje niekada politinės kovos nebuvo, tad mums negali būti taikomi tokie pat kriterijai, kaip ir politikams. Tą reikėtų visiems gerai suprasti. Mūsų suvažiavimai vyksta retai, kas ketveri metai, todėl nėra daug rinkimų, ir mūsų uždavinys – susitarti, ką ir kaip kartu veiksime artimiausiu metu.

Man smagu pasakyti, kad savo žurnalistų bendruomenėje esame išsiugdę ne vieną aktyvų lyderį, nėra atsitiktinių lyderių iš gatvės. Tai, kaip žmonės balsuoja, yra jų pačių reikalas, aš niekada nedarau jokių apklausų, kaip ir kodėl vienas ar kitas balsavo. Tačiau svarbu tai, kad pas mus niekada nebūna balsavimų „prieš“ kažką, visada balsuojama „už“ kažką.

Tas dešimtmetis neatrodys toks ilgas, jei prisiminsime Žurnalistų sąjungos padėtį 2003 metais, kai šią organizaciją reikėjo pastatyti ant kojų. Pirmuosius trejus metus, kai vadovavimas LŽS net nebuvo mano pagrindinis darbas, galima vadinti vaikiškų

bėdų įveikimo, žurnalistų bendruomenės telkimo ir mūsų, kaip organizacijos, brandimo metais. Mes brandome ne tik kaip bendruomenė, kuri buvo labai susiskaidžiusi, bet ir kaip aktyvūs įstatymų kūrimo žurnalistinės etikos principų įtvirtinimo iniciatoriai – prisiminkime kad ir pačių kolegų įkurtą LŽS etikos komisiją.

Šitos ir daugybė kitų idėjų gimsta ne vieno pirmininko galvoje, jas kelia mūsų Tarybos ir Valdybos nariai. Beje, mūsų 50 narių Taryba renkasi du kartus per metus, o to nedaro net kur kas gausesnės profesinės sąjungos. Žodžiu, mes turime gana brangią, bet pačią efektyviausią demokratiją.

Suvažiavime tarp vilniečių žurnalistų buvo ir keletas Jums oponuojančių kolegų. Kaip vienas iš priekaištų, paminėta tai, jog į LŽS Jūsų vadovavimo laikotarpiu įstojo mažai jaunų žmonių, kad sąjunga tampa senjorų organizacija. Kokia iš tiesų yra situacija, ar tikrai jauni žmonės nenori tapti LŽS nariais?

Šie teiginiai nėra paremti jokia statistika. Lyginant su kitomis profesinėmis sąjungomis, mes esame net lyderiai šioje srityje, kadangi pas mus senjorai sudaro tik 20 proc. visų sąjungos narių, o likusieji 80 proc. – ganėtinai jauni, darbingo amžiaus žmonės. Pasakysiu dar daugiau: labai didžiuojuosi, kad nemaža dalis senjorų yra aktyviai dirbantys žurnalistai pačiose įvairiausiose žiniasklaidos priemonėse: interneto portaluose, regioniniuose leidiniuose, yra aktyvių senjorų vyriausiųjų redaktorių ir pan.

Mes tikrai nesiskirstome žmonių nei pagal amžių, nei pagal lytį, nei pagal seksualinę orientaciją, mes laikomės europietiško nuostato ir jokia diskriminacija mūsų organizacijoje negalima. Be to, nemanau, kad amžius yra kažkoks minusas. Aš net esu įsitikinęs, kad geriausi žurnalistai yra vyresnio amžiaus, t. y. žmonės, turintys gyvenimiškos patirties.

Jei 2003 m. senjorai iš tiesų dominavo anuometinėje organizacijoje, pastaruoju metu, kaip ir sakiau, to tikrai nebėra. O jei kas nors dar tą vis mato, to aš tikrai nekomentuosiu. Priešpriešos nei dėl amžiaus, nei dėl lyties mūsų sąjungoje tikrai nėra. Beje, norėčiau pažymėti, kad dauguma LŽS regioninių skyrių vadovų yra moterys.

Jauni žmonės į LŽS stoja iš esmės dėl dviejų priežasčių: pirma, kad sąjunga apgintų jų profesinius interesus, socialines garantijas, ir, antra, norėdami dalyvauti mūsų klubų veikloje – pagal interesus, pomėgius. Pavyzdžiui, ir Sporto žurnalistų klubo pirmininkas, mano pavaduotojas Tautvydas Vencevičius, ir dauguma šio klubo narių yra jauni žmonės.

Tiesa yra ir ta, kad pagal šiuo metu veikiančius LŽS įstatus ne visus jaunos žmones, dirbančius žurnalistinį darbą, šiandien galime priimti į sąjungą. Kol kas mūsų nariais negali tapti vadinamieji laisvieji žurnalistai, kurie nėra susaistyti darbo santykiais ar neturi aukštojo žurnalistinio išsilavinimo. Apie tai kalbamės, yra minčių galbūt steigti kokią nors struktūrą, apimančią platesnį žiniasklaidos darbuotojų ratą. Tai mūsų diskusijų objektas.

Stebint iš šalies, neatrodo, kad LŽS veikla, išskyrus Jūsų pasisakymus, Jūsų asmenį, būtų plačiai nušviečiama viešojoje erdvėje. Gal taip yra dėl to, kad aktyvi LŽS pozicija žurnalistinės etikos, kalbos kultūros klausimais patinka ne visiems kolegoms, ypač linkusiems nesilaikyti etikos normų? Ar nepastebėjote kitų kolegų žurnalistų, nepriklausančių sąjungai, sąmoningo informacijos apie LŽS veiklą blokavimo?

Dar negirdėjau tokio dalyko... Jūs čia rimtai klausiate ar juokaujate?

Klausiu visiškai rimtai, nes, pavyzdžiui, ir apie jau minėtą LŽS suvažiavimą žiniasklaida plačiau neinformavo, tik keliuose interneto portaluose buvo labai trumpos, vos kelių sakinių žinutės apie tai, kad Jūs perrinktas pirmininku.

Ir aš esu už tai labai dėkingas kolegoms! Suvažiavimas nėra svarbiausias įvykis LŽS gyvenime, tai yra organizacijos vidaus dalykas, kurio tikrai nereikia smulkiai atspindėti žiniasklaidoje. Platus partijų ar kitų organizacijų suvažiavimų aprašinėjimas su detalėmis, smulkmenomis man dvelkia naftalinu, tolma praeitimi.

Grįžkime į realybę, į XXI amžių, kuriame mums, kaip visuomeninei organizacijai, svarbūs visai kiti dalykai, mūsų realybėje vykstančios aktualijos ir mūsų organizacijos aktyvi reakcija į tai, kas Lietuvoje vyksta: ar tai būtų plačiai paviešinta mūsų pozicija dėl žurnalisto Algimanto Čekuočio išitraukimo į Visagino AE statybos

LŽS pirmininko pavaduotoja Audronė Nugaraitė. S. Paškevičiaus nuotr.

reklamą, ar mūsų pasisakymai dėl žurnalistinės etikos, savireguliacijos dalykų, ar pagaliau taip pat plačiai žiniasklaidos nušviesta mūsų akcija, ginant BNS žurnalistus. Beje, mes patys pirmieji iš visų mums giminingų organizacijų kreipėmės į ESBO dėl neteisėto masinio žurnalistų sekimo, į tai bemat sureagavo Europos žurnalistų federacija ir apie tai rašė ne tik Lietuvos, bet ir tarptautinė žiniasklaida. Man yra didelis įpareigojimas paremti kolegas, kai jiems reikia realios paramos.

Ir tikrai žiniasklaidoje būna ne mano vieno pasisakymai. Neretai patys žurnalistai prašo, pavyzdžiui, mano pavaduotojos doc. Audronės Nugaraitės komentarų pačiais aktualiausiais mūsų politinio ir ekonominio

gyvenimo klausimais. Tuo lengva įsitikinti: įrašykite „LŽS“ į visagalį *google* ir ten pamatysite, kad Audronė yra dažnai cituojama ne tik Lietuvos, bet ir užsienio žiniasklaidoje. Ten taip pat rasite daugybę patvirtinimų, kad mes viešojoje erdvėje esame labai aktyvūs ir kad apie mūsų veiklą informuojama pakankamai išsamiai, ypač turint galvoje tai, jog esame nedidelė šakinė profesinė sąjunga.

Paskutinis pavyzdys – plačiai paskleista žinia apie mūsų parengtą ir Seime priimtą Visuomenės informavimo įstatymo pataisą, kuria įtvirtintas visai žurnalistų bendruomenei labai svarbus žiniasklaidos savitvarkos (savireguliacijos) principas, vietoj buvusios Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos

įsteigiant iš profesionalių žurnalistų bei socialiai atsakingo žiniasklaidos verslo žmonių sudarytą Visuomenės informavimo etikos asociaciją. Apie tai aktyviai diskutuota viešojoje erdvėje ir prieš įsteigiant asociaciją, ir po to, kai Seimas priėmė įstatymo pataisą.

Kalbėdamas apie viešąją erdvę, norėčiau akcentuoti svarbų dalyką: mūsų tikslas nėra *piaro* darymas, mūsų organizacijos veikla nėra nukreipta į išorę, mes nesirengiame dominuoti viešojoje erdvėje su savo specifinėmis profesinėmis problemomis, siekiame reaguoti į tai, kas vyksta visuomenėje – ar tai būtų „kedofilų-pedofilų“ istorija, ar Vyriausybės ketinimai įvesti naujus mokesčius.

Mūsų informacija galbūt blokuojama tik ty žiniasklaidos priemonių, kurios yra socialiai neatsakingos, kurias mes dėl nuolatinių etikos pažeidimų kritikuojame – kaip kad buvo su dienraščiu „Respublika“. Bet tai jau praeitis, todėl ir neverta plačiau kalbėti.

Užsiminėte apie LŽS, kaip nedidelę organizaciją – profesinę sąjungą. Iš tikrųjų pastaruoju metu matoma aktyvi sąjungos veikla ginant savo narių teises, kovojant už jų socialines garantijas, su kai kurių darbdavių savivale. LŽS patalpose budi advokatas, kuris konsultuoja sąjungos narius darbo teisės klausimais, esant reikalui, atstovauja jiems teisme ir pan.

Nepasakyčiau, kad tai darome tik pastaruoju metu. Tą patį darėme ir anksčiau, galbūt tik dabar, kai viešai paskelbėme, jog advokatas kiekvieną trečiadienį budi

Žurnalistų namuose Jogailos gatvėje, galėjo susidaryti toks įspūdis. Advokatą turėjome ir anksčiau, esame apgynę ne vieną savo narį, tačiau suvažiavime apie tai prakalbus Klaipėdos skyriaus pirmininkei galėjo susidaryti klaidingas įspūdis, kad ši veikla neva yra nauja. Taip tikrai nėra, nors būtent ši veiklos sritis, susijusi su LŽS narių darbo santykiais, jų socialinių garantijų gynimu, mažiausiai reikalauja viešumo.

Dėl suprantamų priežasčių to nenori ir patys žurnalistai, nes viešumas konfliktingoje situacijoje labiau trukdo nei padeda: tada kiekviena pusė bando apginti savo interesus, įrodinėja savo tiesą, o tai nėra gerai siekiant pozityvaus sprendimo. Be to, pripažinkime, pas mus darbdaviai dar nelabai mėgsta už savo teises nebijančių pakovoti žmonių, todėl tai gali trukdyti ateity žurnalistui keičiant darbą ir pan. Šių dalykų mes stengiamės neviešinti ir šitaip elgiasi dauguma profesinių sąjungų.

Ar medijų vadovai jau reaguoja į LŽS kaip į rimtą profesinę sąjungą, ar vis dar juntamas jų skeptiškas požiūris?

Visaip būna. Daugelis dalykų priklauso nuo vidinės vienos ar kitos medijos, jų vadovų kultūros. Tačiau daugelio leidinių vadovų ar redaktorių požiūris į LŽS, kaip į nerimtą organizaciją, jau yra, sakyčiau, net ne vakarykštė, o užvakarykštė diena. Juk kai kurie leidėjai, redaktoriai patys yra mūsų sąjungos nariai. Aš pats su kai kurių leidinių redaktoriais esu daręs ne vieną interviu šia tema mūsų almanachui – ir su Rimvydu Valatka, kai nustojo eiti laikraštiniis „15 minučių“

variantas, ir su didžiausią tiražą Lietuvoje turinčio žurnalo „Savaitė“ vyriausiąja redaktore Asta Jelinskiene.

Socialiai neatsakingų, atsilikusių leidėjų Lietuvoje šiandien liko labai mažai. Ir buvęs jau minėtos LŽS Klaipėdos skyriaus pirmininkės darbdavys ir redaktorius į mūsų profesinę organizaciją sureagavo gana atsakingai, išgirdo mūsų argumentus, todėl mums pavyko su jais susitarti ir išvengti ilgo bei brangaus teismo bylinėjimosi.

Kokios naudos turės LŽS, įstojusi į Lietuvos profesinių sąjungų konfederaciją?

Nauda akivaizdi. Pirmiausia tai mūsų įsitraukimas į masiškiausią profesinių sąjungų judėjimą. Kartu lengviau veikti šalies politinius ir ekonominius procesus, organizuoti bendras akcijas, spręsti įstatyminio lygio klausimus. Pavyzdžiui, kartu su konfederacija aktyviai dalyvavome Trišalėje taryboje svarstant Darbo kodekso papildymus ir pakeitimus. Be to, būnant konfederacijos nare atsiranda galimybės atstovauti ir tiems kolegoms, kurių LŽS neaprepia, pavyzdžiui, versle dirbantiems žurnalistams ir pan.

Gal galėtumėte trumpai papasakoti apie vieną savo, LŽS pirmininko, darbo dieną?

Kada ji prasideda, kada baigiasi, žodžiu, ką Jūs konkrečiai veikiate per savo darbo dieną?

Šios pareigos man dėl to ir patinka, kad kiekviena mano darbo diena yra vis kitokia, nėra vienodų darbo dienų. Kartais ji prasideda ir 4–5 valandą ryte, pavyzdžiui, važiuojant į kokią bylą, regioninį renginį ar į komandiruotę užsienyje. Kartais rytais man skambina ankstyvųjų rytmetinių radijo, TV žinių vedėjai, kviečiasi tą ar aną pakomentuoti. Šįryt, pavyzdžiui, prieš interviu su Jumis, 8.30 val. jau daviau interviu vienam leidiniui anglų kalba. Būna, kad mano darbo diena baigiasi ir iškart po pietų – tada randu laiko ir knygą, ir kokį įdomesnę straipsnį paskaityti.

Kartais darbo diena gali baigtis ir prieš pat vidurnaktį, ypač dažnai taip atsitinka metų pabaigoje. Pamenu, kai metams baigiantis reikėjo pateikti net kelis projektus Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo lėšoms gauti. Tąkart dirbome tiesiogine to žodžio prasme iki paskutinės minutės, kad spėtume juos laiku pristatyti. Žodžiu, kiekviena mano darbo diena yra nepakartojama ir tai yra vienas didžiausių šio darbo privalumų.

Dėkoju už atsakymus ir linkiu sėkmės dirbaujantis visų mūsų labui.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

J. Zaleckienės nuotr.

Paprastoji žurnalistinė baimė

Pranešimas skaitytas LŽS XVI suvažiavime

Viktoras Trofimišinas

Darbe žurnalistas kasdien susiduria su pasirinkimo dilema. Paprasčiausias pavyzdys – ką rašyti sakinio gale: tašką, klaustuką, šauktuką? Kiekvieną tokią sprendimą nulemia daugybė veiksnių: pradedant redaktorais, reikalaujančiais kuo daugiau ir karštesnių naujienų, aplinka, kurioje žurnalistas dirba ir gyvena, ir baigiant sau pačiam keliamais tikslais bei uždaviniais.

Kas yra žurnalistas?

Žurnalistą sąvoką apibrėžia įstatymas, tačiau įstatymus skaito mažuma. Dauguma naudoja kategorijas, kurios atspindi kitokį žurnalistą ir jo profesijos suvokimą nei apibrėžia įstatymas. Visuomenei trūksta žinių apie žurnalistinio darbo pobūdį, specifiką, ypatumus. Apie tai galima spręsti pagal skundus ir iš komentarų internete.

Rytų Europos šalyse atliktas tyrimas parodė, kad 55 proc. apklaustų asmenų žurnalistais pirmiausia laiko televizijos pokalbių / debatų laidų vedėjus, 50 proc. respondentų nurodo, jog žurnalistai – tai pirmiausia televizijos ir radijo reporteriai, trečioje vietoje – kitų laidų vedėjai (47 proc.). Spaudos ir interneto žurnalistai į pirmąjį trejetą nepatenka (juos žurnalistais pirmiausia kitų nurodė 21 proc. apklaustos dalyvių).

Rezultatai rodo, kad visuomenė mažai nusimano apie hierarchinius santykius redakcijose, nežino, kuo skiriasi redaktorius nuo žurnalistą, reporteris nuo apžvalgininko, kas redakcijoje priima galutinius sprendimus. Skaitytojas nenumano, kodėl medžiaga vienokia ar kitokia forma atsiduria viename ar kitame leidinio puslapyje, kaip gimsta antraštės, kas atsitinka su publikacijos medžiaga nuo to momento, kai autorius įteikia ją redaktoriui.

Kaip yra ir kaip turi būti

Daugelis žurnalistų deklaruoja, kad žurnalistika verčiasi ne vien dėl pinigų. Beveik 60 proc. jų nurodo, kad tai ne tik darbas,

bet ir pašaukimas. Apie 76 proc. apklaustų žurnalistų teigia, kad ši veikla teikia pasitenkinimo, 73 proc. jų aiškiai suvokia, koks kasdieniame darbe turi būti etiškas žurnalistas, 84 proc. apklaustos dalyvių tvirtina, kad profesinėje veikloje labiausiai reikia vadovautis sąžine ir profesinės etikos normomis. Deja, žinojimas ir elgesys nėra tapatūs dalykai.

Apie 81 proc. žurnalistų savo kasdieniame darbe vadovaujasi ne sąžine, ne kodeksais, o vadovų nurodymais ir redakcijose nusistovėjusia tvarka. Nutolinimą nuo profesionalumo standartų tiesiogiai jaučia auditorija. Lietuvoje žiniasklaida pasitiki 35–40 proc., nepasitiki – 20–25 proc. gyventojų. Tendencija nekinta jau ketvirti metai. „Sodra“, švietimu, sveikata ir bankais Lietuvoje pasitikima labiau negu žiniasklaida.

Pačių žurnalistų nuomonė apie save irgi neteikia didelio optimizmo – dauguma pripažįsta, jog yra konformistai, dažnai pasiduoda spaudimui, ne visada sąžiningi ir nešališki.

Visas priežastis galima suskirstyti į kelias kategorijas: baimė, didelis darbo tempas, ambicijos, siekis išsaugoti materialinį statusą. Tai keturi pagrindiniai veiksniai, paskatinantys žurnalistus nusižengti profesinei etikai, nuo jų priklauso darbo kokybė.

Ko ir kodėl bijo žurnalistas

Visuomenės daugumos akyse žurnalistai yra bebaimiai, žinantys, kur ieškoti atsakymo, gebantys pagelbėti. Tad paradoksalu, kad žmonės, kurių prisibijo valdžia ir

politikai, patys yra pažeidžiami, labai priklauso nuo darbdavių. Priežastis – nepalanki situacija darbo rinkoje: redakcijos įdarbina vis mažiau žmonių, viena po kitos nusirito atleidimų bangos („Kai kalbame apie išgyvenimą, ne laikas kovoti dėl principų“), mėginančiam kovoti dėl principų žurnalistui pasakoma, kad į jo vietą yra daug norinčiųjų, kurie dirbs už dar mažesnę atlyginimą ar net veltui vien todėl, kad gautų galimybę dirbti redakcijoje – ypač jaunimas, dar neturintis didesnių įsipareigojimų; daugėja tinklaraštininkų ir piliečių žurnalistikos atstovų, kurių medžiagos užpildo portalų ir laikraščių skiltis.

Apie 30 proc. žurnalistų skundžiasi mobingu (ilgalaikis sisteminis kolegų elgesys, siekiant pažeminti, apjuokti), dar 40 proc. plunksnos kolegų mano, kad jų situacija blogesnė negu kitų profesijų atstovų. Mokytojai, gydytojai blogiausiu atveju gali kreiptis pagalbos į žurnalistus, o į ką pagalbos kreiptis žurnalistui?

Tik maža dalis žurnalistų nurodo, kad baimę jiems kelia profesinių užduočių, susijusių su galimu pavojumi, vykdymas. Kur kas labiau baiminamasi galimos atsakomybės dėl klaidų ir netikslumų, kurių atsiranda po to, kai medžiaga atiduodama redaktoriui. Juk darbo sutartys numato, kad atsakomybė už publikaciją tenka autoriui.

Materialinė gerovė ir profesinė etika

Didžioji dalis žurnalistų teigia, kad tvirtas materialinis pagrindas (sąžiningas ir

lūkesčius atitinkantis atlyginimas) daro juos atsparesnius galimoms įtakoms.

Žurnalistų profesija vis dar laikoma prestižine ir apie 80 proc. vartotojų įsitikinę, kad žurnalistai uždirba daugiau negu kitų profesijų atstovai (čia verta prisiminti, kad žurnalistinė veikla visų pirma tapatinama su TV laidų žvaigždėmis). Tikrovėje tik nedidelė dalis žurnalistų uždirba daugiau negu vidutiniškai, o apie 70 proc. – arti vidurkio.

Kadangi tarp atlygio už darbą ir žurnalistų profesijos prestižo nėra sąžiningos koreliacijos, žurnalistai patiria nusivylimą, o to pasekmė – priimti profesine prasme neetiški sprendimai („Kai slegia kreditas, esu priverstas ieškoti alternatyvių pajamų šaltinių, nepaisyti susitarimų ir įsipareigojimų redakcijai“): informacijos nutekinimas, principų nepaisymas („Rašau, ką liepia, nesiginčiju“) ir kt. Taigi finansinės motyvacijos stoka daro įtaką elgesiui, kuris prieštarauja profesinei etikai.

Reikšminga yra ir įdarbinimo forma, pavyzdžiui, darbo sutartis, autorinė sutartis ar darbas pagal verslo pažymą. Mažesni žurnalistų ir leidėjo tarpusavio įsipareigojimai vienas kito atžvilgiu sukuria daugiau erdvės nepaisyti profesionalumo standartų.

Laikas ir jo stoka

Naujosios technologijos diktuoja žurnalistui didelį darbo tempą. Varžytuvės, kuris pirmas praneš naujieną, aštrios konkurencijos sąlygomis tampa kova be taisyklių. Naujosios technologijos palieka žurnalistui

mažiau laiko, o pareigų užkraunama daugiau. Tuomet belieka eiti paprasčiausiu keliu – mažinti laiko sąnaudas, reikalingas darbui atlikti (pavyzdžiui, jei rašoma tema yra tęstinė, o ekspertas kartą jau buvo pakalbintas, tai greičiau ir pigiau yra panaudoti archyvo medžiagą, citatą, nei naujai ieškoti komentaro. Jaunimas tokią praktiką jau laiko norma).

Kai darbe užtrunkama iki vėlumos, kitą rytą per gamybinį pasitarimą pasiūloma bet kuri tuo metu į galvą šovusi tema, nepaisant jos aktualumo, naujumo, galimybių realizuoti. Tempas naikina skirtumus tarp žurnalisto profesijos specializacijų – visi privalo mokėti rašyti apie viską. Anot vieno prodiuserio, nėra reikalavimo atlikti darbą gerai, pagrindinis reikalavimas – atlikti nurodytu laiku. Tokio rezultato kokybė abejotina.

Ambicijos

Ambicijos skatina mokytis, žadina smalsumą, motyvuoja siekti kokybės, kelti kvalifikaciją. Tačiau tokio pobūdžio ambicijos vis retesnės. Jas keičia siekis sublizgėti nesvarbu kokia kaina, gauti naujienų nepaisant

būdo ir priemonių, o padarumo ribų peržengimas pateisinamas teise žinoti.

.....

Baimę patiriantys žurnalistai linkę nušviesti primestas temas, netikrinti faktų ar parinkti tuos faktus, kurie patvirtintų primestas tezes. Tie, kurie susitelkę į šeimos biudžeto skylių lopymą, nepajėgia pateikti skaitytojui tikrai kokybiškos medžiagos, o tie, kurie skuba, daug ką atlieka atmestinais, nes nesigilina į temą. Pernelyg ambicingi aukoja etiką prie estetikos altoriaus, kad tekstas būtų dailesnis.

Antikos mąstytojas Platonas sąmoningą melavimą laikė mažesniu blogiu negu kalbėjimą netiesos be pikto kėslo. Tokiam mažesniai blogiui jis priskyrė legendas, mitus, išgalvotas pamokančias istorijas. Ar ne tokia pat logika vadovaujasi žurnalistai, spalvinantys savo tekstus ar tendencingai atrenkantys faktus.

Žurnalistai, kurie suvokia, kad elgiasi neetiškai, ir žino, kokiose situacijose tai daro, bent jau Platono akyse nėra didžiausias blogis.

Asmeninio archyvo nuotr.

Svarbiausia – eiti į žmones, ieškant naujų galimybių

Pranešimas skaitytas LŽS XVI suvažiavime

Gerimantas Statinis

Kelionių reportažai yra vienas seniausių žurnalistikos žanrų. Jį aktyviai puoselėjo pirmosios Lietuvoje rašytinės žurnalistikos teorijos kūrėjas Juozas Keliuotis, pirmųjų reporterių kursų rengėjas keliautojas Matas Šalčius, dėl to ir klubo veikla orientuota į kelionių žurnalistikos puoselėjimą, didesnę sklaidą ir populiarinimą šiandieninėje žiniasklaidoje. Klubas yra pasirinkęs vieną iš žurnalistinių krypčių – prisiminti ir priminti vardus tų plunksnos brolių, iškilų asmenybių, kurie keliavo po pasaulį ir garsino Lietuvą.

Kiekvienai metai skiriami garsioms datoms ar žmonėms paminėti. Klubo nariai šias datas pamini garsindami ne tik klubą, bet ir Lietuvos žurnalistų sąjungą.

2011-ieji buvo skirti M. K. Čiurlioniui, mūsų klubo vėliava plazdėjo Pamyro kalnuose M. K. Čiurlionio vardu pavadintoje viršūnėje 5 820 m aukštyje. Po kelių kalnų ekspedicijų buvo parašyta knyga „Gedimino Akstino viršūnė. Senojo ledkirčio istorijos“, skirta Lietuvos alpinizmo 50-mečiui, taip pat sukurtas dokumentinių filmų ciklas „Kalnai – mano gyvenimas“. Šis filmas, rodytas per visas Lietuvos regionines televizijas, dalyvavo AKIM edukaciniame projekte.

Tais pačiais metais, minėdami Mato Šalčiaus 120-ąsias metines, klubo nariai išvyko į ekspediciją „Filipinai’11. M. Šalčiui atminti“. Šios ekspedicijos kelionių reportažai publikuoti portaluose www.lrytas.lt, www.15min.lt, spausdinti „Apžvalgos“ žurnale, savaitraščiuose „Žalioji pasaulis“, „Ūkininko patarėjas“, „Dialogas“. Taip pat buvo sukurtas dokumentinis filmas „Filipinai... Didysis Tolimųjų Rytų pasaulis“, kuris liepos 6 d. parodytas per LRT. Šis filmas, kaip turintis išliekamąją vertę, pateikiamas ir LRT „Mediatekoje“.

2013 m. minėdami Dariaus ir Girėno skrydžio per Atlantą 80-metį, klubo nariai kempieriais keliavo į abiejų lakūnų tėviškes, aplankė muziejus, plaukė keltu Baltijos jūra ir per Riugeno salą pasiekė Soldiną. Čia užmegzti ryšiai su Myslibužo miesto S. Dariaus ir S. Girėno technikos mokykla. Išvykos metu parengtas vaizdo reportažas buvo

rodomas per LRT laidą „Laba diena, Lietuva“, publikuoti straipsniai „Apžvalgos“ žurnale, savaitraščiuose „Žalioji pasaulis“ ir „Dialogas“, skelbti www.15mi.lt portale.

Tais pačiais metais, minint keliautojo, antropologo, rašytojo ir žurnalisto Antano Poškos 110-ąsias gimimo metines, klubo pastangomis organizuota ekspedicija „Indija’13. A. Poškos keliais“. Į šią ekspedicijos projektą buvo įtrauktos diplomatinės URM atstovybės ir pats ministras. Šios ekspedicijos dalyvių iniciatyva 2014 m. lapkričio 28 d. Antanui Poškai Indijoje, Kalkutos universitete, buvo suteiktas garbės daktaro vardas. Iškilmingame renginyje dalyvavo ir Indijos prezidentas Šri Pranabas Mukherjė (*Shri Pranabas Mukherjee*). Ekspedicijos atspindžiai buvo publikuojami portaluose www.15min.lt, www.visikeliai.lt, savaitraštyje „Žalioji pasaulis“, almanache „Šiaurės Lietuva“, dalyvauta LRT televizijos ir radijo, „Laisvosios bangos“ radijo laidose, surengtos Jono Nekrašiaus nuotraukų parodos Šiaulių dailės galerijoje ir Advokatų rūmuose Vilniuje. Ekspedicija pristatyta tarptautinėje „Adventuro“ parodoje, šiuo metu apie A. Pošką kuriamas dokumentinis filmas.

Gražiai paminėtos ir lietuvių Homero – Kristijono Donelaičio – 300 gimimo metinės: vėl Pamyre, jo vardo viršūnėje, 5 780 m aukštyje iškelta klubo vėliava. Prieš kelerius metus klubo su K. Donelaičio draugijos pirmininku dr. Napoleonu Kitkausku organizuotą išvyką į Tolminkiemį taip pat būtų galima priskirti prie K. Donelaičio atminimui įamžinti skirtų renginių.

Gerimantas Statinis ir Dainius Radzevičius. *Asmeninio archyvo nuotr.*

Paskutinis mūsų projektas – nacionalinis geriausio keliautojo konkursas „Kolumbas LT“, kurio organizacinėje veikloje dalyvavo žinomi žurnalistai, keliautojai Algimantas Čekuošis ir Frederikas Jansonas. Konkurse vertinti geriausi žurnalistiniai kūriniai iš kelionių: vaizdo reportažai, rašiniai, nuotraukų ciklai. Konkurso dalyvių rašinius publikavo vienas didžiausių naujienų portalų *15min.lt*. Planuojame surengti alternatyvų edukacinį projektą „Kolumbo junga LT. Mano kultūriniai atradimai kelionėse“ – geriausio moksleivio keliautojo konkursą šalies švietimo įstaigose.

Klubo devizas – eiti į žmones, ieškant naujų galimybių keliauti neatrastais maršrutais. Niekas veltui nieko neduoda, reikia patiems ieškoti naujų kelių ir naujų galimybių.

Visada svarbu žurnalistų solidarumas, teisių išmanymas ir naudojimas jomis. Viena iš žurnalisto pažymėjimo lengvatų – nemokamas įėjimas į muziejus ar parodas. Dar visai neseniai parodę pažymėjimą vis dėlto nebūdavome nemokamai įleidžiami, o dabar, po kelerių metų intensyvių įtikinėjimų, pasiekėme teigiamą rezultatą. Tik naujai įkurtas dar vienas nacionalinis muziejus – Valdovų rūmai mano, kad žurnalistas turėtų susimokėti už apsilankymą, nes jis prezentuoja muziejų kaip daugiafunkčę erdvę. Tačiau juk ir Luvras Paryžiuje taip pat ne vien paveikslus eksponuoja, o jis nemokamas viso pasaulio žurnalistams.

Dirbdami žurnalistinį darbą, dažniausiai rašome apie tai, kas svarbu žmonėms ir

visuomenei, ir nelieka laiko pagalvoti ir rašyti apie tai, kas svarbu pačiam žurnalistui ir šiai profesijai. Klubo nuomone, turėtų būti daugiau diskusijų viešumoje apie pačios žurnalistų profesijos sudėtingumą, nuolatinę įtampą, kurios nekompensuos net ir pats didžiausias atlyginimas. O jie po krizės taip

sumažėjo, kad kai kurie redaktoriai sako netenkantys geriausių jaunų žurnalistų.

Kelionių ir pramogų klubo skyrius visiems sąjungos nariams linki, kad ši diena mūsų plunksnos brolijai būtų prasminga visais atvejais, ir nestokoti geros nuotaikos bei optimizmo.

**LŽS REZOLIUCIJA
DĖL ŽURNALISTIKOS ETIKOS**

LŽS XVI suvažiavimas
2014-11-22

**LIETUVOS
ŽURNALISTŲ
SĄJUNGA**

Žurnalistų profesija apima teises ir įsipareigojimus, laisves ir pareigas. Be įstatymų nustatytų teisių ir įsipareigojimų, viešosios informacijos rengėjams tenka ir etinė atsakomybė piliečiams bei visuomenei. Ši atsakomybė ypač pabrėžtina dabar, kai informacija ir komunikacija atlieka labai svarbų vaidmenį žinių visuomenėje formuojant piliečių asmenines nuostatas bei informuojant visuomenę. Pagrindinis žurnalistikos etikos tikslas yra ne tik nustatyti žurnalistinės veiklos kriterijus, bet ir jų laikytis. Europos Tarybos rezoliucija „Dėl žurnalistinės etikos“ įpareigoja visas žiniasklaidos priemones imtis efektyvių priemonių deramam žurnalistinės etikos lygiui palaikyti.

Žurnalistikos etika yra vienas veiksmingiausių būdų siekiant užtikrinti žiniasklaidos priemonės reputaciją, puoselėti aukščiausius profesinio meistriškumo standartus ir atliepti į visuomenės teisę gauti nešališką informaciją.

Todėl turi vykti nuolatinė diskusija apie žurnalistų profesinę etiką, kurios geriausias rezultatas – ilgalaikis redakcijų įsipareigojimas kurti kultūrą, kurioje visi žiniasklaidos dalyviai vadovautųsi bendromis vertybėmis.

Visuomenės informavimo priemonės privalo įsipareigoti laikytis tvirtų etinių principų, garantuojančių raiškos laisvę ir pagrindinę piliečių teisę gauti teisingą informaciją bei sužinoti įvairias pateikiamas nuomones.

Tik etiška, savo auditoriją gerbianti žiniasklaidos priemonė gali tikėtis tapti informacijos tarpininku, padedančiu kiekvienam piliečiui būti informuotam ir taip aktyviai dalyvauti visos valstybės sprendimų priėmimo ir valdymo procesuose. Niekas neturėtų likti nuošaly, kai ginamos demokratinės vertybės. Todėl informavimo priemonės turi atlikti svarbų vaidmenį, kad būtų išvengta įtampos, būtų skatinamas savitarpio supratimas, tolerancija bei pasitikėjimas tarp įvairių bendruomenių tuose regionuose, kuriuose vyksta ir tęsiasi konfliktas. „Tokiomis aplinkybėmis informavimo priemonių moralinė pareiga yra ginti demokratinės vertybes: pagarbą žmogaus orumui, siekimą spręsti problemas taikiomis, tolerantiškomis priemonėmis ir todėl priešintis smurtui, neapykantos ir konfrontacijos kurstymui, atmesti bet kokią diskriminaciją dėl kultūros, lyties ar religijos.“

Etiška žurnalistika – tai socialiai atsakingas žiniasklaidos verslas, kuris rodo pavyzdį kitiems. Vis daugiau redakcijų imasi iniciatyvos savo vertybes įteisinti vidaus etikos kodeksuose, o tokia gera praktika yra aiškus socialinės atsakomybės simbolis.

Todėl norime ne tik atkreipti dėmesį į Lietuvos žurnalistikos etikos problemas, bet ir paskatinti visus viešosios informacijos rengėjus prisiimti atsakomybę ir vykdyti Visuomenės informavimo įstatymo nuostatą, kuri įpareigoja kiekvienoje redakcijoje turėti vidaus dokumentą, padedantį įprasminti redakcijos vertybinius pagrindus, veiklos kultūrą ir atskaitomybę visuomenei.

Atsižvelgiant į technologijos įtaką žiniasklaidos priemonių veiklai, naujų medijų atsiradimą ir plėtrą, kintančius auditorijos komunikacijos poreikius, paskatinti greičiau peržiūrėti ir atnaujinti Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso nuostatas.

.....

LŽS REZOLIUCIJA DĖL VALDŽIOS ĮTAKOS NEPRIKLAUSOMAI ŽINIASKLAIDAI

LŽS XVI suvažiavimas
2014-11-22

LIETUVOS
ŽURNALISTŲ
SĄJUNGA

Mes, LŽS XVI suvažiavimo delegatai, atkreipiame dėmesį, kad Visuomenės informavimo įstatymas numato, jog valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos (išskyrus mokslo ir mokymo įstaigas), bankai, politinės partijos negali būti viešosios informacijos rengėjais ir (ar) jų dalyviais, bet gali leisti neperiodinius informacinio pobūdžio leidinius, turėti informacinės visuomenės informavimo priemones, skirtas visuomenei informuoti apie savo veiklą.

Praktika rodo, kad dalis valdžios institucijų faktiškai valdo žiniasklaidos priemones ir taip daro įtaką jų turiniui. Tai konstatuojama ir žurnalistų etikos inspektoriaus 2013 m. gruodžio 3 d. sprendime. Išnagrinėjęs Druskininkų krašto savaitraščio „Druskonis“ redaktoriaus Eugenijaus Rutkausko ir savaitraščio „Druskininkų naujienos“ redaktoriaus Romo Sadausko skundą dėl leidinio „Mano Druskininkai“ leidybos, žurnalistų etikos inspektorius priėmė sprendimą, kuriuo skundą pripažino pagrįstu. Sprendime taip pat akcentuota, kad Druskininkų savivaldybės institucijos ir įstaigos ne tik nekontroliavo visuomenės informavimo pliuralizmo ir sąžiningos konkurencijos išsaugojimo, kaip įpareigoja Visuomenės informavimo įstatymo 29 straipsnio 2 dalis, bet ir ėmėsi šiems siekiams priešingų priemonių ir jų įgyvendinimo.

Žurnalistų etikos inspektorius nustatė, kad *de jure* leidinio „Mano Druskininkai“ leidėjas / viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) yra Druskininkų švietimo centras, tačiau *de facto* – ir Druskininkų savivaldybės taryba, Druskininkų savivaldybės administracijos direktorius bei Druskininkų savivaldybės administracija.

Kartu nustatyta, jog per laikraščio „Mano Druskininkai“ leidybą buvo vykdyta akivaizdi kampanija, parengta pagal išankstinius nusistatymus ir tenkinant grupinius, politinius interesus. Tokiu būdu pažeistas Visuomenės informavimo įstatymo 22 straipsnio 8 dalies 1 punktą (numatantis, jog viešosios informacijos rengėjai, skleisdami informaciją visuomenei, neturi iškraipyti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir panaudoti tai savanaudiškiems tikslams. Viešoji informacija yra nesuderinama su žurnalistinėmis kampanijomis, rengiamomis pagal išankstinius nusistatymus ar tenkinant grupinius, politinius interesus).

Tokių pavyzdžių, kaip Druskininkuose, pastebima ir kituose Lietuvos rajonuose. Ši tendencija stiprėja artėjant savivaldos rinkimams.

Kadangi žiniasklaida lieka labai įtakingu politiniu įrankiu ir esama didelio pavojaus, jog žurnalistai dėl išvardytų priežasčių negalės atlikti demokratijos sergėtojų vaidmens, siūlome iš naujo peržiūrėti ir įvertinti Visuomenės informavimo įstatymo nuostatas dėl žiniasklaidos priemonių savininkystės.

Įpareigojame LŽS Tarybą, Valdybą ir Pirmininką imtis iniciatyvos ir siekti, kad būtų laikomasi Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtintų nuostatų užtikrinant žiniasklaidos priemonių ir jų turinio pliuralizmą.

.....

**LŽS REZOLIUCIJA
DĖL VISUOMENĖS INFORMAVIMO
SAVITVARKOS STIPRINIMO**

LŽS XVI suvažiavimas
2014-11-22

**LIETUVOS
ŽURNALISTŲ
SĄJUNGA**

Naujosios technologijos didina informacijos sklaidos galimybes, o kartu daro įtaką kuriamos informacijos formai, turiniui, žiniasklaidos verslui, nusistovėjusiems ekonominės veiklos modeliams, žurnalisto darbui. Keičiantis medijų rinkos struktūrai, augant piliečių dalyvavimui turinio kūrimo ir sklaidos procese, naujai iškyla ir profesionalumo standartų laikymosi užtikrinimo klausimas.

Valstybės politika visuomenės informavimo srityje turi operatyviai reaguoti į vykstančias transformacijas ir besikeičiančią tikrovę, užtikrindama demokratinės visuomenės piliečiams teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus – laisvai laikytis savo nuomonės, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas.

Žurnalistai, visuomenės informavimo priemonės, kiti medijų sistemos dalyviai, susiję su turinio gamyba ir platinimu masinei auditorijai, naudodamiesi jiems suteiktomis teisėmis ir privilegijomis, privalo laikytis pareigų ir atsakomybės, būti atskaitingi – laikytis profesinės etikos principų.

Valstybės, pripažįstančios laisvą ir nepriklausomą visuomenės informavimo veiklą kaip demokratijos garantą ir pilietinės visuomenės vertybę, pareiga yra užtikrinti žurnalistų ir medijų dalyvių apsaugą nuo bet kokio kišimosi į jų veiklą. Priimami įstatymai turi garantuoti žurnalistinės veiklos nepriklausomumą – šaltinio, žurnalistinio darbo priemonių ir medžiagos apsaugą, laisvą priėjimą prie informacijos, apsaugą nuo piktnaudžiavimo kaltinant šmeižtu ir pan.

Lietuvos žurnalistų sąjungos Suvažiavimas palaiko profesinės žurnalistų bendruomenės iniciatyvą stiprinti visuomenės informavimo priemonių savitvarką įteisinant Visuomenės informavimo etikos komisiją ir sudarant sąlygas kurti bei įtvirtinti naujus šiuolaikiškus profesinės etikos standartus.

.....

**LŽS REZOLIUCIJA DĖL LIETUVIŲ
KALBOS VARTOJIMO ŽINIASKLAIDOJE**
LŽS XVI suvažiavimas
2014-11-22

Mes, LŽS XVI suvažiavimo delegatai,

reiškiame susirūpinimą ir raginame visas žiniasklaidos priemones bei valstybines organizacijas skubiai imtis priemonių prieš lietuvių kalbos susinimą viešojoje erdvėje.

Visų organizacijų vadovai privalo imtis asmeninės atsakomybės siekdami valstybinės kalbos taisyklingumo, turtingumo ir grožio.

Prašome asmenvardžius rašyti lietuvių kalba, o skliausteliuose – originalo kalba. Dėl to būtina kreiptis į Valstybinę lietuvių kalbos komisiją.

Įpareigoti visas redakcijas laikytis kitų kalbų asmenvardžių ir vietovardžių vartojimo lietuvių kalboje principų:

- lotyniško pagrindo alfabetus vartojančių kalbų asmenvardžiai ir vietovardžiai grožiniuose kūriniuose, populiariuose ir vaikams bei jaunimui skirtuose leidiniuose atsižvelgiant į skaitytojų amžių ir išsilavinimą adaptuojami, t. y. pateikiami pagal tarimą;
- nelotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų asmenvardžiai ir vietovardžiai transkribuojami atsižvelgiant į jų tarimą ir lietuvių kalboje vyraujančias tradicijas arba transliteruojami paraidžiui.

LŽS XVI suvažiavimo akimirkos

*Akimirkas užfiksavo
fotografas Stasys Paškevičius.*

Foto: Stasio Paškevičiaus ©

Foto: Stasio Paškevičiaus ©

Foto: Stasio Paškevičiaus ©

Foto: Stasio Paškevičiaus ©

Asmeninio archyvo nuotr.

Žurnalistas Vytautas Barauskas duoklę atidavė ir poezijai, ir dainoms

Vytautas Žeimantas

Smagu buvo žiūrėti į kolegą Vytautą Barauską, kai jam LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius įteikė medalį „Už nuopelnus žurnalistikai“. Jis stovėjo aukštas, lieknas, tiesus, su žavia šypsena, atviras sau ir kolegoms. Mes nuoširdžiai plojome, tikėdamiesi, kaip tokiais atvejais priimta, apdovanotojo padėkos žodžių, jo kūrybos posmų. Taip ir buvo, tik kolega Vytautas pradėjo nuo naujausių savo eilių, kurios buvo parašytos ką tik ... vieną po kitos ištvėrus tris sunkias operacijas. Ir po kiekvienos operacijos – naujas eilėraštis iš onkologinės palatos. Atrodytu, tokiose eilėse turėtų vyrauti tamsios spalvos, gal skausmas, bet Vytautas nebūtų Vytautas – jis skaitė, ir viltis bei šviesa sklido nuo jo lūpų.

Aš dar spėjau sumesti – juk jam jau greitai (sausio 28 d.) sukaks aštuoniasdešimt. Stebėtinos valios stiprybės žmogus. Tąsyk paklausiau, ką jis palinkėtų mūsų gausiai Lietuvos žurnalistų šeimai? Tikėjaisi tiesaus atsakymo, o jo mintis nuvinguriavo:

– Vieno rajono seniūnija buvo paskelbusi gražiausios sodybos konkursą. Nugalėtoja tapo vieniša namų šeimininkė, prieš porą metų po eismo įvykio tapusi antrosios grupės invalide. Kai ją sveikinę seniūnijos atstovai, nustebę ir gėrėdamiesi sodybos grožiu, paklausė, kas gi suteikė jėgų šitaip išpuošti savo kampelį, moteris atsakė, kad jos kampelis yra dalelė Lietuvos ir jis privalo būti gražus. Norėčiau palinkėti savo jaunesniems kolegoms žurnalistams, kad ir jie savo rašinius įsivaizduotų kaip dalelę Lietuvos: tegul netrūksta leidiniuose publikacijų apie žmonių sielos grožį, jų širdies šilumą, pasiaukojimą puošiant ir gražinant Lietuvą.

Meilė tėviškei, Tėvynei, Lietuvai lydi kolegą Vytautą nuo pat mažens.

– Net iki 8 metų galvojau, kad Žemė yra tokio dydžio, kokią matydavau įsilipęs į aukščiausią kiemo vyšnią. Vėliau, po metų, kai išėjęs į Gudžiūnų pradžios mokyklą pirmą kartą pamačiau ropojantį „žvėrį“, kurį mama pavadino traukiniu, mano pasaulis išsiveržė iš gimtojo Valinės kaimelio ribų, – prisimena Vytautas. – O gerokai vėliau įsitikinau, kad toji mano iš vyšnios stebima Žemė yra ne tik penkių šiaudastogių trobelių pasaulis, bet ji žymi visos planetos centrą. Mat kad ir kur būčiau: Londone ar

Čikagoj, Petro ir Povilo bažnyčioje Romoje ar Baltuosiuose rūmuose Vašingtone – visur jutau neapsakomą trauką į savo vaikystės žemę, į kiemo vyšnių paunksmę, prie gimtojo Valinės upelio. Nes čia tyli lopšinė man skambėjo / ir glaudės mylinti mamos galva, / nes čia man mano žemė prasidėjo, / pasakius gražų vardą – Lietuva.

Kolega Vytautas nuo seno savyje brandina dvi mūzas: žurnalistikos ir poezijos.

– Prieš 62 metus sielą ir kūną atidaviau žurnalistikai. Viskas prasidėjo, kai Kėdainių rajono laikraščio paskelbtame literatūriniam konkurse laimėjau trečią premiją už pasakėčią „Lapė ir jos dėdė“. Šis nelabai tikėtas įvykis, ko gero, ir „pasiglemžė“ mano likimą – laiškus mamai (vėliau ir ne tik mamai) ėmiau rašyti eiliuotus. kažkas iš garsiųjų pasaulio pedagogų yra pasakęs, kad išugdyk poelgį, išugdysi įprotį, išugdęs įprotį, nulemsi likimą, – prisimena Vytautas. – Taip ir atsidūriau pradžioj eilinių, vėliau – vyresniųjų, o galiausiai – ir vyriausiųjų redaktorių (radijuje ir televizijoje, „Genio“, „Jaunimo gretų“ žurnaluose, Lietuvos kino studijoje) kėdėse, o dalį savo sukarpytų naktų su įvairiausiom spalvomis ir atodūsiams sudėjau į per dešimtį prozos bei poezijos knygų. Ir dar, tiesa, ne be kompozitorių pagalbos ar kaltės, į gyvenimą paleidau daugiau kaip 600 dainų.

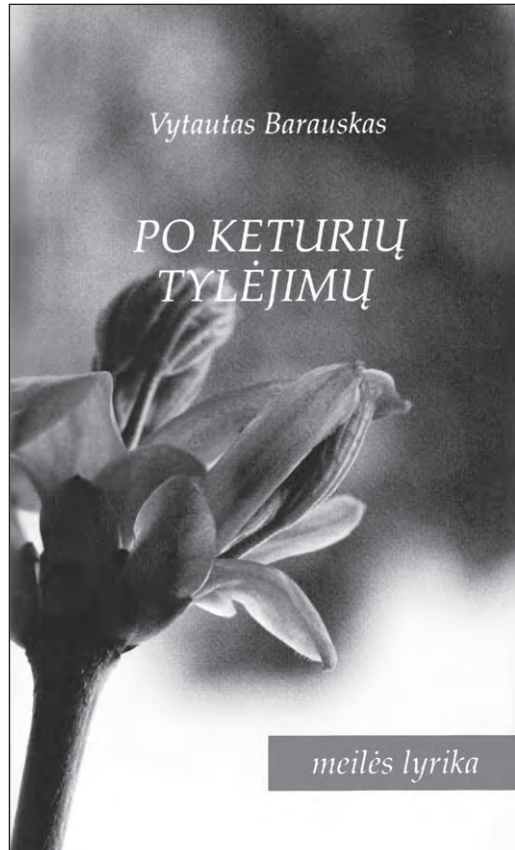
Prisipažinsiu, dabar, imdamas į rankas naują poezijos knygą, dažnokai nusiviliu. Dabar rašo ir spausdina eiles kas tik nori. Nežinia kur dingo ir reiklūs, kvalifikuoti redaktoriai. Vis mažiau lieka ir savo prestižą norinčių

išsaugoti leidyklų. Todėl ir atakuojamas vargšas poezijos mėgėjas (o aš toksai) bet kokio, dažnai visiškai menko meninio kalibro eilėmis.

Pamatęs kolegos Vytauto knygą „Po keturių tylėjimų“ (2009), pasijutau smalsumo pagautas. Žurnalistą Vytautą pažįstu dar nuo tų laikų, kai jis redagavo tuomet labai populiarius žurnalus „Genį“ ir „Jaunimo gretas“, poetą Vytautą – nuo jo pirmųjų eilėraščių vaikams rinkinių „Mažųjų lopšinė“ (1967), „Saulutės žirgeliai“ (1972). Kaip dainų autorių – klausydamasis radijo, televizijos, respublikinėse dainų šventėse, kaip žmogų ir kolegą – bendroje Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos ir Lietuvos žurnalistų sąjungos veikloje, Senjorų klube.

Prisiminiau ir kelionę į Kauną, į kurią išsiruošėme kartu su Vytautu. Mat jis, tikrai nerami siela, įkūrė poezijos ir kitų menų mėgėjų asociaciją „Branduma“, kurios tikslas – burti įvairaus amžiaus Lietuvos žmones, mylinčius literatūrą, meną, o ypač poeziją, į bendrą sambūrį ir tuo būdu turtinti jų laisvalaikį, puoselėti žmonių dvasines vertybes, skatinti kūrybinį polėkį turinčius žmones rašyti ir kurti. O Kaune turėjo įvykti „Brandumos“ narių suvažiavimas, beje, vėl išrinkęs Vytautą šios asociacijos prezidentu. Kaune susirinkusiesiems buvo pristatytas ir naujas Vytauto išleistas kūrybos almanachas „Branduma“. Jo iniciatyva asociacija pradėjo leisti spalvotą žurnalą „Brandumos aidai“.

O dabar štai rankose laikau kolegos Vytauto knygą, kurios viršelio žodžiai „Meilės lyrika“

iš pirmo žvilgsnio visiškai neatitinka mano susikurto Vytauto portreto. Žodžiai gerokai įpareigojantys, tiesa, jau kitame kontekste, kitoje erdvėje. Ir tada pradedi suprasti, kad jo knygos „Meilės vardas“ (1997) ir „...taurė meilės vynui“ (2003) – tai tik kelio pradžia. Naujo kelio, kurį galima vadinti meilės keliu. Taip, kolega Vytautas plačiai užsimojo meilės pasaulyje ir jo paskutinė, jau dešimtoji, knyga, anot autoriaus, turėtų užbaigti sumanytą „Meilės lyrikos“ trilogiją.

Turbūt lengva pažadėti nerašyti apie meilę. Bet ta meilė – tikra nenuorama, jos visur pilna, ji kaip tyras vanduo ištroškusiam

žmogui. Meile dvelkiančių eilių kolega Vytautas pateikė ir LŽS bei NŽKA išleis-toms žurnalistų poezijos rinktinėms „Šitas aidas toli girdis...“ (2012) ir „Sušvieski, saule“ (2014). Bet negi dabar priekaiš-tausi autoriui, kad ne iki galo įvykdė savo pažadą...

Atidavęs duoklę poezijai, norėčiau vėl grįžti prie žurnalistikos. Juolab buvo įdomu pa-šnekinti sukaktuvininką, ką jis mano apie mūsų kūrybinį daržą?

– Žiūrėdamas iš buvusio laikmečio pers-pektyvų, žvelgiu su pasigėrėjimu: leidinių gausybė, spaudos laisvė, laisvas žodis. O juk teko dirbti ir laikmečiu, kai cenzūra nenorėjo duoti leidimo platinti žurnalą vai-kams „Genys“, nes viršelyje vilkas nebuvo panašus į vilką, – spaudos laisve džiaugiasi Vytautas.

O už ką šiandien galima pagirti žurnalistus ir ko trūksta dabartiniams žurnalistams?

– Girti galima už daug ką: už drąsą, už temų įvairovę ir t. t. Bet greta viso to, man atrodo, žiniasklaidoje pernelyg daug ir daž-nai vaikomasi sensacijų. Ir, deja, teikiančių negatyvią nuotaiką vartotojui. Tokiu būdu per ilgą laiką susidaro negatyvus fonas apie mūsų valstybę ir visą bendruomenę. Žmo-nės tampa lyg už anapus širmos, ne visada matantys tikrovę, todėl vis dažniau paste-bimas žmonių irzlumas, nepasitenkinimas, nusivylimas. Apie tai byloja ir vis augantis savižudybių skaičius, mažėjantis rinkėjų būrys, vis kandesnės replikos Vyriausybės narių, parlamentarų, kitų institucijų adresu.

Kažkas yra pasakęs: „Devyniasdešimt devy-nis kartus pakartok kokį nors melą ir šimtą-jį kartą jis taps tiesa.“

O apie periodinius leidinius vaikams net sunku kalbėti. Trūksta kvapo. Juk neliko nė vieno periodinio laikraščio vaikams. Labai sumenko ir tie keli žurnalėliai, skirti vai-kams. Atseit, labai brangi leidyba ir versli-ninkams tai nepelninga. Bet argi viskas da-roma tik tam, kas storina pinigine? Turime verslo grandus, kurie valdo įvairias žinias-klaidos priemones, bet juk irgi ne visada tik dėl to, kad pilnėtų bankų sąskaitos. Per jas jie kuria ir valdo savo politiką ir politikus. O kodėl koks nors koncernas negalėtų leisti (tarkim, savo darbuotojų vaikams) laikraštu-ką ar žurnalą „Mūsų mažiesiems“ ar „Jaunes-niojo amžiaus vaikams“, kuris pasiektų ir ki-tus Lietuvos vaikus – būsimuosius koncerno darbininkus, tarnautojus, specialistus, Lietu-vos patriotus. Girdėjau, Japonijoje yra gamy-klos, kurios net restoranus išlaiko savo dar-bininkams. Neabejoju, kad jie praranda dalį pridėtinės vertės, bet pelno didelę savo dar-buotojų moralinę, dvasinę vertę. Septynerius metus teko redaguoti „Genį“, kurio tiražas siekė per 100 000 egzempliorių, ir vis vien gaudavome nusiskundimų iš laiškanėsių, kad juos „rečiau puola vilkai, negu vaikai“, klausinėdami, kada atneš naująjį žurnalo numerį. Dabar žiniasklaidoje didelę įtaką turi tele-vizija. Lietuviškai šnekančių kanalų turime daug. Plinta ir internetas. Teiraujusi, kaip jis juos vertina.

– Televiziją žiūriu labai retai ir mažai, nors ir pačiam prieš pusšimtį metų teko dirbti

televizijoje, vadovauti laidų vaikams ir jauni-
mui vyriausiajai redakcijai. Visų pirma spok-
soti į televizoriaus ekraną dar neturiu laiko,
antra – neprotingai daug reklamos, be kita ko,
ir labai įkyrios. Antra, laidose pasigendu pro-
fesionalumo („juokas dėl juoko“ arba „todėl,
kad taip reikia“), – sako Vytautas. – Be abejo,
ir internetas turi dideles galimybes, perspek-
tyvą. Tačiau netikiu, kad jis bent šiame šimt-
metyje išstumtų laikraštį, žurnalą ir knygą.
Spausdintas žodis gali būti dvasingesnis ir
prieinamesnis didžiajai daugumai žmonių.

Su knyga „Įskiepyti žodžiai“ (2004) kolega
Vytautas debiutavo aforizmų ir sentencijų
žanre. Šioje ir baigiamoje spaudoje rengti
antroje knygoje „Žodis minčių erdvėje“ tilps
daugiau kaip 7 000 aforizmų ir sentencijų.

Tai labai nelengvas žanras – į kelis žodžius
turi sudėti ir gilią mintį, prasmingą posakį,
ir potekstę, ir visa tai „paskaninti“ satyra,
humoru, gal net didaktika. Mūsų dabarti-
niame žiniasklaidos pasaulyje, kur tuščia-
žodžiavimas tampa vos ne privilegija, kole-
gos Vytauto aforizmai ir sentencijos – tarsi
atgaiva protui ir minčiai.

Jis gali pasigirti ir vertimų gausa: jo kūryba
išversta į vokiečių, ukrainiečių, lenkų, ar-
mėnų, moldavų, rusų, totorių, estų, latvių ir
baltarusių kalbas.

Palinkėjime kolegai Vytautui sėkmės gy-
venime ir kūryboje. Jam įteiktas medalis
„Už nuopelnus žurnalistikai“ – tik nedidelė
žymė jo kūrybos vainike.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

„Meldimas“ iš ciklo „Trapėnų kronikos“

Dailininkas Alfonsas Čepauskas pusę gyvenimo atidavė spaudai

Giedrė Milkevičiūtė

Žinomas grafikas ir daugiau kaip tūkstančio ekslibrisų kūrėjas vilnietis Alfonsas Čepauskas, šiemet šventęs 85-erių metų jubiliejų, bet kuria proga primena, kad jis dar ir žurnalistas, beveik pusę gyvenimo dirbęs meniniu redaktoriumi įvairiuose sovietmečio žurnaluose. Šis neramios sielos žmogus ir kelionėse, kurių būta daug ir tolimų bei sudėtingų, neapsiejo be bloknoto, kuriame gulė kelionių ir susitikimų su įdomiais žmonėmis įspūdžiai.

Jau vien tai, kad nuo Tauragės krašto kilęs žemaitis yra motociklais apkeliavęs kone pusę pasaulio, išvaikščiojęs savojo krašto kelius ir kelelius, liudija apie turtingą šio žmogaus gyvenimo, kuris glaudžiai susijęs su kūryba, bagažą. Jis smalsus ir imlus bet kokioms užuominoms apie mūsų krašto praeitį, todėl ir pastarojo meto jo grafikos kūriniai skirti lietuvių pastangoms išlaikyti tapatybę, šlovingiems ir tragiškiems istorijos tarpiniams atspindėti.

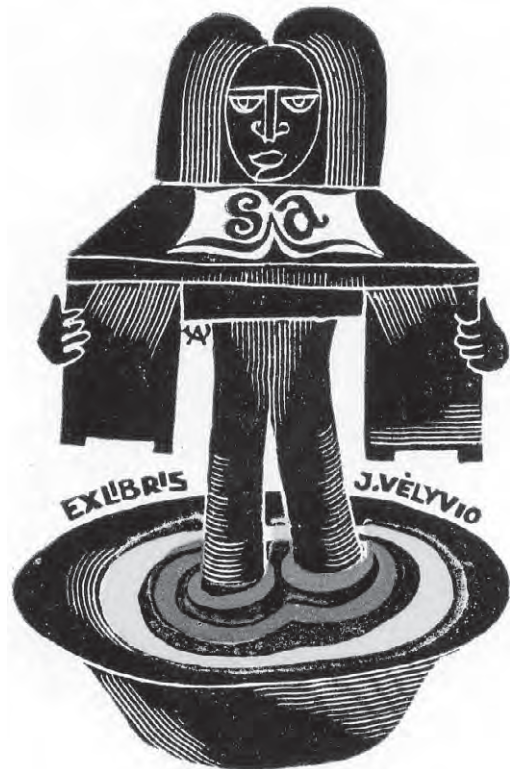
Tarsi gyvenimo iliustracijos

A. Čepauskui jo jubiliejaus metai virto tikru prisiminimų ir įdomiausių gyvenimo akimirų paviešiniu ne tik tiems, kurie jį pažįsta, bet ir sau pačiam. Juk gyvenimas iš tiesų vertas romano ar filmo. Štai birželį sostinės Energetikos muziejuje veikė dailininko ir keliautojo fotokoliažų paroda „Kelių mirazai“, o liepą Lietuvos dailininkų sąjungos „Arkos“ galerijoje nemažai lankytojų sulaukė jo grafika, medžio ir metalo skulptūrėlės.

Į jubiliejinės parodos atidarymą susirinkusi marga autoriaus bičiulių dailininkų, keliautojų, kraštiečių ir paprasčiausiai bendraminčių kompanija negailėjo gražių ir šmaikščių žodžių jubiliatui. Tik štai jo sukurtų knygos ženklų, arba ekslibrisų, parodai šiomet parako nepakako. Bet tie nedideli darbai yra įvairių profesijų knygų „graužikų“, tų, kurie neketina popierines knygas iškeisti į elektronines, namuose.

Beje, Alfonso polinkis kurti atsirado dar vaikystėje ir būtent nuo piešimo ir drožybos.

„Mano pirmi drožiniai buvo per karą. Išdrožiau mešką su kalviu, besivartaliojantį žonglierių ir pasidariau savo antspaūdą. Buvome trys draugai ir leidome laikraštį apie kaimo gyvenimą. Matyt, jau tada likimas man brėžė kelią link to, kad vėliau, kai baigsiu Kauno Stepo Žuko taikomosios dailės technikumą, teks dirbti meniniu redaktoriumi bei iliustruotoju „Mokslo ir technikos“, „Švyturio“, „Jaunimo gretų“, „Moksleivio“ ir kitose redakcijose, taip pat iliustruoti nemažai knygų. Bet tas darbas netrukdė ir mano laisvai, sielos kūrybai“, – prisiminė garbaus amžiaus, tačiau pavydėtinai energingas žmogus.

Jono Vėlyvio ekslibrisas

Įdomu tai, jog Alfonsas liko ištikimas žurnalistikai, tarp plunksnos brolių turi nemažai draugų ir jo talento gerbėjų. Tad neuostabu, jog A. Čepauskas jiems yra sukūręs ekslibrisų, o pernai sostinės Vrublevskių bibliotekoje kartu su Lietuvos žurnalistų sąjunga surengė solidžią žurnalistams skirtą ekslibrisų, kuriuos kūrė ir jo kolegos, parodą.

Istorinis motociklas „Java“ atsidūrė muziejuje

A. Čepauską galima laikyti ir vienu žinomiausių anų laikų „baikerių“, nes jis su savo keliais draugais motociklais yra įveikęs nemažai sunkių maršrutų. O tiksliau – mototuristu, kuris savo 1965 m. „Java“ įveikė anuomet ypač sunkius maršrutus po tuometinę Sovietų Sąjungą. „Dvidešimt penkerius metus visas atostogas mano ištikimas motociklas „Java“ kasmet riedėjo į Kaukazą ar Krymą, Uralą ar Sibirą. Bet labiausiai traukė Vidurinė Azija, jos gamta, architektūra, žmonės. Apie keliones parašiau ir nedideliu tiražu išleidau šešias knygutes „Septintasis malonumas: kelionės motociklais“, – pasakoja dailininkas. Visas keliones Alfonsas prisimena tarsi jos būtų vykusios vakar. Apie tas keliones kompiuteriu ir sukūrė minėtą fotokoliažų parodą, vykusią Energetikos muziejuje, o į parodos atidarymo iškilmes keliautojas įvažiavo ta pačia pusės amžiaus senumo „Java“, kuri ir liko muziejuje kaip įdomus sovietmečio transporto eksponatas. Beje, tos unikalios ir sudėtingos A. Čepausko vadovaujamos grupės kelionės motociklais buvo aukštai įvertintos – sportinio turizmo entuziastai

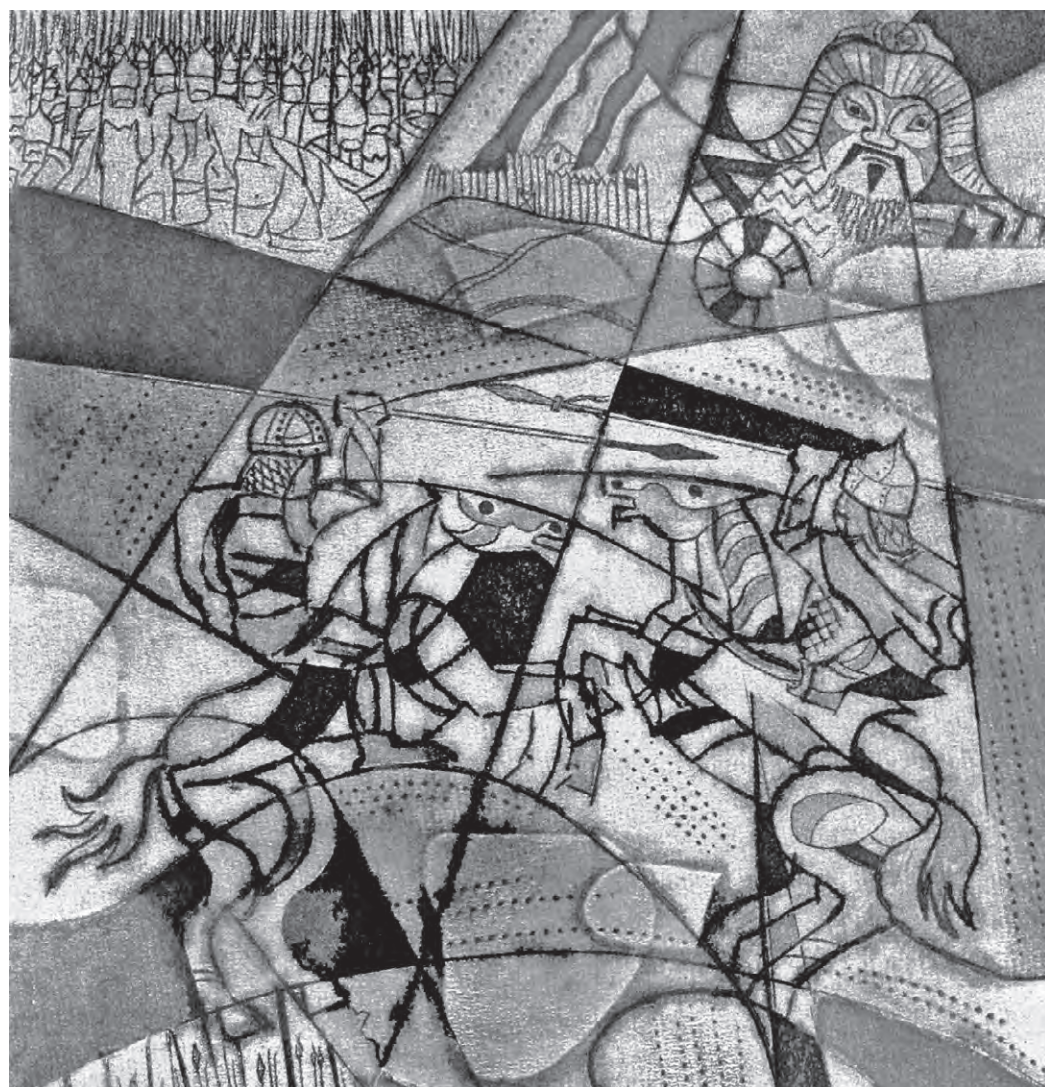
1969 m. tapo TSRS čempionais ir pelnė aukso medalius.

Kaip paaiškėjo, kartu su vyru ir jo komandos draugais motociklais po Kyzylkumų ir Karakumų dykumas, Sibirą ir kitas vietas keliavo ir Alfonso žmona Marija. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, jiedu yra aplankę nemažai užsienio šalių. „Nesame namisėdos, bet geriausia yra Vilniuje arba netoli esančiame mūsų puoselėjamame sode. Čia įkurdinau paties išdrožtą stogastulpį, atitempiaiu girnapusę, iš akmenų sumūrijuau kepsninę. Na, o dar mane traukia gimtosios vietos, ten, kur, kaip esu rašęs, „tarp Skaudvilės ir Kryžkalnio plento aš išvydau žemišką šviesą ir pradėjau kelionę į nežinią“, – sako dailininkas.

Pasak žmonos Marijos, tas nepaprastas Alfonso darbštumas jam tikriausiai duotas Dievo. „Jis nepaprastai kūrybingas, sumanus ir gali dirbti visai nesvarbu, kur būtų: ar savo dirbtuvėje, ar kelionėje, ar tuomet, kai nuvažiuojame į sodą. Vis paišo, kuria ekslibrisus, taip pat dirba asambliažo srityje, fotografuoja, rašo, nusitvėręs medžio gabalą drožia – žodžiu, visą laiką ką nors veikia“, – pabrėžia moteris.

Misija – priminti istoriją

A. Čepauskas jau senokai įnikęs studijuoti kadaise buvusių ženklių, o vėliau nuykusių lietuvių žemių, tokių kaip Karšuva, Trapėnai, istoriją. Jį jaudina viskas, kas apie mus randama įvairių tautų kronikose ir metraščiuose. Dailininkas net savaip interpretuoja Vilniaus miesto atsiradimo temą. Apie

„Lemiamas susitikimas“ iš ciklo „Karšuvos poringė“

tai – vienas paskutiniųjų jo estampų ciklų „Lizdeika“. Anot jo, jeigu krivis Lizdeika kitaip būtų išaiškinęs Gedimino sapną, tai, ko gero, šiandien šioje vietoje nebūtų ir Vilniaus. „Lizdeika šiandien yra pamirštas, todėl ir sukūriau jam skirtą grafikos ciklą. Mano darbai nėra pažodinis istorijos atkartojimas, nes istorija iki šiol skendi gilioje

prieblandoje. Ir mes tik po kruopelytę iškeliamė iš užmaršties. Todėl ir mano darbai istorijos tema nėra ryškūs, kontrastingi, o tarsi atsiradę prieblandoje, istorinėje nežinomybėje. Manau, jog rado kelią pas žmones ir grafikos lakštų ciklas „Karšuvos poringė“ apie to krašto žmonių buitį ir kovas. Man dar brangus prieš penkerius metus

sukurtas ciklas istorine Pilėnų dramatiškos kovos tema „Trapėnų kronikos“ bei „Išlikimo kelias“, – mintimis dalijasi menininkas. Pasak Alfonso, Lietuvai šiandien tokios temos, kuriose atskleidžiama Žemaitijos istorija, legendos, visai mūsų šaliai svarbi valstybingumo, laisvės, kovų ir kasdienio gyvenimo cikliškumo simbolika, ypač reikalingos. „Juk stiprybės privalome semtis iš praeities didvyrių, o tiems, kurie nori iš naujo reguliuoti mūsų gyvenimą, turime mokėti atsikirsti“, – įsitikinęs dailininkas ir žurnalistas, kuris pats yra parašęs straipsnius šių istorinių ciklų leidiniams.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

„Vyras su trišakiu“ (medis)

Asmeninio archyvo nuotr.

Plunksnos besigriebiantis advokatas Jonas Nekrašius: apie gyvenimą, netelpantį į teismines bylas

Dana Kurmilavičiūtė

Jonas Nekrašius gimė 1949 m. rugpjūčio 18 d. Šiauliuose. Lietuvos žurnalistų sąjungos, „Žiemgalos“ draugijos, Šiaulių LIONS klubo narys.

Keliauja ir fotografuoja nuo 1964 m., vaizdo kamera filmuoja ir kelionių filmus kuria nuo 1999–ųjų. Fotografijos konkursų kelionių ir gamtos tema „W.W.T.PH. 2001“, „W.W.T.PH. 2002“, „W.W.T.PH. 2003“ ir Budrio lietuvių fotoarchyvo (JAV) 2001, 2002 ir 2003 m. parodų dalyvis. Žurnalo „Kelionių magija“ fotografijų konkursų (2001, 2004) prizininkas, laikraščio „Žaliasis pasaulis“ konkurso „Gamtos fotografija–2005“ laureatas.

Pabuvojo 5 pasaulio žemynuose, aplankė 65 valstybes. Parengė nemažai straipsnių ir leidinių, kuriuose aprašė Šiaurės Lietuvos spaudos ir knygos istoriją, šio krašto spaustuves ir spaustuvininkus, fotografus ir fotoateljė, knygrišius ir knygrišyklas, bibliotekas ir knygynus bei knygos ženklų istoriją. Jis yra leidinių „Šiaulių berniukų gimnazijos biblioteka – pirmoji valstybinė biblioteka mieste“ (2011), „Saulės miesto spauda: apie Šiaulių spaustuves, leidyklas ir knygrišyklas“ (su Viliu Pironu, 2011) ir kt. autorius.

Apdovanotas Šiaulių apskrities viršininko garbės ženklu „Už nuopelnus Šiaulių apskrčiai“ (2009).

Visada nuoširdžiai džiaugiamės savojo LŽS Kelionių ir pramogų klubo narių laimėjimais. Metų pabaigoje, peržvelgdami nuveiktus darbus, sužinojome džiugią žinią: mūsų klubo ir LŽS narys, Šiaulių advokatas Jonas Nekrašius pelnė garbingą apdovanojimą – Advokato garbės ženklą. Tai profesinis jo darbo įvertinimas, o juk jau kelerius metus iš eilės sveikinome Joną gavus įvairiausių apdovanojimus už žurnalistinę veiklą. Kaip įmanoma taip sėkmingai darbuotis tokiose skirtingose veiklos srityse ir dar rasti laiko turiningai visuomeninei veiklai? Į šį ir kitus klausimus mūsų kolega mielai sutiko atsakyti šiame interviu.

– Advokato garbės ženklą Lietuvos advokatūra įsteigė tik 2013-aisiais, taigi už profesinę veiklą juo apdovantų žmonių dar labai nedaug. Džiugu, kad esi pirmųjų, taip gražiai įvertintųjų, gretose, ir iš visos širdies sveikiname. Kuo Tau šis apdovanojimas išskirtinis ir svarbus?

– Dėkoju už sveikinimus. Išties šis apdovanojimas man ir labai svarbus, ir išskirtinis. Tai kolegų įvertinimas už 40-ies metų teisininko darbą ir bendradarbiavimą spaudoje teisės klausimais bei nušviečiant Lietuvos advokatūros istoriją. Advokato praktika Šiauliuose užsiimu nuo 1992 metų. Prieš tai teko dirbti juriskonsultu bei teisėju Joniškyje, Molėtuose, Šalčininkuose, Parkruojyje. Manau, kad šiuo apdovanojimu pagerbiama ir visų Šiaulių advokatų veikla teisingumo srityje. 2013 m. leidykla „Justitia“ išleido mano knygą „Lietuvos advokatūra: Šiaulių advokatai (XVII a. – XXI a.

pradžia). Enciklopedinis žinynas“. Tai pirmas toks išsamus leidinys apie Lietuvos ir Šiaulių advokatus, jų veiklą. Knygą-žinyną sudaro trys dalys. Pirmojoje trumpai apžvelgiama Lietuvos advokatūros istorija nuo seniausių laikų iki šių dienų, pasakojama apie kai kuriuos žymius pirmuosius Lietuvos advokatus. Antrojoje dalyje pateikiama glausta informacija apie XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje Šiauliuose praktikavusius prisiekusiuosius advokatus, jų padėjėjus, privatusius advokatus, taip pat nuo 1933 m., kai buvo priimtas Teismų santvarkos įstatymas, Šiaulių mieste ir apskrityje dirbusius advokatus ir privatusius gynėjus. Kartu apžvelgiami sovietmečiu ir jau atkūrus Nepriklausomybę Šiauliuose trumpiau ar ilgiau dirbę advokatai ir jų padėjėjai, dabar advokato praktika užsiimančios teisininkai. Trečioji knygos dalis skirta pasakojimams apie kai kuriuos Šiauliuose dirbusius ar iš čia kilusius advokatus, pateikiami jų prisiminimai, laišakai, mintys, samprotavimai apie šią nelengvą, bet garbingą profesiją, pasakojama apie jų laisvalaikį, pomėgius ir užsiėmimus.

Man advokato profesija asocijuojasi su gydytojo darbu: suklysti ir apvilti žmogaus nevalia, turi daryti viską, kad padėtum jam, duotum šansą pakilti, pasitaisyti.

– Retas teisininkas daug rašo, o juo labiau – aktyviai bendradarbiauja spaudoje. Tavo pavardę skaitytojai nuolat išvysta pačiuose įvairiausiuose periodiniuose leidiniuose. Kuo Tau įdomi žurnalistinė veikla? Gal tai Tavo kažkada puoselėta svajonė tapti žurnalistu?

Asmeninio archyvo nuotr.

– Spaudoje bendradarbiauju nuo 1963 metų. Pirmosios žinutės pasirodė Šiaulių vietinėje spaudoje, vėliau – almanachuose ir žurnaluose „Moksleivis“, „Jaunimo gretos“, „Lietuvos advokatūra“, „Lemtis“, „Kelionių magija“, „Kelionės ir pramogos“, „Šiaurės Lietuva“, „Žiemgala“, laikraščiuose „Šiaulių naujienos“, „Šiaulių kraštas“, „Šiauliai plus“, „Šiaurės Atėnai“, „Žalioji pasaulis“ ir kt.

Iš pradžių mano paskata rašyti į spaudą buvo susijusi su kelionėse patirtais įspūdziais, kuriais pasidalydavau grįžęs iš žygių. Vėliau, maždaug nuo 1976 m., dirbdamas teisininku pajutau, kad ne viskas, kas vyksta teismo salėje, gali būti atskleista teisiniuose dokumentuose. Savo mintis teisinėmis temomis ir pabandžiau išdėstyti įvairiuose straipsniuose. Ilgainiui tai išsirutuliojo ir

į knygas „Keliant teisinę kultūrą“ (1983), „Teismas eina“ (1983), „Teisėjas priima“ (1988), „Žmogus atėjo į teismą“ (1988).

Nuo 1992 m. iki šiol dirbu advokatu. Šis darbas glaudžiai susijęs su žmoniu, dažnai paties gyvenimo nuskriaustų arba nuklydusių į klystkelius, likimais. Gindamas ir atstovaudamas nukentėjusiesiems ar kaltinamiesiems neretai susiduriu su teismo klaidomis, neteisingomis, skubotomis ir nepagrįstomis teisėjų ir prokurorų išvadomis, prieštaringais vertinimais, kaltinimais. Dėl to ir tenka griebtis plunksnos, su skaitytėjais pasidalyti savo mintimis, samprotavimais ir išgyvenimais.

Štai paskutinysis atvejis, kuris mane, kaip advokatą, labai sujaudino. Teisme atstovavau nukentėjusiam vaikinui, vietos universiteto studentui, perspektyviam sportininkui. Vieną šeštadienio vakarą jis su draugais apsilankė naktiniame klube. Ten tarp jo bičiulių ir kitų klube buvusių vaikinų kilo konfliktas. Išėjusį iš naktinio klubo jį užpuolė vienas iš konflikte dalyvavusių neblaivių vyrų ir sužalojo peiliu. Užpuolikui buvo iškelta baudžiamoji byla, vyko ikiteisminis tyrimas, vėliau teismai. Nukentėjusysis pateikė civilinį ieškinį, kuriuo prašė priteisti iš kaltinamojo kompensaciją už patirtą turtinę ir neturtinę žalą bei už kūno sužalojimus. Pirmosios instancijos teismas, išnagrinėjęs baudžiamąją bylą, priėmė abejotinę sprendimą: nukentėjusiojo skriaudiką atleido nuo baudžiamosios atsakomybės ir baudžiamąją bylą nutraukė, padaręs išvadą, kad užpuolikas veikė būtinosios ginties būsenoje. Beje, byloje buvo įrodymų, kad

užpuolikas vaikiną sužalojo tyčia. Skriaudikas tik iš dalies pripažino savo kaltę ir teismo metu atlygino nedidelę žalos dalį nukentėjusiajam.

Nesutikdami su sprendimu, apskundėme tokią teismo išvadą Lietuvos apeliaciniam teismui. Apeliacinė teisėjų kolegija patvirtino pirmosios instancijos teismo išvadą: esą nukentėjusiojo skriaudikas veikė būtinios ginties būsenoje. Nepadėjo ir kasacinis skundas, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas paliko galioti šių teismų verdiktą. Tada kreipėmės į apylinkės teismą su civiliniu ieškiniu dėl turtinės ir neturtinės žalos priteisimo iš kaltininko civilinio proceso tvarka. Ir vėl – kaip į sieną. Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad užpuolikas, peiliu sužalojęs nukentėjusįjį, neprivalo atlyginti jam žalos, nes savo veiksmus atliko būtiniosios ginties metu.

Nepaisant tokių abejotinų teismo sprendimų, šioje istorijoje dar nepadėtas taškas. Dar laukia aukštesniosios instancijos teismai, o gal ir Europos Žmogaus Teisių Teismas Strasbūre. Negali būti, kad niekuo dėtas žmogus, nukentėjęs nuo užpuoliko, nesulauktų teisingumo, žalos atlyginimo. Svarbu nenuleisti rankų. Čia būtinas ir viešumas, visuomenės nuomonė. Reikia rašyti apie pasitaikančią mūsų teismų nevienodą ir nestabilią praktiką, teisėjų klaidas ir abejotinus jų sprendimus bei nuosprendžius. Teismo darbe turėtų dalyvauti prisiekusieji, kurie užkirstų kelią neretai pasitaikančiam atmetinam, abejingam, o kartais ir nesąžiningam teisėjų darbui. Kaip čia neprisiminsi taisyklės, kad teismai, nagrinėdami bylas, turi vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo reikalavimais bei principais, o ne vien formaliai taikyti paragrafus ir sausai aiškinti įstatymus.

*Asmeninio archyvo
nuotr.*

Asmeninio archyvo nuotr.

– Vienos Tavo knygos gimsta greičiau, kitos – lėčiau, o štai knyga apie įžymų keliautoją, gamtosaugininką, fotografą Olegą Truchaną pagal rašymo trukmę tikra rekordininkė. Rašei ją dešimt metų, nuolat papildydamas turimus faktus naujais, analizuodamas, užmegzdamas ryšius vis su naujais šią garbingą asmenybę pažinojusiais žmonėmis. Pagal surinktos medžiagos apimtį kitas autorius jau seniausiai būtų išleidęs monografiją, o Tau vis dar norėjosi ją tobulinti. Ar taip perfekcionistiškai žvelgi į kiekvieną rašomą biografiją?

– Na, stengiuosi. Šios savo knygos herojui Olegui Truchanui jaučiau ypatingą prielankumą dar ir dėl to, kad jis buvo šiaulietis. Mano gimtajame mieste jis gimė, čia mokėsi berniukų gimnazijoje, sportavo, užsiėmė buriavimu. Prasidėjus karui 1944 m.

pasitraukė į Vokietiją, o iš ten 1949 m. pradžioje – į Australiją, Tasmaniją. 1972 m. sausio 6 d. žuvo Tasmanijoje, tyrinėdamas Gordono upę.

Sužinojęs apie šią neeilinę asmenybę, susidomėjau, užmezgiau ryšį su O. Truchano šeima, giminėmis ir artimaisiais, draugais ir bendražygiais. Kilo mintis parašyti knygą. Medžiagą rinkau ilgai, nes informacijos šaltiniai – Olego amžininkai – išsibarstę po visą pasaulį. Surengėme dvi ekspedicijas po Vokietiją ir Australiją. Pagaliau 2011 m. „Minties“ leidykla išleido mano knygą „Olegas Truchanas – Lietuvos ir Australijos legenda“. Galiu pasakyti, kad šis mano triūsas neuėjo veltui, buvau įvertintas – Lietuvos žurnalistų sąjunga skyrė Mato Šalčiaus premiją.

– **Esi Lietuvoje plačiai žinomas fotomenininkas. Džiaugiamės galėdami vieną**

ar du kartus per metus apsilankyti Tavo rengiamose nuotraukų parodose. Dažniausiai jos būna tas baigiamasis potėpis, kuris vainikuoja Tavo dalyvavimą eilinėje ekspedicijoje, žygyje ar išvykoje. Turbūt jau pats neįsivaizduoji savo kūrybos bei šių „viešų ataskaitų visuomenei“?

– Pirmąją personalinę fotografijų parodą „Iš įdomių kelionių sugrįžus“ surengiau 1983 m. Pakruojuje. Iš viso įvyko daugiau kaip 30 personalinių fotografijų parodų Šiauliuose, Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Pasvalyje, taip pat Italijoje, Nyderlanduose ir Vokietijoje.

Fotografavimas papildė kelionę. Man svarbu asmeniniais išpūdziais pasidalyti su tais, kurie negali išvykti už savo namų slenksčio – ar dėl finansų, ar dėl sveikatos, ar dėl to, kad neranda kelionės draugo. Nuotraukų ir filmų vaizdais bei tekstais stengiuosi perteikti žygio nuotaiką ir momento išpūdį. Esu sukaupęs fotografijų ir filmuotų vaizdų archyvą iš kelionių po Nepalą, Indiją, Himalajus, Australiją, Austriją, Naująją Zelandiją, Japoniją, Kiniją, Pietų Korėją, Egiptą, Izraelį, Jordaniją, Islandiją, Italiją, Graikiją, Norvegiją, Škotiją, Švediją, Šveicariją, Vokietiją, Tunisą, Turkiją ir kt.

Ypač įsiminė išvyka į Indiją. 2013 m. lapkričio 10–28 d. kartu su grupe žygeivių iš Lietuvos, kurių branduolį sudarė LŽS Kelionių ir pramogų klubo nariai, dalyvavau įdomioje ekspedicijoje keliautojo Antano Poškos keliais po Indiją ir Andamanų salas. Tai mano antroji kelionė į Indiją. Bet šįkart ji buvo ypatinga, svarbi Lietuvai. Keliaavome

ne tik savo tėvynainio lankytomis maršrutais, bet ir dalyvavome Lietuvai ir A. Poškai skirtose tarptautinėse konferencijose Delyje ir Kalkutoje. Grįžęs į Lietuvą, 2014 m. Vilniuje ir Šiauliuose surengiau personalines fotografijų parodas iš ekspedicijos po Indiją ir Andamanų salas, paskelbiau ištraukas iš šios ekspedicijos dienoraščio laikraštyje „Žalioji pasaulis“ ir almanache „Šiaurės Lietuva“.

– Šie Tavo darbai pernai buvo paskatinti „Kolumbo LT“ premija. Gavai specialų prizą „Už Lietuvos vardo garsinimą pasaulyje“...

– LŽS Kelionių ir pramogų klubo inicijuotam konkursui „Kolumbas LT“ buvau pateikęs rašytinės ir vaizdinės medžiagos apie dvi keliones, kuriose teko dalyvauti 2013 metais. Viena iš jų, ypač man svarbi, buvo jau minėta ekspedicija po Indiją ir Andamanų salas garsaus keliautojo ir antropologo Antano Poškos keliais. Pateikiau išsamų šios ekspedicijos aprašymą dienoraščio forma. Kita medžiaga buvo iš kelionės po Škotiją. Į šią šalį vykau su Šiaulių universiteto Humanitarinio fakulteto keliautojais.

– Pakalbėkime dar apie vieną Tavo pomėgį – domėjimąsi ekslibrisais. Kas skatina gilintis į knygos ženklus?

– Ekslibrisas – grafikos miniatiūra. Esu kolekcininkas ir bibliofilas, visuomet domėjauosi knygomis. O ekslibrisas susijęs su knygos istorija. Jau daugiau kaip trisdešimt metų gilinausi į ekslibrisus. Bendraudamas su Lietuvos ir kitų šalių dailininkais, kolekcininkais

pradėjau rinkti knygos ženklus, susirašinėti su įvairių šalių grafikais, įsitraukiau į tyrinėjimus, kaip Lietuva atsispindėjo knygos mene nuo XVI a. iki mūsų dienų. Taip 2009 m. parašiau ir išleidau knygą „Lietuva – knygos ženkluose XVI a. – XXI a. pradžia“. Surengiau daug parodų, tarptautinių ekslibrisų konkursų, sudariau katalogų ir įvairių leidinių. Šiauliuose daugiau kaip 60 metų ekslibrisus kūrė dailininkas Gerardas Bagdonavičius (1901–1986), kuris pagrįstai laikomas lietuviškojo ekslibriso klasiku. Pagerbdami jo indėlį į lietuviškų ekslibrisų istoriją, 2014 m. rugsėjo 11 d. atidarėme Gerardo Bagdonavičiaus ekslibrisų fondą Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje, atidengėme jam skirtą atminimo lentą.

Savo asmeninėje kolekcijoje turiu sukaupęs daugiau kaip 5 000 ekslibrisų kolekciją, kurioje ne tik Lietuvos, bet ir Argentinos, Austrijos, Čekijos, Estijos, Italijos, Ispanijos, Japonijos, Latvijos, Kinijos, Rusijos, Vokietijos ir kitų šalių dailininkų sukurti knygos ženklai. Man ekslibrisas padeda pažinti įvairių šalių kultūrą, meną, tradicijas, bendrauti su dailininkais, ekslibrisų kūrėjais iš viso pasaulio.

– Na, ir pabaigoje tradicinis prašymas – pasidalink savo ateities kūrybiniais planais.

– 2015 m. numatomi kelių mano knygų baigiamieji darbai ir jų atidavimas spausdinti. Visų pirma tai mano šešerius metus rengta

didelės apimties Šiaulių istorijos ir kultūros raidos apžvalga „Šiaulių istorijos ir kultūros kronika: Šiaulių vardas. Nuo knygos iki fotografijos (XIII a. – XXI a. pradžia)“. Joje pateikiama mažai žinomų ir naujų faktų bei duomenų apie Šiaulių vardo ir Saulės mūšio ikonografiją įvairiuose šaltiniuose, planuose, žemėlapiuose, enciklopedijose, žinynuose, žodynuose, filatelijoje ir filokartijoje, meno kūriniuose, keliautojų ir istorikų aprašymuose, taip pat rašoma apie Šiaulių bibliotekas ir skaityklas, knygynus ir knygų prekybos įstaigas, spaustuves ir spaustuvininkus, knygrišius ir knygrišyklas, leidyklas ir knygų autorius, fotografus ir fotoateljė, periodinės spaudos ir knygos ženklų istoriją ir kt. Beje, šioje knygoje proto mankštai apie Šiaulių istoriją ir kultūrą parengiau klausimyną „Šimtas Šiaulių mįslių“.

Dar baigiu rengti knygą „Buriavimas Šiauliuose (1934–2014 m.)“ ir 1974–2014 m. mano surengtų kelionių bei ekspedicijų apybraižų rinkinį „Salose ir žemynuose“, nušviečiantį aplankytas įvairias šalis bei salas. Šiemet kartu su dailininku prof. Vaidotu Januliu numatome atiduoti spaudai parengtą albumą „Šiaulių ekslibrisas (1924–2014 m.)“.

Taip pat neužmirštu kelionių ir parodų. Su bendraminčiais planuojame keliones po Airiją, Lotynų Ameriką. Esu numatęs surengti personalines fotografijų parodas Pasvalyje, Naujojoje Akmenėje, Klaipėdoje ir kt.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Pirmajam lietuvių dienraščiui „Vilniaus žinios“ – 110 metų

Genovaitė Burneikienė

Mūsų tautai lemtingi 1904-ieji metai, nes pagaliau buvo panaikintas spaudos lotyniškomis raidėmis draudimas, kurį caro valdžia net keturis dešimtmečius taikė kaip rusinimo ir lietuvių tautos saviraiškos gniuždymo įrankį. Neįveikusi lietuviško žodžio, nesubstabdžiusi knygnešių platinamos lietuviškos nelegalios spaudos, neįpiršusi „graždankos“ raidyno, carinė valdžia 1904 m. gegužės 7-ąją paskelbė nutarimą dėl lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo panaikinimo.

Rusijos imperijoje XX a. pradžioje subrendo socialinė ir politinė krizė. Ją pagilino rusų ir japonų karas, visą imperiją apėmusi 1905 m. revoliucija ir stiprėjanti Rusijos pavergtų tautų išsivaduojamoji kova. Lietuvių tautinis judėjimas, kurio ištakos – XIX a. pirmojoje pusėje (žemaičių bajorų veikla, S. Daukanto darbai), susiklosčius šiai situacijai atgimė kaip savarankiška politinė jėga, kurios veiklai įprasminti ir suteikti jai viešumo, įtraukiant įvairių socialinių sluoksnių gyventojus, buvo būtinos komunikacijos priemonės. Todėl lotyniškąjį raštą atgavusi lietuvių inteligentija suskubo steigti legalius lietuvių periodikos leidinius.

Galima teigti, kad „panaikinus spaudos draudimą lietuviška spauda Vilniuje įsivertino inžinieriaus Petro Vileišio pastangomis. Jis nutiesė lietuviškai knygai kelius, grindžiamus ne ekonominiais, o patriotiniais motyvais. Aišku, šios strategijos buvo neilgalaiškės, kaip ir Petro Vileišio turtai.“ Tačiau „šios strategijos leido per trumpą laiką sukurti lietuviškos spaudos leidimo ir platinimo sistemą, organizuoti jos atskirų grandžių darbą, gauti leidimą pirmajam lietuviškam dienraščiui (1904), tų metų ruđenį įsteigti spaustuve ir knygyną“ [1].

Nuo „Kalvio melagio“ prie „Vilniaus žinių“

Dar studijuodamas Peterburge P. Vileišis sumanė, organizavo ir leido slaptą rankraštinių literatūrinių humoristinių lietuvių studentų laikraštėlį „Kalwis Mialagis“ (1875 12 01–1876 03 01). Jam padėjo lietuvių studentai J. Brazaitis, J. Grigiškis, J. Kymantas ir kt. Jie rašė apie lietuvių tautos istoriją, tautosaką, etnografiją. Laikraštėlyje buvo ir praktinių patarimų: skelbiamos javų kainos, spausdinami aritmetikos uždaviniai vaikams ir suaugusiesiems. Išspausdinti fragmentai iš A. Mickevičiaus „Pono Tado“, studentų eilėraščių ir P. Vileišio apysaka „Jons ir Aniuta“. Kiekviename laikraštėlio numeryje buvo aprašomi kalvio „pašnekesiai“ su klientais. „Kalvis melagis“ platinamas laiškais, siunčiant juos giminėms ir pažįstamiems į Lietuvą. Išleista dešimt numerių [2].

Tai vienas pirmųjų lietuvių šviesuomenės bandymų leisti lietuvišką periodiką. „Laikraštėlis buvo keturių puslapių <...>. Bemaž

trečdalį pirmo puslapio užėmė S. Lukšos pieštos antraštės vinjetė. Joje buvo pavaizduotas kalvis prie priekalo su gizeliu ir keli valstiečiai. Kiekvienas puslapis buvo padalintas į dvi skiltis. Todėl „Kalvis-melagis“ rodė kaip tikras laikraštis. <...> Jam rinkdavau medžiagą, pats spausdintomis raidėmis dailiai perrašinėdavau <...>, šapirografu daugindavau“ [3], – J. Tumui pasakojo P. Vileišis. Pasak J. Tumo-Vaižganto, „Petrapilio lietuvių studentų būrelis bene bus pirmas pradėjęs tautinį lietuvių judėjimą. <...> Galima tikrai pasakyti, jog Petrapilio studentai su Petru Vileišiu priešaky metė į tautinę lietuvių dirvą pirmutinį grūdą, kuris Basanavičiaus sieloje išdygo „Aušra“, ir Petras Vileišis ne mažiau yra vertas paminklo, kaip ir Basanavičius“ [4].

Iš savo rašinių, kurie buvo išspausdinti laikraštėlyje, P. Vileišis parengė „du rankraščius „Dvi labai naudingos šnekos ir trumpas pasakojimas apie iškalas“ ir „Jonas ir Aniutė“ bei pateikė cenzūrai. „Šnekoms“ cenzūros leidimas buvo gautas 1876 m. gegužės 2 d., o „Jonui ir Aniutei“ – 1876 m. rugsėjo 22 d.“ [5]. Tiesa, rengdamas knygeles P. Vileišis tekstą redagavo, kai kuriuos dialogus papildė, kitus sutrumpino, dalį svetimybų pakeitė lietuviškais žodžiais. O 1877 m. P. Vileišis išleido dar vieną knygelę „I. Jurgis Stefensonas. II. Pas mus ir kitur“. P. Vileišis tikėjosi, jog knygelės pasieks daugiau skaitytojų nei rankraštinis laikraštėlis.

Ankstyvieji P. Vileišio kūrinėliai parašyti „dialogine, dramine kalba. Vadinas, tai – dramaturgijos žanro dalykai <...>, pirmieji mūsų literatūros istorijoje. Meninė jų vertė,

suprantama, nėra didelė, jie buvo skirti ne scenai, o pasiskaitymui“ [6]. Kaip teigia J. Lankutis, „šie rašinėliai iliustratyvūs, pritaikyti grynai švietėjiškiems tikslams, bet <...> tokio pobūdžio kūrinių prasidėjo daugelio tautų dramaturgijos žingsniai“ [7].

Išleidęs pirmąsias knygeles lotynišku raidynu, P. Vileišis rašė kitas ir „nuolat mynė cenzorių slenksčius, vis jiems pateikdamas naujų rankraščių: „Aritmetika, arba mokslas rokundos“, „Sodas“, „Pamokslai apie galvijų auginimą“, „Pamokslai apie tai, kaip turime save sveikatoje užlaikyti“ [8]. Tačiau Peterburgo cenzoriai, „prisiminę“ M. Muravjovo draudimą, ant gautų rankraščių rašė neigiamas rezoliucijas. Tuomet P. Vileišis pakeitė taktiką. Jis nutarė reikalauti lietuviško raidyno legalizavimo ir dėl šio klausimo kreiptis ne į cenzūros įstaigas, o į Vidaus reikalų ministeriją.

P. Vileišis „1879 m. kovo mėnesį parašė pačiam ministrui L. Makovui prašymą“ [9], kuriame nurodė, kad lietuviai skaito knygas, spausdintas tik lotynišku raidynu, kuris atitinka lietuvių kalbą, o šio raidyno draudimas sudaro palankias sąlygas kontrabanda plisti knygoms iš Prūsijos. P. Vileišis, remdamasis vokiečių kalbininkais, siūlė įvesti lietuvišką raidyną, paaiškindamas, kokiomis raidėmis jis skiriasi nuo lenkiško raidyno. Tačiau ministras apkaltino P. Vileišį, kad „tokiu savo prašymu, reikalaujančiu lietuviams grąžinti ankstesnius rašmenis, vykdote antivalstybinį aktą. <...> Tai akiplėšiškumas! Tad tamsta nediršk daugiau šiuose rūmuose rodytis, jei nenorite ko nors blogiau susilaukti“ [10].

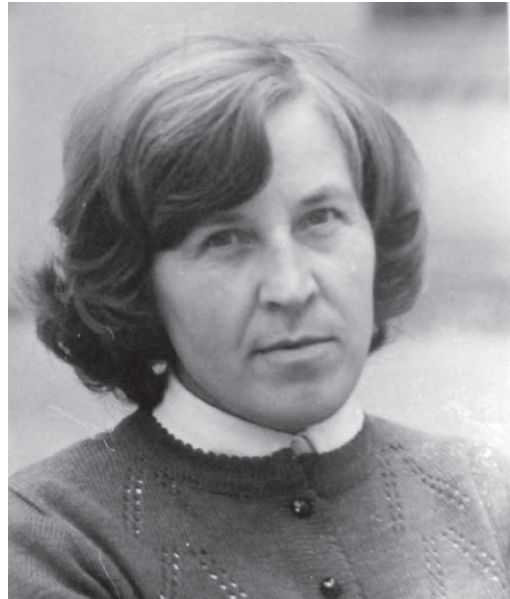
P. Vileišis ir toliau siekė užsibrėžto tikslo. „1880 m. spalio 30 d. parašė naują „Prašymą“ naujam spaudos reikalų valdybos viršininkui N. Abazai, prašydamas jį perduoti naujam vidaus reikalų ministrui [11], išdėstęs savo ir kalbininkų argumentus, kad lietuviško raidyno draudimas daro žalą valstybei, nes skatina kontrabandą ir silpnina liaudies pasitikėjimą. P. Vileišis atsakymo į „Prašymą“ laukė net trejus metus. Nesulaukęs jokio atsakymo jis 1883 m. vasario 28 d. išsiuntė laišką Vyriausiajai spaudos reikalų valdybai, pareikšdamas: „Jei mano pareiškimui dar neduota eiga, pateikti jį peržiūrėti dabartinei Vidaus reikalų ministerijai ir apie tai teiktis pranešti man“ [12]. Deja, 1883 m. kovo 15 d. valdyba P. Vileišiui pranešė, kad „mokslinis lotyniškas raidynas lietuviškoms knygoms, skirtoms masiniam skaitytojui, negali būti naudojamas“ [13].

Taigi per dešimtmetį P. Vileišis įvairiais būdais kovojo su cenzūra, bet pralaimėjo. Tačiau jo pastangos turėjo ir teigiamų pasekmių. Jis legaliai išleido ir išplatino keturias pirmąsias savo knygeles, skatino ir kitus tautiečius burtis į kovą dėl lietuviškos spaudos draudimo panaikinimo. Štai „P. Vileišis, J. Šliūpas ir J. Spudulis 1882 m. kovo mėn. Peterburgo cenzoriams buvo pateikę laikraščio „Mūsų amžius“ projektą su prašymu jį išleisti Vilniuje. Leidimo, deja, negavo“ [14].

P. Vileišis 1880 m. baigė Peterburgo kelių inžinierių institutą ir buvo paskirtas geležinkelio ruožo Maskva–Kurskas viršininko pagalbininku. Dirbdamas Rusijoje jis siuntė savo rašinius „Aušrai“, diskutavo dėl jos

turinio, siūlė ją priartinti prie sodžiaus gyventojų, padėjo „Aušrai“ ne tik raštais, bet ir pinigais. Savo raštus ir knygutes P. Vileišis pasirašydavo slapyvardžiais: Gintautas, Giedrys, G., Ginbutis, Mikols, Nėris, Nėris P., Nėris Petras, P. N., P. Nėrys, Pertas Vil-is, Ramojus, Sawle, V.P.; X. [15]. P. Vileišis naudojo daug slapyvardžių, norėdamas caro valdininkams parodyti, kad knygos ir straipsniai ne vieno, o daugelio Lietuvos gyventojų kūriniai. Jie buvo spausdinti „Ūkininko“, „Garso“, „Varpo“, „Dirvos“, „Lietuviško balso“ leidiniuose, išleisti ir atskirais leidiniais.

P. Vileišio leidinių plati tematika, tačiau daugiausia knygelių – žemės ūkio klausimais. Jis siekė, kad lietuviai išmoktų ūkininkauti, todėl rašė jiems skirtas knygeles: „Karvės ir pienas“ (1892), „Apie arklius“ (1893), „Avižų auginimas“ (1902). P. Vileišis ragino valstiečius rūpintis savo sveikata, laikytis higienos. Apie tai aiškino knygelėse „Pamokinimas, kaip nuo choleros gintis“ (1893), „Džiova ir kaip nuo tos ligos apsisaugoti“ (1899). Su įstatymais supažindino knygelėse „Rėdos įstatymai dubą perkant“ (1886), „Valsčiaus rėda ir sūdas“ (1893), apie geografiją ir gamtos mokslus aiškino leidiniuose „Trumpa geografija“ (1898), „Saulės ir mėnesio užtemimai“ (1898), „Žaibas ir griaustinis“ (1900), apie amatų ir technikos reikšmę – „Garo mašinos ir geležinkeliai“ (1899), „Tekinimo amatas“ (1902). Dauguma P. Vileišio knygelių skirtos suaugusiesiems, tačiau jis nepamiršo ir mažiausiųjų, parengdamas jiems skaitinių: „Graži vaikų knygelė“ (1891), „Graži dainų knygelė“ (1893), „Anderseno pasakos“

Genovaitė Burneikienė

Asmeninio archyvo nuotr.

(1900) [16]. P. Vileišio knygeles daugiausia pardavinėjo M. Jankus. Iš jo imdavo knygnešiai, Mažosios Lietuvos prekybininkai. Kartais pasitaikydavo pirkėjų iš Vokietijos, Prancūzijos, Amerikos.

Lietuvybės puoselėtojas

1898 m. grįžęs į Lietuvą P. Vileišis apsigyveno Vilniuje ir nutarė imtis verslininko veiklos. Nusipirko žemės sklypą, jame buvo pastatytos ir įrengtos mechaninės dirbtuvės. Čia susispietė nemažas būrys lietuvių: S. Kairys, J. Mašiotas, A. Macijauskas, A. Vosylius. Nors P. Vileišis buvo labai užimtas gamybos reikalais, tačiau jis greitai įsiliejo į aktyvią visuomeninę veiklą. Jis išitraukė į nelegalaus patriotiškai nusiteikusių lietuvių inteligentų „Dvylikos Vilniaus Apaštalų“ būrelio veiklą. Šio

būrelio atstovai rūpinosi lietuviybės išsaugojimu. Jie įteikė Vilniaus vyskupui prašymą, kad lietuviams Vilniuje būtų skirta nors viena bažnyčia. Tik P. Vileišiui pažadėjus, kad bažnyčia bus suremontuota jo lėšomis, „vyskupas 1901 m. gruodžio 8 d. oficialiai lietuviams perdavė Šv. Mikalojaus bažnyčią <...>, klebonu paskyrė kun. Juozapą Kuklą“. P. Vileišis „savo lėšomis restauravo bažnyčią, prie jos dar pastatydino priebažnytinį namą su susirinkimų sale“. Tokiu būdu „Vilniuje susikūrė pirmoji lietuviška parapija, lietuvių židinyš. <...> Šv. Mikalojaus bažnyčia buvo vienintelė Vilniuje, kurioje lietuviškos pamaldos atnašautos 1901–1939 m.“ [17].

Brolių Vileišių iniciatyva 1900 m. Vilniuje buvo įsteigta lietuvių inteligentų draugija „Daukanto manta“. Jos tikslas – remti lietuvių raštiją, mokslą ir meną, leisti originalius ir verstinius kūrinius, literatūrą ir leidėjų darbus skatinti premijomis bei platinti spaudą. Tačiau lietuviška spauda dar buvo draudžiama, P. Vileišio knygelės buvo spausdinamos Bitėnuose ar Tilžėje, kartais Amerikoje, o Lietuvoje nelegaliai platinamos.

P. Vileišis 1901 m. gruodžio mėn. nuvyko į Peterburgą ir Vidaus reikalų ministerijai įteikė prašymą dėl lietuviško raidyno draudimo panaikinimo. O 1902 m. kovo mėn. P. Vileišis kreipėsi į finansų ministrą S. Vitę, prašydamas paspartinti tą įsisenėjusį reikalą, pridėjęs „Raštą lietuviškų rašmenų klausimu“. 1902 m. gegužės 31 d. P. Vileišis kreipėsi į vidaus reikalų ministrą V. Plėvą, įteikdamas prašymą dėl

lietuviškos spaudos draudimo panaikinimo. Kai 1902 m. rugsėjo 17 d. Vilniaus generalgubernatoriumi buvo paskirtas P. Sviatopolkas-Mirskis, P. Vileišis jam išdėstė savo argumentus dėl lietuviškos spaudos draudimo daromos žalos visuomenei. P. Sviatopolkas-Mirskis parengė „Raštą“ dėl esančios padėties ir nusiuntė visiems vyriausybės nariams, įspėdamas, kad „jeigu lietuvių spaudos klausimas pasiliks vyresnybės permanomas po senovei, aš tvirtai tikiu, jog ilgainiui visa tauta gali taip subrukti, kad pati vyresnybė turės nemažai vargo“ [18]. Raidyno klausimas buvo perduotas svarstyti Ministrų kabinetui ir 1904 m. gegužės 7 d. buvo panaikintas lietuviškos spaudos draudimas.

A. Tylos manymu, „nėra abejonės, kad ankstesni Vileišio prašymai, memorandumai, privatūs pokalbiai su vyriausybės atstovais, ypač su P. Sviatopolskiu-Mirskiu, turėjo įtakos įstatymui dėl spaudos draudimo panaikinimo paspartinimo, to įstatymo turiniui“ [19].

Tautos šventė

Šitaip 1904 m. gruodžio 10-ąją pavadino J. Tumas-Vaižgantas, nes tądien išėjo *pirmasis pirmojo lietuvių dienraščio numeris*. Šio istorinio įvykio lietuvių tauta laukė ir dėl jo kovojo daug metų. Šis momentas įamžintas to meto amžininkų prisiminimuose, kurie šiandien leidžia mums pajusti mūsų šalies praeities klodų dvelksmą. „Vilniaus žinių“ dienraščio redakcijai kolektyvui šiai „Tautos šventei“ teko intensyviai ruošti ir įveikti daug nenumatytų kliūčių.

Istoriko Prano Čepėno duomenimis, panaikinus spaudos draudimą tuojau buvo gauti aštuoni prašymai laikraščiams leisti: Vilniuje prašymus įteikė P. Vileišis ir kun. J. Ambraziejus, Peterburge – A. Dubinskas, S. Baltramaitis, K. Pšeciševskis ir A. Smilga, Rygoje – K. Vizbaras ir L. Jakavičius [20]. Tačiau valdžia tik P. Vileišiui leido steigti laikraštį „Vilniaus žinios“, A. Smilgai – „Lietuvių laikraštį“ ir J. Ambraziejui – „Lietuvos bitininką“.

Felicija Bortkevičienė savo atsiminimuose pasakoja, jog lietuvių inteligentų susirinkime buvo diskutuojama ir siūloma leisti savaitraštį, nes „jis prieinamiausias gyventojams ir mažiau kainuoja“. Tačiau P. Vileišis pareiškė, kad jis „pats vienas yra pasiryžęs leisti dienraštį“. Pasak F. Bortkevičienės, „nustebome ne iš to, kad P. Vileišis galės leisti dienraštį, nes laikėme jį turtingu žmogumi esant, bet mūsų galvoj netilpo, kaip galima kraštui duoti išsyk dienraštį, kuomet lig šiol minios nebuvo pripratusios abelnai prie jokio laikraščio skaitymo“ [21]. Tačiau P. Vileišis įteikė prašymą leisti dienraštį. Savo atsiminimuose jis rašė: „Teko ilgai tartis dėl kainos. Aš kainavau 6 rublius, o Vyriausioji Rėda spyrė, kad aš imčiau už laikraštį per metus 12 rublių, <...> jie norėjo, kad laikraštis būtų brangesnis ir todėl žmonės mažiau platintų. Bet pagaliau man leido dienraštį leisti už 6 rublius“ [22].

P. Vileišio prašymą ir prie jo pridėtą laikraščio programą vidaus reikalų ministras „patvirtino 1904 m. spalio 2 d., o Vyriausioji spaudos reikalų valdyba parengė pranešimą Nr. 10268, kuriuo buvo leidžiama Petruui Vileišiui leisti ir

redaguoti „Vilniaus žinių“ dienraštį“ ir „įrengti „Vilniaus žinių“ spaustuvę“ [23].

Gavus leidimą kilo gausybė naujų organizacinių ir techninių darbų: reikėjo rasti redaktorių, kuris turėtų patirties redaguoti dienraštį, surinkti redakcijos kolektyvą, įrengti spaustuvę, rasti spaustuvės darbą išmanančius darbuotojus ir organizuoti visų grandžių darnią veiklą. Galima teigti, kad P. Vileišiui pavyko sutelkti stipriausias to meto spaudos pajėgas: du buvusius „Varpo“ redaktorius Joną Kriauciūną ir Povilą Višinskį ir lietuvių rašomosios kalbos kūrėją Joną Jablonskį. Jie sudarė redakcijos branduolį. Tačiau buvo sunku rasti eilinių žurnalistų ir techninių spaustuvės specialistų. P. Vileišis kvietė kitur gyvenančius lietuvius atvykti į Vilnių arba bendradarbiauti lietuvių dienraštyje. Greitai redakcijoje pradėjo dirbti A. Vėgėlė, K. Puida, O. Pleirytė, P. Klimaitis, K. Stiklius, M. Kukta, G. Landsbergaitė. „Vilniaus žinių“ administratoriumi P. Vileišis pakvietė visuomenės veikėją ir publicistą Gabrielių Landsbergį-Žemkalnį. Lapkričio mėn. redakcijoje dirbo 12 darbuotojų, kuriems P. Vileišis mokėjo algas.

„Vilniaus žinių“ spaustuvė 1904 m. lapkričio 9 d. dideliu tiražu išspausdino „Vilniaus žinių“ pranešimą“, kurį pasirašė redaktorius ir leidėjas P. Vileišis. Jame skelbiama, kad „šių metų gruodžio mėnesį pradės eiti iš Vilniaus pirmasai lietuvių politikos visuomenės ir literatūros dienraštis „**Vilniaus Žinios**“. Toliau informuojama, kad „Vilniaus žinių“ patvirtinta tokia programa: 1) Vyriausybės įstatymai ir paliepimai; 2) Politikos ir visuomenės gyvenimas (straipsniai,

korespondencijos, ištraukos iš laikraščių, telegramos ir iliustracijos); 3) Įvairios žinios apie žemės išdirbimą, prekybą, pramonę ir t. t.; 4) Mokslo ir literatūros feljetonai ir 6) Apskelbimai“. Pranešime pabrėžiama, jog „vykdant programą, „Vilniaus Žinioms“ rūpės tautos apšvietimas, gerovė ir laimė. Visa kuo galėsime šviesti Lietuvos žmones, didinti jų gerovę ir teikti jiems laimesnę gyvenimą – visa tai bus keliami mūsų dienraštyje“. Todėl „dienraščio tikslui rūpšimės suvartoti visas mokslo ir literatūros šakas. Kurios šviečia ir dorina atskirąjį žmogų ir visūmenę“. Pranešime pažymėta, jog dienraštis skiriamas „ne vienai kuriai mūsų visūmenės daliai <...>, o visiems tautiečiams. „Vilniaus Žinių“, kaip pirmojo Lietuvos visūmenės dienraščio, redakcija norėtų, kad kiekvienas lietuvis, kuris jieško šviesos ir nori suprasti savo krašto ir pasaulio gyvenimą“, tai surastų dienraštyje, todėl „rūpšimės, kad ir pati dienraščio kalba būtų visiems prieinama ir suprantama“. Dienraščio „skaitytojų nurodymai ir patarimai bus visuomet apsvartomi <...> ir kur galima suvartojami dienraščio tikslui“ [24].

Po kelių savaitių „Vilniaus žinių“ spaustuve išspausdino dar vieną pranešimą, kuris buvo skirtas visuomenės, mokslo ir kultūros veikėjams. Pranešimas buvo siunčiamas konkretiems asmenims. Jame rašoma, kad „gruodžio pradžioje pradėsime naują ir sunkų darbą – leisime į Lietuvos visūmenę „Vilniaus žinių“ dienraštį“. Redakcija pabrėžia, jog „sunkus tai bus darbas <...>, ypač mums, lietuviams, į tokį darbą neįpratusiems“. Todėl redakcija tikisi, kad visuomenė prie šio darbo prisidės, nes „redakcija pati viena savo

tikslo neprieitų; kad įsteigiant dienraštį, būtų nepasitikėta, jog mūsų žmonės tikrai padės atlikti tą šventąjį darbą“. Pranešime nurodoma, kad „labiausiai rūpi visokios žinios iš Lietuvos ir apie Lietuvą, paskui jau visa, kas gali būti naudinga Lietuvos visūmenei, kaip antai dailioji literatūra ir mokslo populiarizacija“. Redakcija kvietė, „jei Tamsta apsiimi bendradarbiauti „Vilniaus žiniuose“, prašome apie tai mums pranešti“ [25].

Kaip pasakojama atsiminimuose, visi nekantriai laukė pirmojo lietuvių dienraščio. „Įspūdingiausia diena, tikriau pasakius, naktis buvo iš gruodžio 9 į 10 d. 1904 metų, kai išėjo pirmasis „Vilniaus žinių“ dienraščio numeris. Į spaustuve susirinko visi bendradarbiai. Naujas šriftas, nauja mašina, lietuvių kalbos nemoką zecerai, gausios korektūros klaidos, visa tat darė keistą, bet jaukų įspūdį. Pagaliau gal jau po 12 valandos nakties mašinistas atnešą į spaustuves kontorą pirmojo „Vilniaus Žinių“ numerio pirmąjį egzempliorių. Visi džiaugsmingai sužiuro. Sveikinimams, glėbavimuisi, bučiavimuisi, džiaugsmo ašaroms galo nebuvo. Ir kas šiandien beišreikš visų tų žmonių susijaudinimą, kas supras tą džiaugsmą, pats tenai nedalyvavęs ir viso to nematęs. Visi išsivaikščiojo pakeltu ūpu, išsinešdami po „Vilniaus Žinių“ numerį“ [26]. Apie nerimastingą nuotaiką belaukiant pirmojo „Vilniaus žinių“ numerio savo atsiminimuose pasakojo ir G. Landsbergis-Žemkalnis: „Apie 10 val. vakaro susirinko būrelis bendradarbių spaustuven, <...> tą naktį žadėjo užgimti pirmasai lietuvių dienraštis „Vilniaus Žinios“. <...> buvo įtempti nervai mūsų, kurie laukėme

iš mūsų pačių vargų ir skausmų, ašarų gimstančio kūdikio.“ Jo laukė ir į „Vilniaus žinių“ spaustuvę susirinkę Vilniaus inteligentai, išsiilgę viešo lietuviško žodžio. „Ketvirtai pasibaigus, pamatėm „Vilniaus žinių“ jau visiškai išspausdintus lapus. Tuomet, paėmęs saują tų pirmųjų lapų, padaviau juos Jonui Jablonskiui, idant jis savo ranka išdalintų mums pirmąjį lietuvių dienraštį atminimui. Sugraudintas mokslininkas, paėmęs dienraštį, išdalino jį tarp mūsų, savo gi rūpestingai sudėjo ir... pabučiavo.“ Tą istorinę naktį „Petras Vileišis opiai sirgo. Nežiūrint į vėlų nakties laiką, kelinti iš mūsų tarpo nunešėm jam pirmąjį „Vilniaus Žinių“ numerį, auksu ant šilko atspausdintą“ [27].

Pirmasis numeris

„Penktadienis, gruodžio 10 d., 1904 m. *Vilniaus Žinios N 1.*“ Pirmasis lietuvių dienraštis buvo keturių puslapių, 48x32 cm formato, penkių skilčių, rašiniai atskirti grafiniais elementais, antraštėms ir rubrikoms naudotas skirtingas šriftas. Patraukli dienraščio „galva“. Pirmieji trys puslapiai skirti publikacijoms, o ketvirtas – „Apgarsinimams“.

Pirmajame puslapyje steigėjas ir redaktorius P. Vileišis savo įžanginiame straipsnyje „Pirmasis numeris“ džiaugėsi: „Tai va pirmasis mūsų „Vilniaus Žinių“ numeris! Koks tai mums džiaugsmas! Tatai, ko mes teip ilgai geidavome, dabar išsipildė. Turime spaudą ir dienraštį.“ Dabar „mes neprivalėsime daugiau žinių ieškoti po svetimtaučių laikraščius, kurie ne visiems prieinami ir suprantami.

Argi svetimtaučiai gal teip atjausti mūsų bėdas ir vargus, kaip mes patys?“ Pagaliau „dabar mes patys kasdien galėsime apsvaryti klausimus, kurie mums labiausiai rūpi ir ant kurių <...> mūsų gyvenimo gerovė guli“. Dabar „mes viens apie kitą lengviau žinių turėti galėsime, viens su kitu lengviau susiprasime“. Redaktorius dėkoja visiems, „kurie prisidėjo prie to darbo, per kurį mes šiandien spaudą turime“, ir pabrėžia jos reikšmę, juk „spauda šiandien yra mums didžiausia geradėjystė“. Tačiau įspėja, jog „dabar vien tik to reikia, idant mes mokėtume ta spauda ant gero pasinaudoti“ [28].

Straipsnyje „Mūsų šventė ir rūpestis“, kurį redakcijos vardu parašė J. Jablonskis, akcentuojama spaudos reikšmė visuomenės gyvenime. „Ši diena Lietuvos gyvenime, mūsų nuomone, yra tokia įžymi, tokia nepaprasta, tokia šventa, teip daug ji sukelia visokių klausimų <...>. Viena yra aišku: *šiandien mes pradedame leisti iš Vilniaus Lietuvos dienraštį.* Šis „Vilniaus Žinių“ pasirodymas bus tokis naujas tautos gyvenime tarpas, kuris turbūt visuomet pasiliks labai įžymus Lietuvos istorijoje, toks įžymus, jog į tą tarpą mūsų tautos žmonės turbūt visados žiūrės kaippo į didžiausią, bent į labai prakilnų savo gyvenimo atsitikimą“, kadangi „mes krašto ir tautos reikalus viešai aptarinėti čia-pat savo krašte, pradedame tiktai dabar“. Mes „nešime savo skaitytojams iš Lietuvos ir iš kitur tikras žinias, tas žinias jiems aiškinsime, teiksime jiems ir šiaip jau sveiko dvasios maisto, duosime jiems sveikų ir naudingų pasiskaitymų“. Šitaip įsipareigoja „Vilniaus žinių“ redakcija, pabrėždama, jog „mums visuomet rūpės Lietuvos apšvietimas, gerovė ir laimė“.

Nuotrauka iš www.matton.lt

J. Jablonskis prisimena tuos Lietuvos švie-suolius, kurie deja, nesulaukė dienraščio, ir dėkoja „tiems, kurie ilgai dirbė ir vargę dabar galite džiaugtis su mumis <...>, reiškiamo jums visų – didžiausią mūsų padėką“ [29].

Su rubrika „Atbalsiai“ išspausdintas straips-nelis „Lietuvos išeiviai“. Jame pasakojama apie lietuvių, išvykusių į Ameriką, patirtus vargus, prarastą sveikatą. Žinutė „Teodoras Narbutas“ primena skaitytojams, kad jau praėjo 40 metų, kai Lietuva neteko šio iški-laus mokslininko. Rubrikai „Vilniaus žinių“ telegramos“ skirtos net dvi skiltys. Čia iš-spausdinti iš Peterburgo telegrafo agentū-ros gauti pranešimai apie įvykius įvairiose pasaulio šalyse. Informuojama apie karo veiksmus, valstybių vadovų susitikimus, jų sprendimus, stichines nelaimes.

Telegramoms skirta nemažai ploto ir an-trajame puslapyje. Rubrikoje „Iš Lietuvos“

pranešama, kad Vilniaus lietuvių bažny-čioje apsilankė Vilniaus vyskupas baronas fon der Roppas ir užgiedojo lietuviškai. Teigiama, jog „niekas neprisimena, kada šioje bažnyčioje lankėsi koksai vyskupas“. Žinutėje „Šiaulių prekybos mokykla“ in-formuojama, kokie finansiniai sunkumai iškilo mokyklos vadovams. Rubrika „To-limieji Rytai“ supažindina su įspūdžiais ir gyvenimo sąlygomis, kurias teko patirti daktarui S. Matulaičiui, atliekančiam karo tarnybą Tolimuosiuose Rytuose. Rubrikoje „Svetur“ pranešama, kad ir vėl siunčiami kareiviai į Pietų Afriką. Ten vyksta „ko-lonijinis karas“, didėja žuvusiųjų skaičius, todėl Vokietijos žmonės reikalauja, kad šis karas būtų nutrauktas. Antrajame pusla-pyje išspausdintas straipsnis „Keli žodžiai apie pienininkystę“. Jame aiškinama apie pienininkystės naudą šalies gyventojams ir valstybei bei apgailestaujama, kad mūsų tautiečiai mažai dėmesio skiria šiai pers-pektyviai ūkio šakai.

Trečiajame puslapyje rubrika „Rusų laikraš-čiai“ skirta Rusijoje leidžiamų laikraščių apžvalgai. Rubrikoje „Įvairios žinios“ infor-muojama apie įvykius, naujienas iš Lietuvos. Štai „lapkričio 24 iš Ukmergės iškeliavo į karą pirmasis divizionas 45-osios artilerijos brigados, o antrasis divizionas sustojo Kė-dainiuose“. Kita žinutė praneša, kad Kelių ministerija ketina „įvesti naujus įstatymus tiems, kurie ateina į stotį pasitikti ar išlydėti ir taip painiojasi daug žmonių. Ministerija žada padaryti aptvarus ir už jų leis tik tuos, kas turės bilietus“. Trečioji žinutė informuo-ja, kad „vyskupui baronui fon der Roppui Vidaus reikalų ministris leido priimti šimet

į Vilniaus katalikų seminariją klerikų daugiau, nei kitais metais“. Šalia išspausdintas (autorius J. K.) eilėraštis „Nesugrįžta sūnelis“ perteikia į rusų ir japonų karą sūnus išlydėjusių motinų nerimą. Rubrika „Redakcijos atsakymai“ skirta redakcijos bendravimui su skaitytojais ir korespondentais. Štai prašoma: „p. Tarpupuii. Atsiųskite meldžiami, kokį straipsnelį – pažiūrėsime“, o „p. Leonui, P. Rumš.“ atsakoma: „Tamstos eilės „Vilniaus Žinioms“ netinka“, dėkojama „p. Kriauč. Nižn.-Novg. Ačiū už pažadėjimą“. Visiems skaitytojams primenama, kad „į „Vilniaus Žinių“ redakciją rašant, pakanka lietuviškai parašius“.

Redakcija nepamiršo tų skaitytojų, kurie domisi grožine lietuvių literatūra. Antrojo puslapio atkarpa skirta Gabrielės Petkevičaitės-Bitės (P. G.) apsakymui „Verpetas“. Jo tęsinys – trečiajame puslapyje.

Ketvirtasis puslapis skirtas „Apskelbimams“. Informuojama, kokios žemės ūkio produktų, kuro bei naminių paukščių kainos Kauno, Rygos ir Telšių turguose. Išspausdintos vargonų dirbtuvės, siuvyklos, ūkinių prekių parduotuvės reklamos. Skelbiama, kad „parduodamas ūkis“. Pranešama, kokiomis valandomis priima pacientus gydytojai A. Domaševičius ir A. Vileišis. Išspausdintas skelbimas: „Savininkas ieško urėdo.“ Įdėta ir P. Vileišio „Mekaniškos dirbtuvės“ reklama. Lietuvos gyventojams pranešama, kad Peterburge leidžiamas pirmasis Rusijos imperijoje „Lietuvių laikraštis“, skelbiamos jo prenumeratos kainos. O ketvirtojo puslapio paraštėje rusiškai įrašyta „Cenzūros leista“. Visi dienraščio rašiniai prieš spausdinant buvo cenzoriaus

tikrinami ir tik gavus jo leidimą buvo spausdinami laikraštyje.

Taigi pirmasis „Vilniaus žinių“ numeris savo skaitytojams pateikė ganėtinai plačios tematikos rašinių. Tačiau daugiausia leidinio ploto skirta informaciniams žanrams, trumpoms, glaustoms, operatyvioms žinutėms, korespondencijoms. Matyt, norėta tautiečius informuoti apie įvykius ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse.

Pažymėtina, kad įvairūs šaltiniai nurodo skirtingą pirmojo „Vilniaus žinių“ numerio tiražą. K. Stiklius, tuomet dirbęs spaustuvelyje, rašo, jog „pirmojo „Vilniaus žinių“ numerio spausdino apie 20 000 egzempliorių ir siuntė, kur tik kokį adresą kas turėjo. Vėliau tiražas nusistovėjo ir siekė 7 000. Vilniuje išparduodavo mažiausia – vos 150, kitus egzempliorius siųsdavo į didesnius miestus – Šiaulius, Rygą, Kauną ir t. t.“ [30]. A. Lapinskienė teigia, kad „pirmasis numeris išėjęs 1904 m. gruodžio 10 d. aštuonių tūkstančių tiražu“ [31]. Gruodžio 17 d. (Nr. 8) „Vilniaus žinių“ administracija pranešė, kad „pradėję leisti savo dienraštį Gruodžio 10 (23) dieną, šiandien turime jau per 3 000 užsimokėjusių iš anksto skaitytojų. Prie šio skaičiaus nepriskaityti pavieniui parduodamieji „Vilniaus Žinių“ numeriai. Tuo tarpu spausdiname dienraščio 7 000 egzempliorių“. Administracija informavo, jog „prima agentus atskirų numerių pardavinėjimui visuose Lietuvos miestuose, miesteliuose ir sodžiuose. Taip pat priimami agentai rinkimui apskelbimų (apgarsinimų) mūsų dienraščiui“ [32]. M. Biržiška, ištyręs prenumeratorių „geografiją“ iš administracijos knygu,

pažymi, kad „pirmasai pusmetis – tai metas, kada „Vilniaus Žinias“ išrašė visi, kas šiokiu ar tokiu būdu buvo surištas su kultūriškuoju lietuvių judėjimu; tų laikų prenumerata parodo bent iš dalies, ką davė ilga ir sunki tautiškai susipratusių lietuvių kova už savąją spaudą ir kultūrą“. Taigi, pasak M. Biržiškos, „Vilniaus Žinių“ prenumerata maždaug parodo skaitlinėse tikrąjį „lietuvių judėjimo“ (ligi spaudos atgavimo) rezultatą <...>. Pirmąjį pusmetį „Vilniaus Žinios“ turėjo 5 613 prenumeratorių, tame skaičiuoj 743 kunigai ir 4 870 šiaip jau žmonių.“ Tačiau „ekspedicijoje man buvo paaiškinta, kad pirmąjį pusmetį ėjo daugiausia 5 900 egz., įskaitant ir mėnesinius prenumeratorius“. Daugiausia „Vilniaus žinias“ skaitė „Kauno gubernijoje, ten prenumeratorių – 2 990, Suvalkų gubern. – 886, Vilniaus gubern. – 310, Gardino gubern. – 26, Latvijoje – 399, Lenkijoje – 151, Rusų gubern. – 498, Kaukazas, Sibiras – 162, Amerikon – 128, Suomijoje – 7“ [33]. Šie duomenys liudija, kad „Vilniaus žinios“ pasiekė ne tik Europos kraštus, bet dienraštį skaitė ir Sibire bei Amerikoje gyvenę tautiečiai.

Lietuviai, tiek metų laukę ir daug vargo patyrę dėl viešo lietuviško žodžio, itin džiaugsmingai sutiko šį pirmąjį dienraštį. „Žinomi faktai, kad lietuviai, gavę pirmąjį to dienraščio numerį, verkė iš džiaugsmo, bučiavo jo lapelius, tartum kokią šventenybę.“ Rubrikoje „Iš Lietuvos“ išspausdintos skaitytojų mintys. „Koks džiaugsmas, kad sulaukėm pirmojo lietuviško dienraščio <...>. Man ypatingai patiko, nes lietuviškai parašyta <...>, tai pirmieji žingsniai; o juk kritikuoti daug lengviau, negu padaryti <...>. Aš imčiau grumti girtuoklystę ir naminius nesutarimus“ [34], – savo

pasiūlymus išsako laiško autorius. O iš Naumiesčio (Suvalkijos gubern.) rašoma, kad „pas mus žmonės dideliai džiaugiasi, sulaukę lietuviškų laikraščių. Kas tik numano jų vertę ir turi progą, stengiasi gauti ir skaityti „Vilniaus Žinias“. <...> Tikrai skaitytojais gyvendami kaimuose negali kasdien gauti, nes valsčiuose ir gerais keliais tegalima gauti tik pasavaičiui. <...> skaitytojais patys stygaujama pasisamdyti žmogų, kuris kasdien išnešiotų laikraščius. Kaip būtų gerai, jei krasa (pačta) įvestų pas mus tokią naujieną“ [35].

Apie „Vilniaus žinias“ Rygos dienraštis „Rigas Avize“ išspausdino straipsnį „Latvių dienraščiai ir „Vilniaus Žinių“ pasirodymas“. Jame teigiama: „Mes matome pirmąjį lietuvių dienraštijos žingsnį, bet pačių lietuvių apšvietimas stovi daug žemiau nei kaip latvių, taigi negal jie tuoj duoti savo skaitytojams tiek, kiek mes jiems suteikiame... Neabejojame, kad jų spauda daug padės jų tautai apšviesti ir sukilti ir kad ji bedirbdama tą darbą ir pati suaugs ir subręs. Linkime jai tame darbe geriausio pasisekimo“ [36]. Kitas latvių dienraštis „Baltijas Westnesis“, pranešęs savo skaitytojams apie pirmąjį lietuvių dienraštį ir išspausdinęs įžanginį P. Vileišio straipsnį, sveikina lietuvius: „Su džiaugsmu sveikiname savo kilties brolių dienraštijos pirmus žingsnius. Linkime <...> dirbti pasekmingai, keliant iš miego tautą ir platinant apšvietimą“ [37].

Redakcijos rūpesčiai ir kliūtys

Visos šventės greitai baigiasi, o rūpesčiai, deja, lieka. Didžiausias redakcijos rūpestis – tai „spausdinimo vargai“, nors „redakcijoje

žmonių buvo nemaža, bet korektūrų taisyti nebuvo kam. Ir koks gi taisymas, jei nebuvo teisingai surinkto nei vieno žodžio. Be to, pati kalba nebuvo nusistovėjusi <...>. Mokėmės kalbos ir gerinome stilių, bet dažnai pasitaikydavo korektūros kuriozų“ [38]. Todėl dažnai dienraščio numeriuose reikėdavo spausdinti „atitaisymus“. Dėl to dienraščio penktajame numeryje redakcija aiškina: „Mūsų spaustuvė dar jauna, nepratusi dienraščio darbo dirbti, todėl atsitinka nemaža spaudos paklaidų. Korektoriai teip-pat neįpratę į savo darbą, todėl daug spaustuvės paklaidų liekti neištaisyta. Pačių rašytojų kalba ne visų lygi, ne visų vienodai dar rašoma. Prašome pakentėti ir dovanoti: rūpysimės, kad toliau visų tų dienraščio ydų būtų mažiau“ [39].

Redakcija gaudavo laiškų, kuriuose buvo priekaištaujama, jog skaitytojai nesupranta kalbos. Todėl straipsnyje „Sunki kalba“ paaiškinama, kad „laikraščio kalba bendrinė, o lietuviai skirtingose vietose kalba savo „kaimo kalba“, todėl tiems skaitytojams ir atrodo, kad laikraščio „sunki kalba“. Nenoriu išteisinti mūsų laikraščio kalbos, nes ji turi nemažai ydų; tikimės, kad mūsų kalbos žinovai nurodys kelius <...> tai kalbai pasitaisyti“ [40].

„Vilniaus žinių“ administracijai iškilo nemažai sunkumų tvarkant ekspediciją. „Kada ėmė plaukti prenumeratos, kada priėjome į septintą tūkstantį užsakymų, aiškiai pamatėme, kad be prityrusio techniko ekspeditoriaus nieko neišeis. <...> Darbavomės po 18 valandų į dieną ir tai suspėti negalėjom“ [41], – prisimena G. Landsbergis-Žemkalnis. Tuokart prenumeratoriai gaudavo

Nuotrauka iš www.matton.lt

dienraščio po keletą numerių ar net kartą per savaitę, kaip veikė paštas. Tokia padėtis erzino prenumeratorius. Tačiau skaitytojams labiausiai rūpėjo, kad dienraštis nušviestų jiems aktualius klausimus. „Skaitytojai reikalavo rašyti kuo atviriausia, plačiausia ir įdomiausia“, o „rusų valdžia ir senųjų tradicijų šalininkai braukė kiekvieną posakį, kuris mėgino tuometinę liūdną tikrąją atvaizduoti. Čia redaktoriui buvo sunkiausia užduotis tenkinti skaitytojus ir saugotis patiems neįkliūti“, nes „visą dienraščio medžiagą siųsdavo cenzoriui. Tas nemaža išbraukdavo, jo išbrauktas vietas tekdavo iš rinkinio išmesti ir vėl nešti antrą kartą patikrinti, kad viskas ištaisyta. Tada leisdavo spaudinį platinti“ [42].

Be to, ir „vyresniųjų bendradarbių tarpe greitai prasidėjo gana nemalonūs nesusipratimai, <...> mes, jaunesnieji, nedalyvavome,

bet prasidėjusi nesantaika slėgė ir mus. Barniai prasidėjo dėl redakcijos sąstato. P. Višinskis, būdamas jauniausias vyresniųjų bendradarbių tarpe, pats priklausydamas Lietuvos demokratų partijai, norėjo, kad redakcija būtų sudaryta partijų koalicijos pagrindais“. O P. Vileišis „buvo žmogus nepartinis, su partijomis jis mažai tesiskaitė, bet daugiau žiūrėjo į asmenis ir jų privalumus“. P. Višinskis „norėjo, kad Kriauciūnas savo vietą užleistų kokiam nors socialdemokratui“, bet P. Vileišis „jo pasiūlymą atmetė“. Po kelių dienų P. Višinskis „pasiūlė į jaunesniųjų bendradarbių tarpą įtraukti socialdemokratą ir atleisti K. Šiškevičių“. P. Vileišis nesutiko. Tada „P. Višinskis apie K. Šiškevičių pradėjo skleisti įvairius gandus <...>, tuomet rusų valdžia K. Šiškevičių kaipo atsargos kareivį mobilizavo. <...> Jo vieton buvo pakviestas Jurgis Šlapelis, o dar vėliau J. Vaitiekūnas, jie reprezentavo socialdemokratų srovę redakcijoje“.

Tačiau šie koaliciniai pokyčiai neatnešė sutarimo. „Vieną rytą Višinskis pareiškė P. Vileišiui, kad kolektyvas, atsižvelgdamas į jo nuopelnus <...>, sutinka dėti nuolatinį parašą „Įsteigėjas P. Vileišis“, bet jo parašas kaipo redaktoriaus ir leidėjo turi būti nuimtas.“ Tai išgirdęs „P. Vileišis pasakė: „Ponai, aš pagalvosiu“ – ir išvažiavo namon. Vileišiui išvažiavus redakcijoje kilo tikras ermideris. Tarp Višinskio ir Kriauciūno įvyko beveik peštynės. Vakare J. Jablonskis pareiškė Vileišiui, kad tie begaliniai ermideriai jam įgriso <...>, todėl iš redakcijos sąstato jis išeinąs“. Vileišio prašomas pasilikti, jis „tik sutiko prižiūrėti laikraščio kalbą ir redaguoti dailiosios literatūros

skyrių dirbdamas namuose“. Tą patį vakarą P. Vileišis pasakė, kad „faktinį laikraščio redagavimą perduoda vienam Kriauciūnui, o oficialinė pusė lieka kaip buvus“. Višinskiui pasakius, kad jis negalės dirbti Kriauciūno redaguojamame dienraštyje, Vileišis atsakė: „Kaip norite“, – ir išvažiavo“. P. Višinskis pralaimėjo, bet nenurimo. „Jis Kriauciūną apskundė Lietuvių bendruomenei, reikalaujamas, kad jį išvytų iš Vilniaus, <...> vėliau Trečiųjų teismui“, tačiau nesulaukė sau naudingų sprendimų. „Kriauciūnas po tų intrigų pasiprašė atostogų ir išvyko į Kauną. Višinskis į redakciją neateidavo. <...> Tuo būdu pirmutinė „Vilniaus žinių“ redakcija nustojo funkcionavusi, liko tik jaunesnieji, kurie laikraščio leisti dar nebepajėgė <...>, dienraščio gyvybei grėsė pavojus.“ P. Vileišis gelbėjo: jis „kvietė A. Smetoną raštais padėti, pats rašė, pakvietė Grigaitį <...>, redakcijos priežiūrą pavedė J. Šlapeliui, parsikvietė iš atostogų Kriauciūną, priėmė į redakciją K. Puidą, J. Kauną“.

Taigi „vėl susidarė redakcijos sąstatas. Skirtumai išnyko, visi dirbome gražiai, tiek, kiek reikia“ [43], – apie „pirmuosius „Vilniaus žinių“ žingsnius“ rašė P. Klimaitis. Deja, šis ramus tarpsnis tęsėsi gana trumpai, nes 1905 m. vasario mėn. J. Grigaitis, A. Smetona, J. Šlapelis ir J. Vaitiekūnas išdėstė raštu P. Vileišiui savo reikalavimus. Jie reikalavo gerinti dienraščio turinį: daugiau rašyti apie visuomenės gyvenimą, revoliucinius įvykius, kelti lietuvių tautos teises, ginti lietuvių kultūrą, gerinti dienraščio kalbą, sutvarkyti redakcijos ir spaustuvės santykius, įvesti tvarką ekspedicijoje, keisti vadovavimą redakcijai. Tą situaciją M. Biržiška

įvertino taip: „1905 m. vasarą Petras Vileišis savo „Vilniaus žiniuose“ stengėsi sulaukyti žmones nuo revoliucinės sumaišties“ [44], nes nenorėjo gadinti savo santykių su valdžia. Juk kiekvieną rašinį tikrino cenzorius ir nežinome, kiek parengtų straipsnių teko pakeisti kitais. Šios aplinkybės turėjo įtakos „Vilniaus žinių“ pakraipai ir turiniui. Todėl keitėsi bendradarbiai, redaktoriai, mažėjo prenumeratorių, mažėjo ir pajamos. Didėjo dienraščio skolos, kurias „iš savo kišenės“ dengė P. Vileišis. Aptardamas „Vilniaus žinių“ leidybos situaciją, J. Tumas rašė: „Dienraščiui lietuvių visuomenė, per 40 metų savo literatūros beveik neturėjusi, buvo nepriaugusi – nei prirašyti, nei paskaityti. Tikro publicisto, Vincui Kudirkai mirus, 1904 m. mes neturėjome nė vieno. Nei kalbininkas Jablonskis, nei Višinskis nebuvo publicistai <...>. Višinskio mes neturime beveik jokio palikimo.“ O „su inžinieriumi Petru Vileišiu iš viso nebuvo pigia ką nors kolektyvaus daryti; tekdavo jo klausyti arba savaimingai dirbti, kai jis nesikišo“. Todėl „dienraštyje mes tematėme tampymąsi, o ne solidų progresą“ [45]. Visos šios aplinkybės turėjo lemiamos įtakos dienraščio turiniui, jo populiarumui ir ateičiai.

Mažėjant prenumeratorių gretoms ir blogėjant finansinei būklei P. Vileišis kreipėsi į dvasininkiją pagalbos. Dvasininkija „delegavo“ į „Vilniaus žinias“ kun. J. Tumą-Vaižgantą, kuris sutiko būti faktiškuoju redaktoriumi. Pradėjęs redaguoti dienraštį 1906 m. gruodžio 4 d. „Vilniaus žiniuose“ paskelbė kreipimąsi „Į didžiumą lietuvių“. Jis kvietė surinkti 5–6 tūkstančius prenumeratorių ir žadėjo, kad „Vilniaus žinios“

bus „progresyvišku naujosios gadynės laikraščiu <...>, pritarančiu išmintingai ir dorai kovai už lietuvių ir apskritai žmonių laisvę <...>. Visų luomų atstovus girs už gerą, peiks už piktą, <...> nebus partijiniu laikraščiu ir rūpinsis išvengti visokio šovinizmo ir fanatizmo“ [46]. Deja, prenumeratorių padaugėjo tik aštuoniais šimtais, todėl 1907 m. balandžio 7 d. „Vilniaus žinios“ nustojo ežusios.

Po dviejų mėnesių, 1907 m. birželio 20 d., P. Vileišis dienraščio leidimą atnaujino paaiškindamas, kad leidinys buvo sustabdytas, nes „Vilniaus žinių“ leidimas beveik du sykiu mums brangiau atsieidavo, negu tas, ką nuo prenumeratoros gaudavome“. Todėl dabar dienraščio „patį formatą sumažiname. Jeigu mūsų dienraščiui pasiseks prasiplacinti, surasti didesnę skaičių skaitytojų, negu dabar turime, tai formatą padidinsime“ [47], – žadėjo skaitytojams P. Vileišis. Tačiau padėtis nepagerėjo ir „aš turėjau dienraščių sustabdyti, nes mano buhalteris man pranešė, kad mūsų per visą laiką yra prakišta dienraščiui ne mažiau 50 000 rublių“ [48]. Išleidęs savo kapitalą ir net įklimpęs į skolas P. Vileišis nutarė vykti į Rusiją tiesti geležinkelių ir statyti tiltų, kad galėtų grąžinti skolas. Todėl jis pasiūlė broliui Jonui „nuomon be užmokesčio“ perimti „Vilniaus žinias“ penkeriems metams, sudarant tam skirtą bendrovę. Bendrovė buvo įsteigta ir 1907 m. rugsėjo 12 d. (Nr. 141) „Redakcijos žodyje“ Jonas Vileišis pareiškė: „Pasirašydamas nuo šios dienos kaip „Vilniaus Žinių“ redaktorius, paimu atsakomybę ne tik prieš vyriausybę, bet, kas svarbiausia, ir prieš pačią visuomenę <...> už šį darbą“ [49].

„Vilniaus žinių“ dienraštis, redaguojamas J. Vileišio, ėjo 14 mėnesių. Bendrovei kas mėnesį reikėdavo pridėti 400 rublių dienraščio nuostoliams apmokėti, nes dienraštis teturėjo tik 1 500 skaitytojų. Todėl bendrovės nariai nutarė likviduoti bendrovę, o dienraštį grąžinti P. Vileišiui, kad jis leistų savo lėšomis. Kadangi P. Vileišio Vilniuje nebuvo, tai paskutinis 1 175-asis „Vilniaus žinių“ numeris išėjo 1909 m. kovo 4 d. Atsisveikindamas su skaitytojais J. Vileišis apgailestavo, kad „gal nemokėjome tvirtai ir drūtai atsiliiepti ant klausimų, kurie visuomenei rūpėjo“, bet „mes turėjome karštą norą nešti mūsų kraštui, mūsų atbudusiai tėvynei tą žinią, kurią skaitome jai naudingiausia“ [50].

„Vilniaus žinių“ netektis buvo skaudus smūgis šalies gyventojams, lietuvių tautinio judėjimo plėtotei, socialinei krašto raidai ir tautos kultūrai. Pirmasis lietuvių dienraštis švietė šalies gyventojus, informuodamas juos apie svarbiausius įvykius Lietuvoje ir pasaulyje, žadino tautinę savimonę, svarstydamas įvairius lietuvių tautinės mokyklos klausimus, skatino lietuvių bendrinės kalbos plėtrą, ugdė lietuvių šviesuomenės literatūrinį judėjimą, skelbdamas lietuvių rašytojų ir kitų šalių grožinės literatūros kūrinius, nagrinėjo aktualius šalies ūkio klausimus, svarstė opias socialinio gyvenimo problemas, parengė, informavo ir organizavo Didįjį Vilniaus seimą, įvykusį 1905 m. gruodžio 4–5 d., skelbė tautos atstovų priimtus nutarimus, kuriuose buvo išdėstyti mūsų šalies svarbiausi tautiniai reikalavimai.

Pirmasis lietuvių dienraštis „Vilniaus žinios“ – tarsi metraštis, kurio puslapiuose įamžinti praėjusio šimtmečio mūsų tautos realaus gyvenimo fragmentai, atskleidžiantys mūsų šalies praeities tikrovę, siekiant tautos savarankiškumo. O redakcijos veiklą lydėję sunkumai, rūpesčiai ir kliūtys atspindi, kokiomis sudėtingomis sąlygomis steigėsi, augo, klupčiojo ir brendo lietuvių periodinės spaudos dienraščių pirmtakas „Vilniaus žinios“.

Literatūra ir šaltiniai

1. Černiauskaitė V. Atgimusios lietuviškos spaudos tradicijos Vilniuje 1904–1914 metais. *Knygotyra*. 2005, T. 44, p. 114.
2. Kalvis Melagis („Kalwis Mialagis“). *Žurnalistikos enciklopedija*. V., 1997, p. 203.
3. Petronis J. *Petras Vileišis*. V., 1992, p. 21.
4. Tumas J. *Lietuvių literatūros paskaitos: draudžiamasis laikas*. K., 1924, p. 143.
5. Petronis J. *Petras Vileišis*. V., 1992, p. 24.
6. Ten pat, p. 40.
7. Lankutis J. *Lietuvių dramaturgijos raida*. V., 1979, p. 32.
8. Tyla A. Mėginimai legaliai leisti lietuviškus leidinius spaudos draudimo metu. *Spauda ir spaustuvės: iš lietuvių kultūros istorijos*. V., 1982, p. 78.
9. Vileišis P. *Rinktiniai raštai*. V., 2004, p. 31.
10. Vaižgantas. *Raštai*. K., 1929, p. 125.
11. Vileišis P. *Rinktiniai raštai*. V., 2004, p. 38.
12. Ten pat, p. 39.
13. Petronis J. *Petras Vileišis*. V., 1992, p. 54.
14. Šliūpas J. *Jaunatvė – gyvenimo pavasaris*. Š., 1927, p. 38.
15. Mačiulis J. *Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamasis žodynas*. V., 2011, p. 525.
16. Petronis J. *Petras Vileišis*. V., 1992, p. 92–97.

17. Ten pat, p. 110.
18. Svetopolok. Raštas apie lotyniškai – lietuviškas raides. *Varpas*. 1903, Nr. 4/5, p. 119.
19. Tyla A. Mėginimai legaliai leisti lietuviškus leidinius spaudos draudimo metu. *Spauda ir spautuvės: iš lietuvių kultūros istorijos*. V., 1982, p. 66.
20. Čepėnas P. *Naujųjų laikų Lietuvos istorija*. Č., 1977, T. 1, p. 254.
21. Bortkevičienė F. Kaip atsirado pirmutiniai šioj pusėj mūsų laikraščiai. *Lietuvos žinios*. 1924, geg. 7.
22. Vileišis P. Mano laike 33 metų darbų dėl lietuviškos spaudos atsiminimai. *Lietuva*, 1925, lap. 9.
23. Aničas J. *Petras Vileišis*. V., 2001, p. 355.
24. Ten pat, p. 367.
25. Ten pat, p. 369.
26. Stiklius K. Pirmieji mūsų spaudos metai. *Naujas žodis*. 1929, Nr. 8, p. 4-5.
27. Žemkalnis. Prie „Vilniaus Žinių“ Nr. 1000. Atsiminimai. *Vilniaus žinios*. 1908, liep. 23.
28. Vileišis P. Pirmas numeris. *Vilniaus žinios*. 1904, gruod. 10.
29. Redakcija. Mūsų šventė ir rūpestis. *Vilniaus žinios*. 1904, gruod. 10.
30. Stiklius K. Pirmieji mūsų spaudos metai. *Naujas žodis*. 1929, Nr. 8, p. 5.
31. Lapinskienė A. Didysis Lietuvos kelėjas. *Petras Vileišis. Rinktiniai raštai*. V., 2004, p. 18.
32. Nuo „Vilniaus Žinių“ Administracijos. *Vilniaus žinios*. 1904, gruod. 17.
33. Biržiška M. „Vilniaus Žinių“ prasiplatimas per pirmąjį pusmetį 1905 metų. *Vilniaus žinios*. 1908, liep. 23.
34. Skausmas. Iš Senapilės. *Vilniaus žinios*. 1904, gruod. 30.
35. Laimikutis. Iš Naumiesčio. *Vilniaus žinios*. 1904, gruod. 28.
36. Latvių dienraščiai ir „Vilniaus Žinių“ pasirodymas. *Vilniaus žinios*. 1904, gruod. 30.
37. Baltijas Westnesis. *Vilniaus žinios*, 1904, gruod. 30.
38. Stiklius K. Pirmieji mūsų spaudos metai. *Naujas žodis*. 1929, Nr. 8, p. 4.
39. Nuo Redakcijos. *Vilniaus žinios*. 1904, gruod. 14.
40. Sunki kalba. *Vilniaus žinios*. 1904, gruod. 23.
41. Landsbergis-Žemkalnis G. *Raštai*. V., 1972, p. 289.
42. Stiklius K. Pirmieji mūsų spaudos metai. *Naujas žodis*. 1929, Nr. 8, p. 5.
43. Klimaitis P. „Vilniaus Žinių“ pirmieji žingsniai. *Židinys*. 1930, Nr. 1, p. 49-53.
44. Biržiška M. *Lietuvių tautos kelias į naują gyvenimą*. L., 1953, T. 2, p. 183.
45. Tumas J. Viltininko Tumo Vilniaus atsiminimai. *Vairas*. 1931, Nr. 10, p. 167.
46. „Vilniaus Žinių“ atsišaukimas į didžiumą Lietuvių. *Vilniaus žinios*. 1906, gruod. 4.
47. Vileišis P. Pranešimas. *Vilniaus žinios*. 1907, birž. 20.
48. Vileišis P. Mano laike 332 metų darbų dėl lietuvių spaudos atsiminimai. *Lietuva*. 1925, lapkr. 9.
49. Redakcijos žodis. *Vilniaus žinios*. 1907, rugs. 12.
50. Nuo Redakcijos. *Vilniaus žinios*. 1909, kovo 4.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Periodinė spauda Kuršių nerijoje

Vytautas Žeimantas

Kuršių nerija savo periodinės spaudos ilgai neturėjo. Nerijoje išsibarstę žvejų kaimeliai pamažu virto ir poilsiavietėmis. Tačiau Kuršių nerijoje buvusiose gyvenvietėse gyventojų buvo nedaug, nebuvo poreikio ir galimybių turėti vietinę periodinę spaudą.

1961 m. keturių gyvenviečių pagrindu buvo įkurtas Neringos miestas. Administraciniu požiūriu jis buvo respublikinio pavaldumo, o partiniu – priklausė LKP Klaipėdos miesto organizacijai. Taigi sovietmečiu visiško savarankiškumo Neringos miestas neturėjo. Neturėjo ir teisės turėti savo periodinį miesto laikraštį, nes tokius leidinius galėjo leisti tik LKP miestų ir rajonų komitetai.

Pirmojo Neringos miesto laikraščio „Sveiki gyvi!“ pirmasis numeris

V. Žeimanto nuotr.

Kuršių nerijos gyventojai iš pradžių turėjo tenkintis LKP Klaipėdos srities komiteto laikraščiu rusų kalba „Советская Клайпеда“ (*Sovietų Klaipėda*), kuris ėjo pradėtas dubliuoti ir lietuvių kalba – pradėta leisti „Tarybinė Klaipėda“.

Tokia padėtis tęsėsi iki Atgimimo. Lietuvos komunistų partijos įtakai visiškai sumenkus, LKP Klaipėdos miesto komiteto ir miesto Liaudies deputatų tarybos laikraštis „Tarybinė Klaipėda“ 1990 m. tapo Klaipėdos miesto laikraščiu. Šis dvikalbis laikraštis pakeitė ir savo

pavadinimą – tapo „Klaipėda“, rusų kalba leidžiamas – „Клайпеда“ (*Klaipėda*). Partinei priklausomybei dingus, „Klaipėdos“ laikraštis apie Neringą ir jos problemas jau neprivalėjo rašyti, informacija iš Kuršių nerijos, Neringos miesto buvo skelbiama tik priešokiais.

„Sveiki gyvi!“

Subyrėjus komunistų partijai, Neringos savivaldybei atsirado galimybė leisti savo laikraštį. Turbūt neringiškieji tuomet turėjo daug sveiko optimizmo, nes savo laikraštį pavadino „Sveiki gyvi!“. Pirmasis jo numeris pasirodė 1989 m. birželį. Tikslī data pirmajame laikraščio numeryje nenurodyta. Tai buvo Neringos miesto kultūros ir sporto komplekso tarybos leidinys. Jis ėjo dvispalvis, 4 puslapių, A4 formato, iliustruotas, kainavo 5 kapeikas. Tuo metu buvo teigiama, kad laikraštis eis du kartus per mėnesį. Spausdino Klaipėdos „Ryto“ spaustuvė. Pirmojo numerio tiražas – 3 000 egzempliorių, vėliau jis svyravo nuo 2 000 iki 1 000 egz. Laikraštį redagavo Stepas Žilinskas.

Pirmojo „Sveiki gyvi!“ numerio pirmajame puslapyje rašoma, kad laikraštis skiriamas poilsiautojams. Tačiau leidėjai šį pažadą vykdė tik iš dalies. „Sveiki gyvi!“ rašė ir apie Neringos miesto problemas, augimo sunkumus, teikė informaciją ne tik poilsiautojams, bet ir gyventojams. Paskelbė ir vertingų, išliekamąją vertę turinčių straipsnių, kuriuos parašė Neringos miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Romas Kizevičius,

Valstybinės gamtos apsaugos inspektorius Regimantas Drungilas, Kuršių nerijos miško parko direktorius Edvardas Matiukas, Neringos žuvininkystės ūkio direktorius Zenonas Kaupas, kiti. Laikraštis spausdino menines Kazimiero Mizgirio nuotraukas. Deja, šis spaudos leidinys ėjo neilgai, tik iki rudens.

„Neringa“

Nuo 1989 m. spalio 1 d. vietoje laikraščio „Sveiki gyvi!“ pradėtas leisti laikraštis „Neringa“. Tai dvispalvis, A4 formato, iliustruotas leidinys, kainavęs 2 kapeikas. 1989 m. jo tiražas buvo 700 egz. Paskelbta, kad laikraštis bus leidžiamas kartą per mėnesį. Pirmąjį

Antrojo Neringos miesto laikraščio

„Neringa“ pirmasis numeris

V. Žeimanto nuotr.

„Neringos“ numerį išleido Neringos miesto vykdomasis komitetas. Laikraštis skelbė ir savo redkolegiją, į kurią įėjo redaktorius S. Žilinskas, redaktoriaus pavaduotojas V. Zinkevičius, nariai E. Kuncaitė, V. Mamontovienė ir A. Stakauskienė. Trečiajame numeryje redkolegiją papildė V. Abromavičius.

1990 m. gruodžio numerį jau išleido Neringos miesto Taryba. „Neringa“ tapo Neringos miesto laikraščiu. Jį pasirašė tik redkolegija, konkrečių pavardžių nenurodyta.

Laikraštyje buvo skelbiami gana įdomūs ir informatyvūs straipsniai, kuriuos rašė Neringos miesto meras A. Vaičiulis, Kultūros paminklų apsaugos inspektorius V. Zinkevičius, Neringos miesto valdybos Kultūros ir švietimo skyriaus vedėja Rūta Žeimienė, Nidos poliklinikos vyr. gydytojas A. Laurenčikas, Neringos miesto vyr. architektas A. Zaviša, Nidos Marijos krikščionių pagalbos bažnyčios klebonas Jonas Bučelis, Neringos vidaus reikalų poskyrio viršininkas Vytautas Venckus, kiti. Skelbtos įdomios Juozo Keblio nuotraukos. Laikraščio tiražas – 1 000 egz. 1989–1990 m. „Neringą“ redagavo S. Žilinskas, 1990–1991 m. – P. Martinkus.

Nuo 1991 m. gruodžio 21 d. laikraštį pradėjo redaguoti Ramunė Vicockytė. Jis tapo vienspalviu, 4 puslapių, formatas padidėjo iki A3. Laikraštį rinko „Mažosios Lietuvos“ techninis centras Klaipėdoje. Kaina – 50 kapeikų.

1992 m. sausio 15 d. numeryje paskelbtame redakcijos straipsnyje teigiama, kad

Nuotrauka iš www.matton.lt

„Neringa“ pradės eiti du kartus per mėnesį, kiekvieno mėnesio 15 ir 30 d. Tomis dienomis laikraštį bus galima nusipirkti Neringos spaudos kioskuose. Skaitytojai buvo kviečiami laiškus ir klausimus redakcijai nešti į Neringos miesto savivaldybę mero sekretorei.

Tačiau savo pažado leidėjai neįvykdė, antrasis 1992 m. „Neringos“ laikraštis išleistas tik rugsėjo 15 d., trečiasis – 1992 m. rugsėjo 30 d. Daugiau „Neringos“ laikraštis nepasirodė. Jo leidyba buvo nutraukta dėl administracinių problemų ir finansinių sunkumų.

„Klaipėda“, „Vakarų ekspresas“

Neringos miestas liko be laikraščio. 1999 m. Neringos miesto savivaldybė ėmėsi beprecedentės praktikos. Tuometis

Neringos miesto meras Stasys Mikelis pritarė „Klaipėdos“ laikraščio redaktoriaus Antano Stanevičiaus pasiūlymui kartą per savaitę „Klaipėdos“ laikraštyje vieną puslapį skirti specialiai Neringos miestui. Už tai S. Mikelis pažadėjo iš savivaldybės lėšų visoms neringiškių šeimoms užprenumeruoti „Klaipėdos“ laikraštį. Tokiu būdu Neringos gyventojams atsirado palanki galimybė gauti informaciją apie savo miestą.

Tokiomis pačiomis sąlygomis buvo sutarta ir su kitu Klaipėdos laikraščiu – „Vakarų ekspresu“.

Pirmasis Neringai skirtas puslapis „Vakarų eksprese“ pasirodė 1999 m. vasario 13 d. Puslapis išėjo su rubrika „Neringa“, jame buvo skelbiama Neringos savivaldybės atsiųsta informacija.

„Nuo šiol kiekviename laikraščio „Vakarų ekspresas“ šeštadieniniame numeryje spausdinsime Neringos miesto savivaldybės oficialią informaciją. Šiame puslapyje turėsite progą susipažinti su Neringos miesto savivaldybės priimtais sprendimais, įvykiais, susitikimais, kitomis miesto aktualijomis. Čia rasite informacijos apie mieste organizuojamus renginius“, – rašoma pristatant skaitytojams naują rubriką „Neringa“. Be to, laikraštis pakvietė neringiškius aktyviai dalyvauti, diskutuoti, informuoti Neringos savivaldybę, kokias klausimais pageidaujama specialių konsultacijų, paaiškinimų.

Po savaitės, 1999 m. vasario 20 d., Neringai skirtą puslapį išleido ir laikraštis „Klaipėda“. Jis jį pavadino „Neringos miesto savivaldybės žinios“. Šiame puslapyje buvo teigiama, kad „šeštadienio „Klaipėdos“ numerį Neringos gyventojai gali pasiimti Juodkrantės ir Preilos seniūnijose, Nidoje – savivaldybės administracijos pastate“.

Nuo 1999 m. kovo 13 d. numerio „Klaipėdos“ laikraštyje pradėta skelbti, kad

Neringai skirtą puslapį rengia Neringos miesto savivaldybės atstovė spaudai Orinta Grimailaitė.

Neringos miesto savivaldybė laikraščiams „Klaipėda“ ir „Vakarų ekspresas“ teikė ne tą pačią informaciją. Tokiu būdu neringiškiams atsirado galimybė iš karto per du laikraščius paskelbti daugiau įvairios informacijos.

Ši iniciatyva prigijo. „Ir šiandien kiekviena neringiškių šeima dovanų tebe gauna du vietinius laikraščius. Savivaldybės taryba tęsia šią tikrai gražią tradiciją (...). Tai Neringos valdžios rūpestis savo žmonių švietimu, demokratijos mokymu. Tai pagalba daugumai gyventojų, kuriems tikrai ne vis viena, kur išleisti šimtą ar du šimtus litų – užsiprenumeruoti laikraštį ar vaikui batelius nupirkti“, – 2007 m. rašė „Klaipėdos“ laikraščio redaktorius Antanas Stanevičius.

Mano nuomone, Neringos miestas jau subrendo turėti savo miesto laikraštį.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Nuotrauka iš www.matton.lt

Jonas Arvasevičius

(1936 12 10 Vėžalaukis – 2014 12 07 Vilnius)

Vytautas Žeimantas

2014 m. gruodžio 7 d. po ilgos ir sunkios ligos vėžio pakirstas mus paliko geras bičiulis ir kolega, LŽS Senjorų klubo narys, humanitarinių mokslų daktaras, docentas Jonas Arvasevičius.

Kolega Jonas gimė 1936 m. gruodžio 10 d. Jis kilęs iš Tauragės r., Vėžalaukio.

Dar vaikystėje pažaidė su sprogmeniu, o jų nesprogusių po karo laukuose buvo daug. Šis sprogo. Jonukas liko be dešinės rankos plaštakos. Kitas nusimintų, nusiviltų, bet Jonas buvo kieto charakterio. Sėkmingai baigė vidurinę mokyklą, bendradarbiavo spaudoje, buvo priimtas į rajono laikraščio redakciją.

Nuotrauka iš J. Arvasevičiaus šeimos albumo

„Pirmą kartą tikro žurnalistinio darbo paragavau 1964 m. dirbdamas Tauragės rajono laikraštyje. Čia tapau net skyriaus vedėju. 1966 m. buvau priimtas į Lietuvos žurnalistų sąjungą, – pasakojo kolega Jonas. – Dirbdamas Tauragėje sudariau nuotraukomis iliustruotą didelio formato aplanką „Tauragės rajono istorijos puslapiai“, pasirodžiusį 1967 m. O po metų neakivaizdžiai Vilniaus universitete baigiau žurnalistikos studijas. Gavęs aukštojo mokslo diplomą, įstojau į aspirantūrą, apgyniau disertaciją, tapau istorijos mokslų kandidatu, rimtai susidomėjau Lietuvos istorija.“

Dirbdamas mokslo institute ir aukštojoje mokykloje, aktyviai bendradarbiavo su spauda. Į Lietuvos laikraščius ir žurnalus daugiausia rašė istorinėmis temomis. Išleido knygą „1418 dienų mūšiuose“ (1973), parengė ir išleido dokumentinių apybraižų rinkinius „Nutraukta daina“, „Gvardijos kapitonas“ (abi 1974), monografiją „Karolis Požėla“ (1976, antras leidimas 1986). Išleido dokumentinių apybraižų knygų ir rusų bei ukrainiečių kalbomis. Rašė straipsnius į lietuviškas enciklopedijas.

Prieš išeidamas į pensiją, nuo 1992 m. buvo laikraščio „Alio, reklama“ redaktorius.

„Laikraštį „Alio, reklama“ kartu su sūnumi Sauliumi pradėjome leisti 1991 m. balandį. Iš pradžių leidome kartą per savaitę, nuo 1996 m. – du kartus. Spausdinome aktualią ekonominio ir socialinio pobūdžio informaciją, nemokamus žmonių skelbimus, komercinę įmonių reklamą. Laikraštis populiarėjo, 1997 m. jau leidome 15 000 tiražu“, – pasakojo kolega Jonas.

Bendradarbiavo ir LŽS svetainėje. Mėgo ir humorą. Štai tokią istoriją jis kartą atsiuntė LŽS svetainei: *„Tai buvo anais laikais. Namuose ruošiausi paskaitai. Studijavau TSKP suvažiavimo, neprisimenu, kokio, medžiagą. Sūnus trečiokas sėdėjo šalia manęs prie savo rašomojo stalo, ruošė pamokas. Pakėlęs galvą nuo knygos, nusistebėjo:*

– *Tėveli, kiek tu gali skaityti tą patį laikraštį?*

– *Studijuoju suvažiavimo medžiagą, – atsakiau.*

– *O ar negalima iš tos medžiagos pasiūti kelnų? – rimtai paklausė sūnus.“*

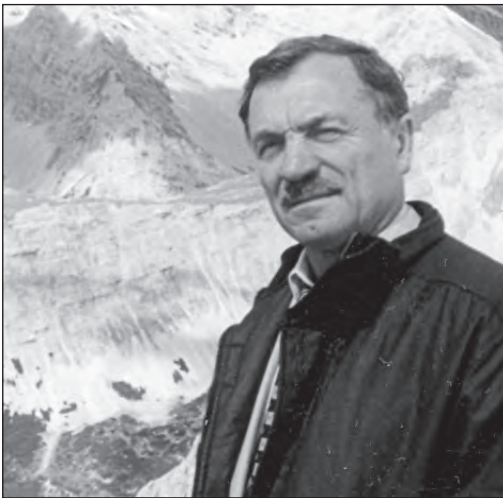
Kolega Jonas buvo aktyvus ir Lietuvos žurnalistų sąjungoje. Buvo LŽS tarybos narys, LŽS Senjorų klubo tarybos narys. Noriai dalyvavo įvairiuose žurnalistų renginiuose, kelionėse.

Kolega Jonas Arvasevičius palaidotas Rokantiškių kapinėse.

Bronius Slavinskas

(1940 03 02 Butrimiškiai, Alytaus apskritis –
2014 09 19 Vilnius)

Vytautas Žeimantas

Nuotrauka iš B. Slavinsko šeimos albumo

Tądien, kai lydėjome kolegą Bronių į paskutinę kelionę, susirinko gausus būrys televizijos žurnalistų. Ir tai suprantama, nes Bronius Slavinskas didžiąją savo kūrybinio kelio dalį nuėjo Lietuvos televizijoje.

Trumpai padirbęs Lietuvos kino studijoje, kolega Bronius nuo 1964 m. triūsė Lietuvos televizijoje. Iš pradžių buvo kino operatoriaus asistentas, 1966 m. jam suteikta kino operatoriaus asistento pirma

kategorija, 1969 m. – kino operatoriaus trečia kategorija. 1965–1970 m. – televizijos žinių vyriausiosios redakcijos korespondentas, 1970–1972 m. – jaunimo ir vaikų programų vyriausiosios redakcijos „Jaunystė“ vyresnysis redaktorius. Nuo 1972 m. – Lietuvos televizijos informacijos vyriausiosios redakcijos, Naujienų direkcijos „Panoramos“ vyresnysis redaktorius. Rengė reportažus, apybraižas ir komentarus kultūrinio gyvenimo temomis.

B. Slavinską galima teisėtai vadinti kultūros paveldo metraštininku. Lietuvos istorija, garbinga praeitis, archeologų darbai ir atradimai, kultūros paveldo vertybės, jų išlikimo problemos, literatūros ir meno žmonės, jų kūriniai ir likimai... Tai bene svarbiausios temos, prie kurių prisilietė kolegos Broniaus plunksna ir operatoriaus kamera.

Daug autorinių laidų buvo sukurta iš pačių įvairiausių Lietuvos vietų bei kaimyninių šalių. Galima paminėti tokius įsimintinus jo sukurtus dokumentinius filmus, kaip „Amžinasis smuikininkas“ apie rašytoją

A. Vienuolį Gruzijoje (1982 m.), „Ger-
vėčių godos“ (2001 m.), „Gudijos lietu-
viai“ (1994 m.), „Dainuojanti nežinia“ (su
režisieriumi V. Puplauskiu) apie Puns-
ko, Seinų lietuvių gyvenimą, „Kali laska“
apie Baltarusijos ir Lietuvos kultūrinius
ryšius, „Kunigo A. Gauronsko pamokos“
apie Karaliaučiaus krašto lietuviškas mo-
kyklėles (1995 m.), „Kasparas Bekešas“
(2010 m.), „Penkiolika metų drauge“,
„Amžių sukury“ apie paminkloauginin-
kus (2010 m.), „Valdovų rūmų atkūrimo
kronika“ (šešios serijos, 2003–2010 m.),
„Azerstano šalis“ – V. Krėvės pėdsakais
Azerbaidžane. Televizijos juostose įam-
žinti Pelesa, Seinai, Punkskas, Karaliaučius,
Tilžė ir kitos vietovės, parodyti ten gyve-
nančių lietuvių šiokiadieniai ir šventės, jų
ryšiai su Lietuva.

Jis net trisdešimt septynerius metus Lietu-
vos televizijoje rengė reportažus iš svarbiau-
sių kultūros įvykių ir renginių visoje šalyje,
kuravo literatūros, kinematografijos sritis.
Ir nuo 2001-ųjų, kai išėjo iš LRT, dirbdamas
Pilių direkcijoje, tęsė bendradarbiavi-
mą su „Panorama“ – rengdavo reportažus
apie kultūros paveldą, ypač Valdovų rūmų
archeologinius radinius, ten vykstančias
parodas, statybų eigą.

Mūsų paskutinis susitikimas taip pat susijęs
su dokumentiniu filmu. Kolega Bronius pa-
prašė padėti surengti viešą jo filmo „LDK
radiniai“ peržiūrą, pristatyti filmą, skirtą
mūsų kultūros paveldui. Žurnalistų namuo-
se jis buvo parodytas per patį vidurvasarį ir
sulaukė labai palankių kolegų atsiliepimų ir

per pristatymo renginį, ir vėliau „Lietuvos
aide“, mūsų LŽS svetainėje.

Po filmo demonstracijos kolega Bronius
dalijosi būsima planais. Kalbėjo apie filmų
rodymą per LRT kanalą, sakė, kad rengiasi
kelionėn po Baltarusijos lietuviškus kai-
mus, norįs papildyti ir atnaujinti anksčiau
filmuotą medžiagą ir sukurti išsamų filmą
apie Baltarusijos lietuvius. Deja, klatinga
liga neleido įgyvendinti šias viltis.

Kolega Bronius gimė 1940 m. kovo 2 d. Bu-
trimiškiuose, Alytaus apskrityje. 1958 m.
baigė Alovės vidurinę mokyklą, 1968 m.
Vilniaus universitete įsigijo žurnalisto spe-
cialybę, tobulinosi Maskvos kinematografi-
jos institute.

Jis labai skyrėsi nuo kitų operatorių, kurie
dirbo tik su kino kameromis. Dar prieš gražų
laikotarpį – apie 1968-uosius metus kolega
Bronius buvo pirmasis žurnalistas tuometi-
nėje Lietuvos televizijoje, kuris pats filmavo
ir pats rašė tekstus savo siužetams. Tuomet
tai buvo naujovė televizijos žurnalistikoje.

Žurnalisto plunksną jis miklino ir periodi-
nėje spaudoje. Jo straipsniai įvairiomis te-
momis buvo spausdinti žurnale „Mokslas ir
gyvenimas“, laikraščiuose „Tėviškės gamta“,
„Lietuvos aidas“, LŽS svetainėje.

Kolega Bronius rašė ir eilėraščius. Negaliu
susilaikyti nepacitavęs bent vieno posme-
lio iš jo paskutinio eilėraščio „Žinia“, kuris
buvo paskelbtas 2014 metais išleistoje žur-
nalistų poezijos knygoje „Sušvieski, saule“.

Aš bėgu į kalną,
Aš bėgu, skubu...
Prispaudęs prie delno
Laiškelį nešu...
Pro rūką
Ar žarą
Pro žemės grumstus,
Užkopsiu ant kalno –
Gal vietos ten bus.
Užkopsiu, paliesiu
Žvaigždes ir uolas,
Paliksiu aš žinių –
Ją paukščiai suras...

Kiek šiose eilutėse nuoširdumo, švelnumo,
žmogiško jaukumo!

Kolega Bronius buvo aktyvus ir Lietuvos
žurnalistų sąjungoje. Jis buvo LŽS Tarybos
narys, LŽS Senjorų klubo pirmininko pa-
vaduotojas, klubo Valdybos narys. 2013 m.
buvo priimtas ir į Nacionalinę žurnalistų
kūrėjų asociaciją, tapo valstybės pripažintu
meno kūrėju.

Mus paliko geras bičiulis, kūrybingas kole-
ga, tikras žurnalistas. Jis palaidotas Rokan-
tiškių kapinėse.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Konkurso
„LIETUVOS SPAUDOS FOTOGRAFIJA 2014“
nuotrauka nugalėtoja

**Tema „Portretas“
Po maudynių.**

Tado Kazakevičiaus nuotr.

ISSN 0135-1346

9 770135 134000